

zeneKar

www.aho.hu
www.zene-kar.hu

XXVI. évfolyam 6. szám

Eötvös Péter

az Évad Művésze
a Müpában

Kihívások előtt a zenekarok

kiszámíthatatlan kulturális
környezet

Temetnünk kell-e
a zenekritikát?

Tútelített a kultúra piaca
Budapesten?

2019
06

TUDJON MEG TÖBBET A SZIMFONIKUS ZENEKAROKRÓL

Tisztelt Olvasónk!

Huszonhat éve jelenik meg folyamatosan szaklapunk, amely eljut a magyar szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, könyvtárakhoz és azokhoz, akik érdeklődnek a zene iránt, de arra is kíváncsiak, hogy miként működik egy zenekar, milyen szakmapolitikai döntések befolyásolják azokat a teljesítményeket, amelyek révén egyre értékesebb és magasabb színvonalú hangversenyeken vehetnek Önök részt.

LEGYEN 2020-BAN IS ELŐFIZETŐNK!

A

zeneKar

a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös szaklapja, amely a Magyar Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg

évi **6 ALKALOMMAL**

Éves előfizetőknek postaköltséggel együtt 2020-ban:
összesen 5500 Ft/év

Rovatainkban foglalkozunk

a magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zenetörténeti írásokkal, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszer-történettel, oktatással, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint közöljük a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége tagzenekarainak próbajáték felhívásait.

INNEN MEGTUDHATJA, MI TÖRTÉNIK A HANGVERSENY-PÓDIUMON ÉS MÖGÖTTE!

Megrendelhető e-mailben: info@zenekarujsag.hu

Megrendelési szándéka esetén kérjük, jelezze e-mailben csekk, vagy áfás számla igényét a pontos cím, illetve a számlázási cím feltüntetésével.

KALENDÁRIUM

4

ZENEI KÖZÉLETÜNK

ZENEKAROK – KIHÍVÁSOK

A Budapesti Corvinus Egyetem kutatóinak tanulmánya a hazai szimfonikus zenekarok helyzetéről, kihívásairól

Túltelített piac, nehezen megújítható termék, bizonytalan, kiszámíthatatlan környezet, pénzügyi nehézségek – csak néhány tényező, amely kirajzolódott a hazai szimfonikus zenekarok vezetőivel készített beszélgetéseink során. Kutatásunk célja, hogy – figyelembe véve az utóbbi időben bekövetkezett változásokat, átalakuló támogatási rendszert – bemutassa és összegezze a zenekarok életében általánosan megjelenő kihívásokat, működési nehézségeket, illetve rámutasson a piaci szemlélet és stratégiai gondolkodás fontosságára ebben a piaci szegmensben is.

(Szedmák Borbála, Dr. Szabó Zs. Roland)

GYŐR

18 nap alatt Ázsia körül a Győri Filharmonikus Zenekarral
Külföldi fellépések, csuklóját tört karmester, ázsiai turné. A Győri Filharmonikusok háza táján zajlik az élet, a részletekbe pedig a zenekar ügyvezető igazgatója, Fűke Géza avatja be az olvasót.

(Hörömpöli Anna)

DEBRECEN

„Senkinek nem jó az egyszínűség”

A Kodály Filharmonia Debrecen igazgató-művészeti vezetője visszaidézve az elmúlt esztendőket úgy emlékezik, a rendkívül mélyről indult építkezése során megtízszerezték a bérletek számát, sikerült a debreceni koncertélet társadalmi rangját emelni, és megszületett az a kiváló csapat is, amelyet mindig szeretett volna megteremteni.

(Réfi Zsuzsanna)

ÓBUDA

Izgalmas nyár, izgalmas évad...

... különleges programok, lelkes és aktív zenészek – és folytathatnánk még a sort. Az Óbudai Danubia Zenekar ügyvezetője, Ács Péter örömmel idézte fel az együtttest érintő nyári eseményeket, majd arról mesélt, hogy mi vár a zenekarra a 2019/2020-as szezonban.

(Hörömpöli Anna)

SZOMBATHELY

„A puding próbája az evés, a karmester próbája pedig az együttműködés és a hangverseny”

Kiss Barnát, a Savaria Szimfonikus Zenekar igazgatóját kérdeztük az elmúlt időszakról, a többlettámogatásról és a zenekart érintő aktuális kérdésekről.

(Hörömpöli Anna)

BFTZ

Hagyomány és megújulás

Beszélgetés Tóth Lászlóval, a Budapesti Filharmoniai Társaság elnökével arról, hogy hol a helye a Társaságnak ma a magyar kultúrában, és miért fontos a tagságnak az operaházi munka mellett kilépni a közönség elé szimfonikus formációban.

(Medvegy Erzsébet)

A címlapon: Eötvös Péter: Angels in America
(Az előadás a CAFé Budapest keretében
a Műpa szervezésében valósult meg.)

Fotó: Hrotkó Bálint / Műpa

MŰHELY

PORTRÉ

A bemutatók folyamatossága előbb-utóbb kialakítja a közönség igényét az új művekre

Eötvös Péter 2004 óta él Magyarországon; előzőleg több európai városban is dolgozott. Az alkotói munka külföldi támogatási rendszeréről, zenekari tapasztalatairól, készülő és már bemutatott műveiről, alapítványának működéséről mesélt lapunknak.

(Mechler Anna)

29

ZENEI NEVELÉS

A művészetoktatás komolyabb hangsúlyt kap a készülő Nemzeti Alaptantervben

Jelenleg több olyan kérdés is a kormányzat fókuszába került, ami érinti a zenekarok, a zeneoktatás helyzetét. Rónaszékiné Keresztes Monika, a magyar zenei nevelésért felelős miniszteri biztos egyeztető tárgyalásokat kezdeményezett a magyar zenei élet szereplőivel, hogy a kialakulóban lévő Nemzeti Komolyzenei Stratégia és a Nemzeti Alaptanterv az összes résztvevő melegeggedésére biztosíthassa a zenekarok működését, a zeneoktatásban a komolyzene megfelelő reprezentációját és színvonalát, valamint az ezekkel kapcsolatos feladatok elvárható szintű megvalósítását.

(Mechler Anna)

33

A HATOS

A közelmúltban elhunyt Ujházy László emléke előtt adózva ismét közöljük írását arról az épületről, amelynek akusztikáját a Nobel-díjas Békésy György tervezte és a mai napig otthona a Rádiózenekarnak. Az írásnak különös aktualitást ad, hogy a Magyar Rádió épületeinek sorsa bizonytalan, felette olyanok kezében van a döntés, akik számára az ezekkel kapcsolható eszmei és kulturális érték semmit sem mond!

(Ujházy László)

35

Temetnünk kell-e a zenekritikát?

Régóta temetjük a zenekritikát. Ha nem is születése óta, de a mai fiatalok születése óta biztosan. Közben pedig nosztalgiaival gondolunk vissza az „aranykorra”, a múlt század első évtizedeire.

(Gombos László)

44

TISZTELETJEGGYEL

Historikusan romantikus reformáció

Egy olyan tiszteletjeggyel hallgatott hangversenyről lesz szó, ahol mind Luther Márton, mind a Tamás templom karnagya „csupán” áttételesen volt jelen, hiszen az Orfeo Kamarazenekar és a Purcell kórus, valamint kiváló szólisták előadásában Vashegyi György vezényletével, 2019. október 26-án a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben Mendelssohn Paulus című oratóriuma hangzott el.

(Próhle Gergely)

46

KRITIKA

HANGVERSENY

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara, az Óbudai Danubia Zenekar, a MÁV Szimfonikus Zenekar, a Pannon Filharmonikusok, és a Nemzeti Filharmonikusok hangversenyeiről.

(Fittler Katalin, Fedoszov Júlia)

49

CD

Új felvételen Dohnányi Ernő két vonósnegyese

A Rondo Vonósnegyes most megjelenő második Dohnányi-lemezen az op. 7-es A-dúr (1899) és az op.15-ös Desz-dúr vonósnegyes (1906) hallható.

(Kovács Ilona)

55

KITEKINTŐ

57

PRÓBAJÁTÉKOK

58, 59

ARTISJUS-DÍJAK: Tíz zenetanár és tíz előadó vehette át az Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda elismeréseit komoly- és könnyűzenei kategóriákban. A szerzők közös jogkezelő egyesülete ezzel a két, tavaly alapított díjjal kíván köszönetet mondani a kortárs darabok elkötelezett terjesztőinek. A díjak pénzjutalommal járó szakmai elismerések, odaítélésükben a szervezet szakembereiből álló vezetősége dönt.

Komolyzene kategóriában Apagyai Mária zongora-művésztanárt, a PTE Művészeti Kar Zeneművészeti Intézet címzetes egyetemi docensét; Fülöp Judit óvodapedagógust, karvezetőt; Keuler Jenő zeneszerzőt, nyugalmazott zeneszerzés tanárt, a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola nyugalmazott igazgatóját; Szeverényi Ilona cimbalomművészt, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem művésztanárát, továbbá Zelinka Tamás nagybőgő-, szolfézs- és általános iskolai tanárt, a Parlando internetes zenepedagógiai folyóirat felelős szerkesztőjét tüntették ki Zenetanári díjjal.

ÖSSZESEN 622 MILLIÓ FORINT JOGDÍJAT fizet ki az Előadóművészi Jogvédő Iroda Egyesület (EJI) több mint 36 ezer magyar és külföldi előadóművésznek, műsoraik 2018-as felhasználása után. A most lezárt audiovizuális nagyfelosztás eredményeként a legmagasabb jogdíj megközelíti a kétmillió forintot, a tíz legmagasabb jogdíjban részesülő előadóművész pedig együttesen közel 15 millió forintot kap. Ettől az évtől kezdve nemcsak az MTVA, hanem a Comedy Central csatornáin is beszedi és felosztja a jogdíjat az EJI. A jogdíjfelosztás alapjául szolgáló adatokat az iroda előzetesen hozzáférhetővé tette honlapján, az adatok ellenőrzésének lehetőségével több mint 1500 előadóművész élt. A jogdíjfelosztás a 2012 szeptemberétől 2018 májusáig terjedő időszakot öleli fel. Az EJI 300 millió elhangzás adatait dolgozta fel.

NEGYEDIK ALKALOMMAL hirdeti meg a Fehér Ilona Nemzetközi Hegedűversenyt a Fesztivál Akadémia Budapest, amelyre 20 év alatti fiatal hegedűsök jelentkezését várják 2020. február 15-ig. A jelentkezők két korcsoportban nemzetközi zsűri előtt mérhetik össze tudásukat július 8. és 19. között a Budai Vigadóban. A nemzetközi zsűri elnöke idén is a világhírű hegedűművész, Shlomo Mintz lesz.

A MAGYAR OPERA NAPJÁN a Magyar Táncművészeti Egyetem és a Magyar Állami Operaház határozatlan idejű együttműködési megállapodást kötött. Az együttműködési szerződés megerősíti a két intézmény több évtizedes kapcsolatát, miközben tiszteletben tartja az intézmények függetlenségét. Lehetőséget biztosít többek között arra, hogy a klasszikus balett szakon tanuló növendékek mellett a kortárs és néptánc szakon tanuló diákok is szakmai gyakorlatot végezhetnek az intézményben és felléphetnek az operaház színpadán – mondta Ókovács Szilveszter főigazgató. Megállapodás született továbbá az oktatási együttműködésről, a nyilvános színpadi vizsgák biztosításáról, a balettmesterek és zongorakísérők kettős foglalkoztatásáról, valamint táncszakmai programok és kiadványok kérdéseiről is.

HATALMAS SIKERREL zárult a MÁV Szimfonikusok vendégjátéka Hollandiában, ahol október 5-én este a terneuzeni Scheldetheaterben, a Festival van Zeeuwsch-Vlaanderen meghívására adtak hangversenyt, majd október 6-án az amszterdami legendás Concertgebouw színpadán csendültek fel Mozart, Beethoven és Doppler muzsikái a zenekar előadásában.

KIVÁLÓ MINŐSÍTÉST kapott a Liszt Ferenc Zeneakadémia irányításával a zeneoktatás innovatív módszereinek kidolgozására létrejött európai uniós Kodály HUB projekt. A kodalyhub.com címen mintegy fél éve elérhető angol nyelvű verzió az ének-zene tanárokat segíti, hogy minél élményszerűbb, a kodályi elveken alapuló órákat tarthassanak. Így érhető el, hogy az énekórákat megszeressék a gyerekek, és minél jobban érvényesülhessen a zene személyiségfejlesztő hatása. A 2016-ban elindult projekt a záráskor kimagasló, 90 százalékos értékelést kapott

CHARLES DUTOIT vezényli a MÁV Szimfonikusok december 4-i koncertjét a Zeneakadémián. A hangversenyen színpadra lép Farkas Gábor zongoraművész is.

KONCERTEK, újcirkuszi produkciók, bábelőadások és egyéb családi programok is helyet kapnak november 30-tól a Müpa Kultúr Kultúrban; a Müpa oldalában felhúzott sátornál idén is megnyitják a Müpa Jégpályát. Hétvégente délelőttönként a legkisebbeké lesz a porond, akiket az ünnephez kapcsolódó bábelőadások és gyerekkoncertek várnak. A Mesebólt Bábszínház egy Grimm-klasszikust, Holle anyó történetét kelti életre, a Harlekin Bábszínház zenés maszkjátéka pedig Jézus születését meséli el.

MEGNYÍLT a pályázati lehetőség fiatal német, francia, magyar zenészek részvételére a 2020-as zenekari akadémián. A zenekari akadémia 2020. április 4. és 19. között kerül megrendezésre. Intenzív próbákkal Bayreuthban és egy öt koncertes turnéval, Karlsruhe, Strasbourg, Coburg, Erlangen és Bayreuth állomásokkal. A bayreuthi koncertről felvételt készít a BR-KLASSIK rádió.

A 2020-as műsor Nicolaus Richter vezényletével: Bruckner: 6. A-dúr szimfónia

Marko Zdralek: Viriditas – raumzeit für großes orchester (2019) („Viriditas-Téridő nagy zenekarra”) című művének ősbemutatója, melyet külön az alkalomra komponált.

Fiatal 18 és 30 év közötti Magyarországon, Németországban vagy Franciaországban élő zenészek jelentkezését várják, akik nemzetközi környezetben szeretnék szakmai tapasztalatot gyűjteni.

Jelentkezés 2020. 01. 20-ig önéletrajz és próbajáték elküldésével az alábbi címen: WWW.forum-forum.org

BARTÓK 1200 FONOGRÁFFELVÉTELE először hallható a Néprajzi Múzeum nyilvános adatbázisában. Bartók mintegy 3500 dallamból álló román népzenei gyűjteménye népzene-kutatói pályájának legnagyobb arányú gyűjtése. Az 1909 és 1918 között gyűjtött dallamanyag három, Bartók életében megjelent monográfia, valamint a posztumusz kiadású háromkötetes nagymonográfiája, a Rumanian Folk Music révén vált ismertté. Az anyag túlnyomó többségéről fonográf-felvétel is készült, ezek a Néprajzi Múzeum tulajdonában lévő felbecsülhetetlen értékű hangfelvételek azonban eddig csak a kutatók számára voltak hozzáférhetők....

A SALZBURGI MOZARTEUM ALAPÍTVÁNY Leopold Mozart születésének 300. évfordulója alkalmából bocsátotta ki Wolfgang Amadeus Mozart édesapjának, a neves zenepedagógusnak a német nyelvű tankönyvét a vonós hangszerek használatához. A mű online kiadása ingyenesen elérhető. A Mozarteum közlése szerint a többszörösen utánnymott és számos nyelvre lefordított mű ma is jelentős szerepet játszik a zenei képzésben, nem csak az úgynevezett történelmi előadási gyakorlatot tanulók számára. A hegedűiskola online kiadása a digitális Mozart-kiadványok része, melyek az érdeklődő laikusok számára is izgalmasak lehetnek.

Életének 72. évében elhunyt Rakos Miklós, aki huszonhat éven keresztül fáradságtalanul írta hiánypótló cikkeit a magyar hegedűsök számára, magára vállalva hegedűs kultúránk emlékeinek ápolását.

Rakos Miklós hegedű- és brácsatanár, zenetörténeti kutató 1947. január 24-én született Bérbaltaváron. Hegedűtanulmányait Veszprémben és Győrött végezte, majd 1969-ben a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán szerzett hegedűtanári diplomát.

A következő tíz évben a Budapesti MÁV Szimfonikus Zenekar, majd a Magyar Állami Operaház zenekarában a brácsaszólam tagja, de számos külföldi zenekari turnén vett részt ezt követően is. Hegedűtanárként 1973-tól működött, zenetörténeti kutatással 1979 óta foglalkozott. Fő kutatási területe a magyar hegedűjáték története, és a 18–19. század verbunkos tánczeneje. Több könyve és tanulmánya jelent meg. 2016-ban látott napvilágot „A Bartók Brácsaverseny a Fibonacci számsor segítségével helyreállított struktúrával” című kottakiadványa, a hozzá tartozó magyar és angol nyelvű tanulmánnyal.

Munkái nyomán különleges információk birtokába juthattak az olvasók a híres magyar hegedűiskolákról, és a világhírű vonósokról.

Életének 77. évében elhunyt Jeney Zoltán Kossuth-díjas zeneszerző. Jeney Zoltán tagja volt a budapesti Új Zenei Stúdióknak, amely 1972 és 1990 között több mint hatszáz kortárs zeneművet mutatott be. 1993-tól a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia rendes tagja, 2013-tól a Zeneakadémia emeritus professzoraként a zeneszerzés doktori képzést vezette. 1979-ben Kassák Lajos-díjat, 1982-ben Erkel Ferenc-díjat, 1988-ban és 2006-ban Bartók Béla-Pásztor Ditta-díjat, 1990-ben érdemes művész kitüntetést, 2001-ben Kossuth-díjat, 2006-ban AEGON művészeti társdíjat kapott. Tavaly Artisjus-díjat vehetett át az év komolyzenei műve kategóriában Aus tiefer Not című darabjáért. Jeney Zoltán a kortárs magyar zene egyik legjelentősebb alkotója, az 1970-es és 80-as évek zenei neoavantgarde mozgalmának egyik vezéregyénisége.

A Budapesti Corvinus Egyetem kutatóinak tanulmánya a hazai szimfonikus zenekarok helyzetéről, kihívásairól

Tútelített piac, nehezen megújítható termék, bizonytalan, kiszámíthatatlan környezet, pénzügyi nehézségek – csak néhány tényező, amely kirajzolódott a hazai szimfonikus zenekarok vezetőivel készített beszélgetéseink során. Kutatásunk célja, hogy – figyelembe véve az utóbbi időben bekövetkezett változásokat, átalakuló támogatási rendszert – bemutassa és összegezze a zenekarok életében általánosan megjelenő kihívásokat, működési nehézségeket, illetve rámutasson a piaci szemlélet és stratégiai gondolkodás fontosságára ebben a piaci szegmensben is.

Támogatásokkal kapcsolatos problémák – transzparencia és kiszámíthatóság hiánya

A tavaly megszűnt kulturális TAO-t felváltó új, „piramis rendszer” jelentősen eltér a korábbiaktól; az ezzel járó természetes bizonytalanság megjelent az interjúk során is. Az új rendszer esetében a követelmények nem teljesen tiszták; hiányzik a szakmai és pénzügyi megalapozottság, a művészet valódi értékének képviselése. Többen úgy látják, hogy az előírt köztéri koncertek, flashmobok következményeképp nem fognak a hagyományos koncerttermi előadások nagyobb népszerűségnek örvendeni, illetve kérdéses ezek megvalósítása is: valószínűleg nem tudják ugyanazt a szakmai színvonalat képviselni, mint a Zeneakadémián vagy MŰPA-ban megrendezett koncertek. Probléma továbbá az ellenőrzés nehézsége és a túlzott rugalmasság az egyedi elbírálás kapcsán. Egyik alanyunk véleménye szerint a kulturális TAO-rendszer esetében a cél az volt, hogy minél több jegyet adjanak el a zenekarok, most viszont az, hogy minél több ingyenes koncertet tartsanak, szinte bármilyen műsorról és minőségben.

Nehézséget jelent az is, hogy a zenekarok az évadot minimum egy, de inkább több évre előre tervezik meg, és számoltak a TAO összegével is, amely eltűnt, a helyette érkező támogatás pedig bizonytalan. Júliusban derült csak ki, hogy a pontrendszer milyen elemekből fog egyáltalán összeállni, így pedig nehéz alkalmazkodni a szempontokhoz. Természetesen az új rendszernek lesznek várhatóan nyertesei és vesztesei is; például a Nemzeti Filharmonikus Zenekar nagyobb összeggel, a Budafoki Dohnányi Zenekar viszont bevételkieséssel számolhat.

Néhányan úgy látják, hogy a külföldön (például Németországban) alkalmazott rendszer – mely szerint A, B, C, D kategóriába vannak besorolva a zenekarok, a támogatás összege pedig ennek megfelelő – sokkal átláthatóbb és igazságosabb lenne, jelenleg ugyanis Magyarországon a kapott pénzügyi összeg zenekaronként nagyon különböző. „Az olló nyílik annak következtében, hogy néhány zenekart jelentősen kiemelték”, „a produktum-

Felmérésünk során félig strukturált interjúkkal dolgoztunk, tehát előzetesen készítettünk interjúvázatlatot, azonban az interjú során ettől szükség szerint eltértünk, egy-egy témakörben részletesebben elmerültünk alanyainkkal. Ez az interjútechnika lehetővé tette előzetesen részleteiben nem ismert, nem feltételezett gondolatok felszínre kerülését azáltal, hogy nem ragaszkodott mereven előzetesen kidolgozott kérdésekhez, mindazonáltal egyfajta keretet adott a beszélgetéseknek. A számos nyitott kérdés ellenére szinte ugyanazok a nehézségek bontakoztak ki minden beszélgetés során – legyen szó kiemelt támogatásban részesülő, nemzeti vagy kiemelt minősítésű szimfonikus zenekarról, vagy akár kamarazenekarról.

Interjúalanyaink voltak:

Fúke Géza / Győri Filharmonikus Zenekar
 Erdődy Orsolya / Fesztiválzenekar
 Lendvai György / MÁV Szimfonikus Zenekar
 Herboly Domonkos / Nemzeti Filharmonikusok
 Ács Péter / Óbudai Danubia Zenekar
 Kovács Géza / Magyar Rádió Művészeti Együttese
 Kardos István / Magyar Rádió Művészeti Együttese
 Hollerung Gábor / Budafoki Dohnányi Zenekar
 Ortutay Réka / Budafoki Dohnányi Zenekar
 G. Horváth László / Anima Musicae Kamarazenekar

ban viszont nem feltétlenül tükröződik az a tízszeres különbség, amely a támogatási összegben fellelhető”. További nehézség, hogy a nem kiemelt támogatásban részesülő zenekarok jellemzően nem tudnak olyan magas fizetést biztosítani a zenészeknek, így féltő, hogy munkaerő-megtartási problémák állnak elő – persze versenytársak ilyen szempontból a külföldi zenekarok is, amelyek még magasabb fizetést kínálnak. Egyik interjúalanyunk a mai zenekari életet a vadvízi evezéshez hasonlította, ahol a zenekarok hiába tepernek, a fő irányvonalakat nem ők határozzák meg, csupán arra van ráhatásuk, hogy a „köveket és a zúgókat kikerüljék és ne sodródjanak neki a partnak”.

Az említett nehézségeket a szponzoráció és a mecénatúra megoldhatná, amely a külföldi, főleg amerikai működési modellben kulcsszerepet tölt be, azonban itthon

nincs meg ennek a kultúrája: „a társadalmi felelősségvállalásra meg kell tanítani a népet”. Természetesen a különbség részben az ország fejlettségi szintjére és gazdasági helyzetére is visszavezethető, – ezen a téren a nyugati országok előrébb járnak.

A pénzügyi körülmények sok esetben megnehezítik a művészeti munkát is: például a hangszerek beszerzésére, a hangszerállomány fejlesztésére sok pénz kellene, illetve a külföldi turnékat is általában csak azok engedhetik meg maguknak, akik jobb anyagi helyzetben vannak, illetve célzott támogatást kapnak erre. A külföldi turnézás nem csupán presztízs-szempontról lehet fontos egy zenekarnak: több interjúalanyunk megemlíti, hogy az európai piac szűkül, Kína viszont egyre nagyobb lehetőségeket rejt magában, így arrafelé kellene nyitni, minimum „jelen lenni”, hogy amikor a sok koncertterem felépül, infrastrukturális beruházás elkészül, ki tudják aknázni a lehetőségeket a hazai zenekarok is. A külföldi brandépítéshez hosszú évek munkája és jelentős anyagi befektetések szükségesek. Ahhoz azonban, hogy nemzetközi piacokra tudjanak koncentrálni a zenekarok, a hazai finanszírozási környezetnek is stabilnak és átláthatónak kell lennie.

Javasoljuk az új rendszerhez kapcsolódó változásvezetési akciók professzionális menedzselését többek között – de nem kizárólag – az alábbi kérdések megválaszolásával és kommunikálásával:

Miért (volt) szükséges és halaszthatatlan a változás? Miért éppen a kijelölt változás a leginkább megfelelő a kialakult helyzet kezelésére? Hogyan lehetne erősíteni a változások elfogadását – különös tekintettel a szakmai szereplők nagyobb fokú bevonására? Ez a változás mennyire képes ellensúlyozni a külső környezeti trendeket? Mitől lesz fenntartható a rendszer?

A támogatási rendszert adottnak tekintve számos további kihívás azonosítható, amelyek már inkább a működéssel, piaci lehetőségekkel kapcsolatosak.

Túltelített a kultúra piaca Budapesten

Meglehetősen intenzív a verseny a szektorban: minden este közel tíz hivatásos zenekar célozza meg a sok színház, mozi, galéria mellett ugyanazt a kultúrára nyitott célcsoportot – különböző becslések szerint ez nagyjából 10-12 ezer ember. A túltelített piacon természetes a koncentráció: több interjúalany is beszámolt arról, hogy zenekarok összevonása várható. Más, hasonló helyzetben lévő, érett iparágakban számos új kategória teremtését figyelhetjük meg, amely magába foglalja mind a termék, mind az üzleti modell megújítását. A kategóriateremtést tudatosan, meghatározott vezetéstudományi módszertan szerint lehet végezni, amelyben a cikk szerzői külön megkeresés esetében szívesen nyújtanak segítséget az olvasónak.

Piacot nehéz szélesíteni

Interjúalanyaink egyöntetű véleménye alapján a zene-

karok közönsége jellemzően a negyvenévesnél idősebbek korosztályát, illetve az ő fiatalokú gyermekeiket jelenti. A fiatalabb, negyven év alatti felnőtteket nem tudják megszólítani, mert ők a karrierépítéssel és családalapítással vannak elfoglalva. Fontos tudatosítani, hogy a következő zeneszerető generáció kiépítését az óvodásokkal, iskolásokkal kell kezdeni, akik később, ha élethelyzetük úgy adódik, újra koncertre fognak járni. Ahhoz viszont, hogy húsz év múlva is legyen kinek zeneálni, szükség lenne a hazai zeneoktatás megreformálására, amely nem csupán a zenekarok feladata: az oktatási struktúra megújítása is kulcsfontosságú kérdés.

Termékmegújítás nehézsége

További nehézséget jelent az, hogy a terméket (komolyzenei koncert) nem igazán tudják a zenekarok megújítani. A legtöbben nem szeretnék elmozdulni a koncertshow-k, nagyszabású produkciók irányába, amelyek természetesen nagyobb profitot és egy szélesebb közönségréteg megszólítását teszik lehetővé azáltal, hogy különböző művészeti ágakat és műfajokat vegyítnek. A zenekarvezetők véleménye megoszlik ezt a kérdéskört tekintve: sokan úgy látják, hogy mindez imázsromboló hatással bír és a komolyzenei értékek elvesztéséhez vezet, azonban mások úgy vélik, hogy a megfelelő arányt megtartva ennek létjogosultsága van. Vidéken kicsit más a helyzet; a regionális szerepből fakadóan „mixelni kell a műfajokat”.

A produkció-ismétlés nehézsége

A produkció-ismétlés kapcsán két fő tényező említhető meg: egyrészt nehéz a közönséget „megszerezni” a nagy túlkínálat miatt, másrészt pedig limitált a zenekarok rendelkezésére álló, klasszikus zenei koncertekre alkalmas helyszín (például MŰPA, Zeneakadémia, Pesti Vigadó), és az időpontok közül sem lehet jellemzően válogatni. A budapesti zenekarok vidéki koncerttermekben nem igazán rendeznek koncertet (kivéve, ha meghívásnak tesznek eleget), mert ezek a helyszínek az ottani regionális zenekarok játszóhelyei, velük konfrontálódni pedig nem szeretnék. A legtöbben alternatív koncerthelyszíneket igyekeznek keresni (a Győri Filharmonikus Zenekar például egy uszodában tartott koncertet, a BDZ pedig bevásárlóközpontban), azonban szinte egyöntetűen egyetértett mindenki, hogy kevés a jó koncertközpont, és építeni kellene központilag néhányat. Felmerült továbbá az az ötlet is, hogy – a külföldi példákat követve – a jelenlegi létesítményeket is ki lehetne jobban használni összehangoltabb szervezéssel (például egy nap nem csupán két, hanem akár négy koncert is megvalósítható lenne). Ahhoz, hogy az ismétlés működőképes legyen, a legtöbb zenekar esetében a kommunikációra, brandépítésre, közönségszervezésre is nagyobb hangsúlyt kellene fektetni, amely az új digitális technológiák segítségével az eddigieknél lényegesen hatékonyabban és hatásosabban végezhető.

Köztéri muzsikálás

Menedzsmenttel kapcsolatos kihívások

Többen úgy látják, hogy a kulturális menedzsment-képzés hiányzik Magyarországról. Sok zenekar esetében egykori zenekari művészek, karmesterek lettek egyben az együttesek igazgatói is, amely abból a szempontból előnyös, hogy ők nyilvánvalóan sokkal jobban ismerik a zenekari életet, működést, azonban a hiányzó gazdasági-, illetve menedzsmenttudás problémát jelenthet az eredményes és hatékony vezetésben. Főként nyugati példákat szem előtt tartva megállapíthatjuk, hogy a legtöbb esetben a művészeti irányítás és a menedzsment-feladatok végzése külön szervezeti egységben, egymástól elkülönülten, szabályozott formában folyik. Míg külföldön a menedzsmentben és a művészeti területen dolgozók súlya és megítélése azonos, addig itthon a szervezési feladatokkal, tervezéssel, marketinggel jellemzően csupán néhány fő foglalkozik, és ritkán merül fel kérdésként, hogy ezt a területet fejlesszék.

Számos beszélgetés során megjelent a gondolat, miszerint „a piaci szemlélet nem értelmezhető a kultúra esetében”; „más hangversenyt eladni, mint pelenkát”. Ennek megfelelően többen elzárkóznak attól, hogy a stratégia eszköztárát vagy a profitabilitás, hatékonyság fogalmát értelmezzék zenekarukra vonatkozóan. A non-profit jelleg, illetve a támogatások jelentős mértéke azonban nem jelenti azt, hogy a piaci szemlélet és a kultúramenedzsment szükségszerűen ütközik egymással; az említett fogalmak ebben az „iparágban” is éppúgy relevánsak, csupán a célrendszer összetettebb. A szimfonikus zenekarokat – mivel szűkösek az erőforrások – még professzionálisabban szükséges menedzselni annak érdekében, hogy a társadalmi missziójuk megvalósulhasson. Például az üzletimodell-innováció eszköztárának alkalmazásával biztosítható a zenekarok növekedésorientált, fenntartható és egyben jelentős társadalmi értéket is teremtő működése.

A napi működést tekintve kihívást jelent a rengeteg adminisztrációs feladat (például bonyolult elszámolási rendszer, rengeteg aláírás szükségessége); egyik alanyunk megfogalmazásában „a nemzetközi trendekkel nehéz összehozni a magyar valóságot”. A digitalizáció jellemzően alacsony szinten áll; a kommunikáció nagyrészt szóban, e-mailben, az adatok nyilvántartása és kezelése pedig Excel-táblákban zajlik. Természetesen üdvözítő kivételek mindig vannak: a Fesztiválzenekarnak például van CRM rendszere, feladattervező/projektmenedzsment rendszere, illetve a koncerteken elhangzó darabok nyilvántartását kezelő programja, a Nemzeti Filharmonikusok pedig applikációt készített okostelefonra.

A szervezeti tudás tárolásának a legtöbb esetben nincs formális módja; jellemzően csak levonják az együttesek a tanulságokat a különböző feladatok kapcsán időről időre, és a következő produkció során alkalmazzzák az így megszerzett tudást. Mindez hátrányt jelenthet, ha valamelyik kulcsfontosságú, vagy akár a teljes menedzsment megváltozik, hiszen előfordulhat, hogy a zenekar ugyanazokkal a nehézségekkel szembesül, amelyekre korábban már született megoldás.

Általánosan megjelenő probléma, hogy a zenekaroknak a közönség összetételéről, illetve az alkalmazott marketingeszközök hatékonyságáról nem nagyon van információjuk, illetve küzdenek azzal, hogy „trendivé” tudják tenni a hangverseny látogatást.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy a zenekarok egy érett iparágban, túltelített piacon, egymással erős versenyben próbálnak helytállni, nehéz pénzügyi körülmények mellett. A külső tényezőket adottságként elfogadva az interjúk alapján úgy látjuk, hogy stratégiai megújulás, az üzleti modell, működés újragondolása és a nyújtott érték újradefiniálása jelenthetné a kiutat a jelenlegi helyzetből. Természetesen emellett fontos lenne a zenekarok és a legfőbb döntéshozók közti párbeszéd a teljes iparág megújításáról.

A cikk szerzői:

Szedmák Borbála kutató, a Stratégiai és Nemzetközi Menedzsment Kutatóközpont tagja a Budapesti Corvinus Egyetemen. Közel húsz éve foglalkozik klasszikus zenéléssel, fő kutatási területe a kultúramenedzsment.

bori.szedmak@gmail.com

Dr. Szabó Zs. Roland digitális transzformációs, üzletimodell-innovációs és változásvezetési szakértő, a Stratégiai és Nemzetközi Menedzsment Kutatóközpont vezetője, egyetemi docens a Budapesti Corvinus Egyetemen.

zsoltroland.szabo@uni-corvinus.hu

Közterekre száműzött zenekarok

Lapunk információja szerint a Kultúráért Felelős Államtitkárság saját hatáskörben, szakmai szervezetek bevonása nélkül dönti el, hogy a megpályázott programok közül melyeket és milyen mértékben támogat a szerencsétlen elnevezésű „Forrás a zenének – feladat a zenésznek” keretein belül. Úgy tűnik ugyanis, hogy a „piramis elv” mentén a „zenekari piramis” is létrejött, ennek megfelelően az államtitkárság határozza meg, hogy melyik zenekart támogatja a köztérre/utcára vonulásért, és melyiket pl. a Carnegie Hallban történő fellépésért. Vagyis a pénz célzott elosztásával központilag újra pozícionálják, vagy legalábbis befolyásolják a zenekarok helyzetét. Az eddigi visszajelzések szerint a szimfonikus zenekarok esetében túlnyomó részben az

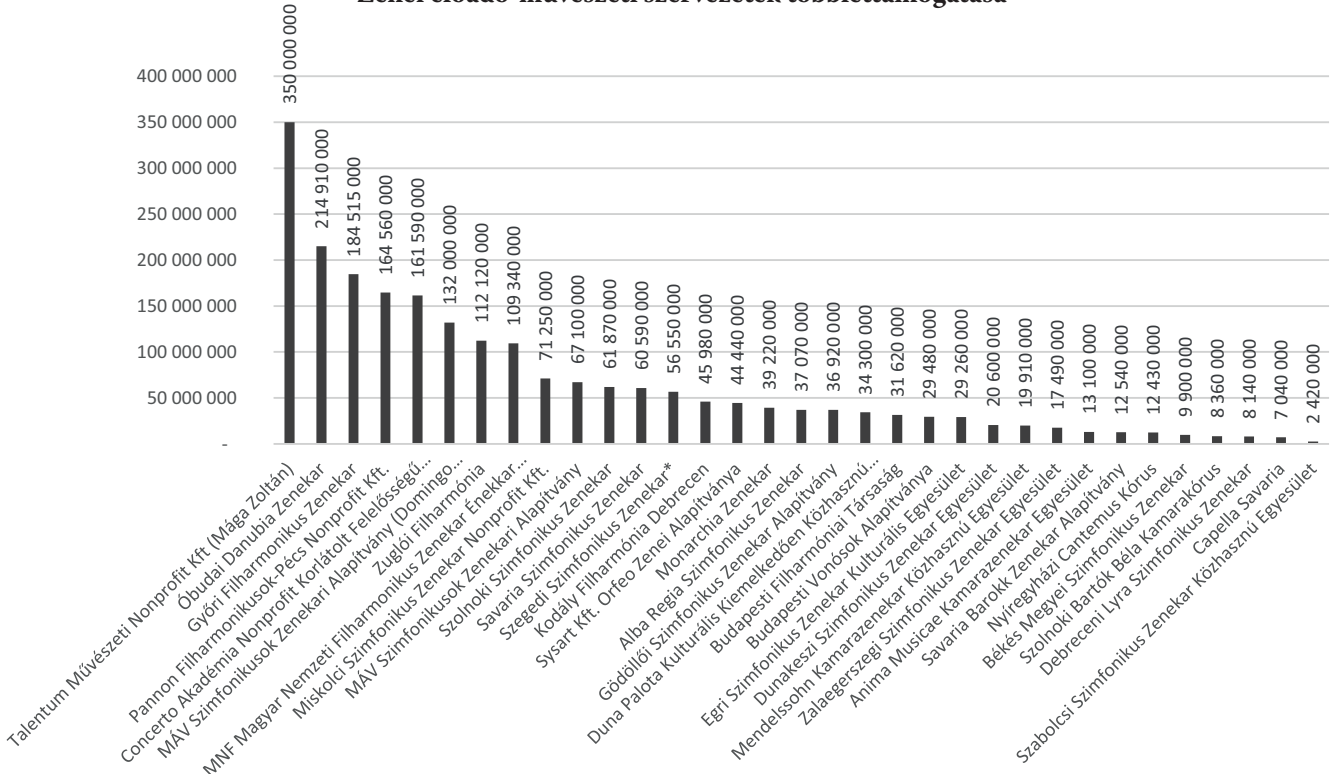
ingyenes köztéri koncertekre beadott pályázatokat támogatta az államtitkárság, miközben számos rangos művész fellépése nem tud megvalósulni.

Több zenekartól kaptuk a hírt, miszerint a vitatható értékű, kampányízű köztéri koncertekre (2204 alkalom – „Panem et circenses”?) való eljutást megkönnyítendő, autóbuszra is lehetőség nyílik pályázni – miközben súlyos anyagi gondokkal küzdő zenekarok teljesen amortizálódott hangszereinek cseréjére nem jut pénz, a felsőfokú végzettségű művészek fizetése pedig jelentősen elmarad a nemzetgazdasági átlagbértől.

Lapzártáig nem érkezett információ arra vonatkozóan, hogy a BFZ és a BDZ milyen módon részesül a többlettámogatási keretből.

Megpályázható programok	Az EMT keretében összesen finanszírozott koncertszám
Ifjúsági és gyermek program Magyarországon és a határon túli magyar lakta területeken	2250
Köztéri koncert	2204
Köztéri, nagyszínpadon történő fesztiválkoncert	20
Egyházi templomi koncert	556
Ismétlő felnőtt koncert határon túli magyar lakta településeken	50
Ismétlő felnőtt koncert székhelyen kívül, vidéken	400
Felnőtt koncert	400
A két hazai rangos koncertteremben történő megjelenés (MŰPA, Zeneakadémia)	100
Rangos külföldi művész felléptetése vidéken	15
Országimázst építő külföldi rangos helyszínen történő fellépés	50

Zenei előadó-művészeti szervezetek többlettámogatása

Zenei előadó-művészeti szervezetek többlettámogatása döntési listák szerint

Döntési lista	Pályázati szám	Név	Összeg
9.	EMT-ZENE-19-0005	Alba Regia Szimfonikus Zenekar	37 070 000
9.	EMT-ZENE-19-0011	Anima Musicae Kamarazenekar Egyesület	13 100 000
12.	EMT-ZENE-19-0030	Békés Megyei Szimfonikus Zenekar	9 900 000
12.	EMT-ZENE-19-0014	Budapesti Filharmóniai Társaság	31 620 000
7.	–	Budapesti Vonósok Alapítványa	29 480 000
9.	EMT-ZENE-19-0004	Capella Savaria	7 040 000
12.	EMT-ZENE-19-0026	Concerto Akadémia Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	161 590 000
12.	EMT-ZENE-19-0015	Debreceni Lyra Szimfonikus Zenekar	8 140 000
12.	EMT-ZENE-19-0035	Duna Palota Kulturális Kiemelkedően Közhasznú Nonprofit Kft.	24 300 000
12.	EMT-TE-19-0576	Duna Palota Kulturális Kiemelkedően Közhasznú Nonprofit Kft.	10 000 000
9.	EMT-ZENE-19-0009	Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület	20 600 000
12.	EMT-ZENE-19-0021	Egri Szimfonikus Zenekar Kulturális Egyesület	29 260 000
6.	EMT-TE-19-0030	Gödöllői Szimfonikus Zenekar Alapítvány	4 000 000
9.	EMT-ZENE-19-0001	Gödöllői Szimfonikus Zenekar Alapítvány	29 920 000
12.	EMT-TE-19-0083	Gödöllői Szimfonikus Zenekar Alapítvány	3 000 000
9.	EMT-TE-19-0525	Győri Filharmonikus Zenekar	10 000 000
12.	EMT-ZENE-19-0017	Győri Filharmonikus Zenekar	174 515 000
9.	EMT-ZENE-19-0012	Kodály Filharmónia Debrecen	45 980 000
7.	EMT-TM-19-0002	MÁV Szimfonikusok Zenekari Alapítvány	47 000 000
2.	EMT-E-19-0002	MÁV Szimfonikusok Zenekari Alapítvány	85 000 000
12.	EMT-ZENE-19-0022	MÁV Szimfonikusok Zenekari Alapítvány	67 100 000
12.	EMT-ZENE-19-0038	Mendelssohn Kamarazenekar Közhasznú Egyesület	19 910 000
9.	EMT-ZENE-19-0003	Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.	41 250 000
11.	–	Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.	30 000 000
9.	EMT-ZENE-19-0007	MNF Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar Énekkar és Kottatár Nonprofit Kft.	109 340 000
12.	EMT-ZENE-19-0018	Monarchia Zenekar	39 220 000
9.	EMT-ZENE-19-0008	Nyíregyházi Cantemus Kórus	12 430 000
9.	–	Óbudai Danubia Zenekar	81 300 000
9.	EMT-ZENE-19-0002	Óbudai Danubia Zenekar	128 610 000
12.	EMT-TE-19-0608	Óbudai Danubia Zenekar	5 000 000
12.	EMT-ZENE-19-0023	Pannon Filharmonikusok-Pécs Nonprofit Kft.	164 560 000
12.	EMT-ZENE-19-0033	Savaria Barokk Zenekar Alapítvány	12 540 000
9.	EMT-ZENE-19-0010	Savaria Szimfonikus Zenekar	60 590 000
12.	EMT-ZENE-19-0028	Sysart Kft. Orfeo Zenei Alapítványa	44 440 000
12.	EMT-ZENE-19-0046	Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Közhasznú Egyesület	2 420 000
7.	–	Szolnoki Szimfonikus Zenekar	34 870 000
12.	EMT-TE-19-0607	Szolnoki Szimfonikus Zenekar	12 000 000
12.	EMT-TE-19-0605	Szolnoki Szimfonikus Zenekar	5 000 000
9.	–	Szolnoki Szimfonikus Zenekar	10 000 000
12.	EMT-ZENE-19-0045	Szolnoki Bartók Béla Kamarakórus	8 360 000
	EMT-ZENE-19-0049	Szegedi Szimfonikus Zenekar*	56 550 000
12.	EMT-ZENE-19-0043	Zalaegerszegi Szimfonikus Zenekar Egyesület	17 490 000
3.	–	Zuglói Filharmónia	80 000 000
7.	–	Zuglói Filharmónia	32 120 000
		összesen	1 856 615 000
5.	–	Talentum Művészeti Nonprofit Kft. (Mága Zoltán)	350 000 000

18 nap alatt Ázsia körül a Győri Filharmonikus Zenekarral

Külföldi fellépések, csuklóját tört karmester, ázsiai turné. A Győri Filharmonikusok háza táján zajlik az élet, a részletekbe pedig a zenekar igazgatója, Fűke Géza avatja be az olvasót.

■ *Mennyire volt programdús a zenekar nyara?*

– Az előző, 2018-as nyarunk volt az, ami rengeteg munkával telt. Akkor a szabadságot csak részletekben tudtuk kiadni zenészeinknek. Ráadásul utána nagyon nehéz évad következett, hiszen hivatásossá válásunk 50 éves évfordulójának alkalmából rengeteg koncertet adtunk. A 2018/2019-es évadban a győri és Győr környéki 12 bérletünk mellett volt egy budapesti koncertsorozatunk is, valamint rengeteg egyéb felkérésünk, feladatunk, így ezt a nyarat most „odaadtuk” a zenészeknek.

Úgy fejeztük be a tavalyi évadot, hogy júniusban részt vettünk egy ausztriai fesztiválon, a Wörthersee Classics Fesztivál nyitóhangversenyét adtuk Klagenfurtban. Aztán a Magyar Táncfesztiválon, amit Győrben rendeztek, a nyitórendezvény közreműködői voltunk a Győri Balettel közösen. 20-án egy Zeneakadémiai vizsgán vettünk részt, 29-én pedig volt még egy Missa Solemnisünk szintén Ausztriában. A júniusunk tehát eléggé munkás volt. Legközelebb augusztus 29-én találkoztunk a zenekarral.

■ *Kipihenték magukat?*

– Hogyne! Ez kellett. Csak az a „baj” – mondja mosolyogva –, hogy utána belecsaptunk a munkába a lehető legkeményebben. Szokás szerint augusztus végén rendezték meg a The Voices! 2019 koncertet, amikor a Plácido Domingo által alapított világhírű „Operalia” operaverseny győztesei, helyezettei lépnek fel szabadtéri színpadon egy korábbi, már befutott énekessel karöltve a Széchenyi téren. Ez idén sem volt másképp. Itt történt az a sajnálatos baleset, hogy az első szám előtt a karmester, Risto Joost elesett és nem tudta elkezdeni a hangversenyt. Két helyen törött el a csuklója, a színpadról egyenesen a Petz-kórházba szállították, ahonnan gipsszel távozott. Berkes Kálmánt, művészeti vezetőnket hívták kétségbeesetten a színpad mögé, aki egyébként lent állt a téren több ezer ember között. Teljesen váratlanul kellett felpenderülnie a színpadra és megmenteni a gálát. Bravúros volt. Onnantól kezdve

Fűke Géza, Yasuhisa Toyota és Ósz Gábor

megállás nélkül dolgozik a zenekar. Elindítottuk az évadot a saját béreleteinkkel. Majd ezt követte a 18 napos turnénk Ázsiában, ahonnan nemrég érkeztünk haza. Rengeteg utazással járt, viszonylag sok programot kellett kézben tartatni a különböző fesztiválok miatt. Egy nagyobb turnén az lenne az ideális, hogy 2-3 műsor fut maximum, és azokat vetésforgó módjára játssza a zenekar. A mi esetünkben 5-6 koncertprogramról volt szó, ez azért megterhelő. Művészeti vezetőnk, Berkes Kálmán mellett Dobszay Péter kitűnő munkája és a zenekar nagyszerű hozzáállása is kellett a sikerhez.

■ *Mi volt a turné apropója?*

– A tavalyi naptári év első felében, 2018-ban érkezett felkérés távol-keleti külképviseletekről, hogy a dél-koreai és a japán diplomáciai kapcsolatok évfordulójának alkalmából Szöulban, ill. Tokióban játsszunk két hangversenyt, amit a Külgazdasági- és Külügyminisztérium is támogat. És ha már ez így alakult, mi gyorsan nyakunkba vettük az ügynökségeket, kiutaztunk Japánba a menedzsmenttel és próbáltunk egyéb hangversenyeket szervezni. Ilyen rövid idővel az utazás előtt ez viszonylag nehéz vállalkozás volt, de végül mégis sikerrel jártunk, hiszen be tudtunk illeszteni két fesztivált, illetve

még egy szóló koncertet a programba. Ráadásul a koreai koncert, ami a Lotte Hallban került megrendezésre, a Szöuli Nemzetközi Zenei Fesztivál nyitóhangversenyévé vált, még ezt is sikerült elérni. Két és fél hét alatt 10 koncertet adtunk.

■ Milyen volt a magyar darabok visszhangja a közönség részéről?

– Nagyon szerették azokat, Bartók Concerto-ját magyar zenekartól meghallgatni mindig különleges élmény. Léteznek a világon nagyszerű és kiváló zenekarok, amelyeket természetesen mi is szeretünk és rajongva hallgatunk, de amikor egy magyar zenekar játssza a Concerto-t, annak mindig van valami különleges íze, amit a világ legnagyobb zenekarai sem tudnak visszaadni. Nagyszerű együttesek valószínűleg tökéletes intonációval, technikai – és akusztikai kidolgozottsággal játszóak, de úgy, ahogy mi, magyar szívvel-lélekkel, csak a magyar zenekarok tudják.

■ Elképesztően nagy műsort vittek összességében – mennyi időre volt szüksége a zenekarnak a felkészülésre?

– Szeptember elején, valamint közepén tartottunk egy-egy három napos felkészülést. Az évadnyitó koncertjeinkbe is bele-belecsempészünk egy-két művet. Például Brahms első szimfóniája felcsendült két évadnyitó koncertünkön is, szeptember végén, mint ahogy a koreai kortárs zongoraverseny és az Újvilág szimfónia is. Tehát a műsor egy részét “megjártuk” az évad elején. Egy másik részét pedig a közelmúltból tudtuk felidézni, hiszen például tavaly tavasszal játszottuk a Rózsalovag-szvitet is. A turné menetrendje úgy lett összeállítva, hogy legyenek benne pihenőnapok, ill. az adott koncertnapok előtt mindenképp legyenek helyszíni próbák.

■ A koncerttermekről mi volt a véleményük?

– Egy magyar zenésznek a távol-keleti hangversenytermekben való játék mindig egyfajta rácsodálkozás és ünnep egyszerre, hiszen az az infrastruktúra, ami Japánban hangversenyterem-szinten megvan, és ami Dél-Koreában, valamint Kínában folyamatosan alakul ki, elképesztő színvonalú. Két olyan teremben is játszottunk, amelyeknek tervei a világ most legnevesebb és legdivatosabb akusztikusának, Yasuhisa Toyotának a kezei közül kerültek ki. Az egyik a szöuli Lotte Hall volt, a másik pedig a fukuyamai hangversenyterem.

A fukuyamai koncertünk után volt egy fogadás, ahol beszélgettünk a város polgármesterével. Szóba került, hogy Győrben szeretnénk egy új hangversenytermet, hiszen a Modern Városok Program keretein belül a miniszterelnök úr erre ígéretet tett a közelmúltban. Említettük, hogy tavaly játszottunk az Elbphilharmonieban, korábban a Shanghai Symphony Hallban, melyeket szintén Toyota tervezett, és mennyire örülnénk, ha őt is megkérdezhetnénk a győri teremről. Mint kiderült, ő

Fukuyamában született, és mivel az akkor pusztító tájfun miatt nem tudott Tokióba utazni, elment a szülővárosába, s ha már ott volt, akkor eljött erre az esti koncertre. Névjegykártyát cseréltünk és azóta levelezünk vele. Ilyen kicsi a világ, egészen elképesztő véletleneken múlnak a dolgok!

■ Mennyire van terv szinten a saját koncertterem?

– Egyelőre még mindig csak terv szinten áll. Ha sikeresen meg tudjuk fogalmazni, hogy ez mi módon tudná segíteni a magyar kultúrát, benne a zenei kultúrát országos viszonylatban, akkor célt érhetünk. Egy hangversenyterem sosem egy adott zenekar kizárólagos tulajdona, hanem az egész magyar kulturális élet rangos helyszíne kell, hogy legyen. Mint ahogy a nagyszerű pécsi Kodály Központ sem csak a Pannon Filharmonikus Zenekaré. Ma két igazi hangversenyterem van Magyarországnak, a Müpa és a Kodály Központ. Szerintem van annak létjogosultsága, hogy ez a kör szélesedjék, akár Nyugat-, akár Kelet-Magyarország tekintetében is. Én magunkon túl drukkolok minden másik városnak és zenekarnak, ahol ez a kérdés felvetődött!

■ Tudna beszélni a TAO-t felváltó pontrendszeréről? Hogyan érintik a változások a zenekart?

– Azok közé tartozom, akik nem nagyon értettek egyet azzal, hogy a TAO-t megszüntetik. Volt egy jótékony hatása – az embert mindig kreativitásra, gondolkodásra készítette. Persze nehéz megállapítani, hogy ez a fajta kreativitás, nyitottság, ami ebben a rendszerben rejtett, mennyire tudott fókuszálni szigorú értelemben a saját szakmákra, mennyire vezetett ki zenekarokat a klasszikus repertoárból másfajta, pénzszerző akciókra. Én nagyon hasznosnak tartottam, mert folyamatosan új dolgokat kellett kitalálni, ami nagyobb közönséget tud megszólítani, másrészt drágább jegyárat lehetett ezekért elkérni, hiszen valamilyen módon abba az irányba voltunk terelve, hogy a bevételt maximalizáljuk. Mi ezt az utat jártuk, ezért érintett bennünket érzékenyen, hogy a támogatási rendszer egyik napról a másikra megszűnt.

Annak idején az volt a baj, hogy nem tudtuk időben, hogy mi lesz a TAO helyett. Ennek megfelelően az évadtervezésünk viszonylag óvatosra sikerült, hiszen azt sem tudtuk, hogy mennyi pénzünk lesz. Ezzel együtt azt mondom, hogy a mostani is szép évad, bár ha valakinek jó szeme van hozzá, akkor látja benne azokat a takarékosági pontokat, amiket kénytelenek voltunk beépíteni az információhiány miatt. A másik dolog, aminek pozitív hozadéka volt, az az, hogy akarva-akaratlanul olyan emberekkel, cégvezetőkkel kerültünk kapcsolatba, akik mégiscsak a körülöttünk élő társadalomnak a potenciális mecénásai. A velük való találkozásoknak és tárgyalásoknak a mai napig van profitja a mi életünkben is. A TAO pénzek keresése közben nagyon értékes kapcsolatokat tudtunk építeni.

Most ez megszűnt és felállt helyette egy piramisrendszer, ami akkor lehetne valóban érdekes és hatékony, ha az a szempontrendszer, ami ebben meg van jelenítve, azonos intenzitással támogatna minden zenekart. Ennek hiányában nem igazán értem a rendszer logikáját. Ha az a cél, hogy a rendszertől függetlenül különböző mértékben támogassanak különböző zenekarokat, akkor meg lehetne spórolni ezt a sok-sok adminisztrációt. Nyilván van a döntéshozóknak koncepciója, hogy kinek mennyit és miért akarnak odaítélni. Akárhogyan is, mi dolgozunk tovább. Végző soron a közönségért vagyunk,

a legfontosabb feladatunk az, hogy magas művészeti színvonalon prosperáljunk, miközben a gazdálkodásunk is biztos lábakon kell, hogy álljon. A lehető legmagasabb jegyárakkal dolgozunk, meggyőződésem, hogy ezt nem a földrajzi elhelyezkedésünk, hanem a magas színvonalú szakmai munkánk teszi lehetővé. A közönséget nem lehet becsapni, csak akkor jön vissza hozzánk – jegyártól függetlenül –, ha estéről estére igazi élményekkel, értékekkel ajándékozunk meg.

Hörömpöli Anna

„Senkinek nem jó az egyszínűség”

Somogyi-Tóth Dániel hatékonyságról, a hangzáskultúra fejlesztéséről, s a karmesterek számáról

A Kodály Filharmonia Debrecen igazgató-művészeti vezetője visszaidézve az elmúlt esztendőket úgy emlékezik, a rendkívül mélyről indult építkezése során megtízszerezték a bérletesek számát, sikerült a debreceni koncertélet társadalmi rangját emelni, és megszületett az a kiváló csapat is, amelyet mindig szeretett volna megteremteni. Az építkezés egyik elemének tartja, hogy nyártól régi-új vezető karmestere lett a zenekarnak Kollár Imre személyében. Somogyi-Tóth Dániel véleménye szerint, ezzel egy egykori, igazságtalan döntést orvosoltak. Kiemeli azt is, a kulturális feladatellátás terén ugyancsak jelentős munkát végeznek, s bízik abban, hogy nemsokára megújult színházban, és a végre megszülető hangversenyteremben léphetnek majd az érdeklődők elé.

┃ *Lassan kilencedik esztendeje, 2011 májusától irányítja a Kodály Filharmoniót. Ha visszatekint erre az időszakra, mivel elégedett, mire a legbüszkébb, s milyen teendők vannak még? Hogyan alakultak az együttesek ezek alatt az esztendőket alatt?*

– Az egész időszak legjelentősebb eredménye a debreceni koncertélet társadalmi rangjának jelentős megemelkedése. Rendkívül mélyről kellett kezdeni az újjáépítést, ez igaz – de a bérletesek számának megtízszerezését csak komplex, mindenre kiterjedő, alapos munkával lehetett elérni, a művészeti teljesítménytől a felelős gazdasági és humán döntésekig és a marketingig. A legbüszkébb talán arra lehetek, hogy ezt mind egyben tudtam látni és ezáltal a feladatot, amire szerződtem, a lehető legnagyobb társadalmi haszonnal ellátni.

┃ *Augusztustól régi-új vezető karmestere lett a társulatnak Kollár Imre személyében. Hogyan született most ez a felkérés?*

– A művészet az emberek lelki gazdagodását hivatott szolgálni. Producerként azt nézem, hogy amit az embereknek adunk, hogyan jut el hozzájuk, s hogyan hat rá-

juk a legközvetlenebbül. Kollár Imre olyan karmester, aki azon túl, hogy képes azt a fajta koncentrált zenekarfejlesztő munkát végezni, amit a Kodály Filharmonikusok élén látni szeretnék, képes arra, hogy elvarázsolja a közönséget, ami elengedhetetlen a további céljaink elérése szempontjából. Imre ráadásul híresen igazságtalanul került el annak idején Debrecenből, és annak is örültem volna, ha ez is helyre kerül.

┃ *Mi lesz a munkamegosztás, Kollár Imre milyen feladatokban vesz részt, hány koncertet ad szezononként, miért lesz ő felelős?*

– Hat bérletes hangversenyt és számos további produkciót fog vezényelni, és konkrét szakmai területe a Kodály Filharmonikusok hangzáskultúrájának szisztematikus fejlesztése lesz, ezt a művészeti tanáccsal alaposan egyeztetjük.

┃ *Milyen tennivalók várnak a jövőben Kovács Lászlóra?*

– Kiváló kapcsolat van a zenekar, a menedzsment és Laci között. Állandó karmesterünként jelentős számú

hangversenyünket dirigálja és nemzetközi projektekben is számítunk rá.

■ Egy korábbi interjújában említette, fontos, hogy jó csapatot építsen. Mostanra ez megszületett?

– Mindenképpen, ez az egyik legerősebb értékünk.

■ Hogyan tud jól együtt dolgozni ennyi karmester? Mi alapján osztják fel a feladatokat, koncerteket?

– Nem hiszem, hogy túl sok karmester lenne nálunk, sőt fontos hozzátenni, hogy Káli Gábor pedig 2020-tól állandó vendégkarmesterünknek szerződik. Senkinek nem jó az egyszínűség, a zenekarnak semmiképp. Inteligens emberek vagyunk, soha nem merült fel emiatt kellemetlen helyzet.

■ Milyen a helyzet a színházban, hogy áll a debreceni operajátszás?

– A zenekar büszke lehet rá, hogy az ország bizonyosan leghatékonyabb zenekara. Alig 70 fős létszámával egyszerre látja el az ország második legnagyobb városának teljes koncert- és operaéletét – tegnap például Csárdáskirálynő-premierünk volt, tehát itt valóban mindent egyetlen zenekar lát el. Budapesten ‘tizensok’ hivatásos zenekar van, teljes Kelet-Magyarországon három. Ha jelentős kulturális feladatellátási kérdésekben gondolkodunk, akkor úgy vélem, itt kezdődnek a lényeges témák, nem ott, hogy ki hogyan tudott TAO-hoz jutni korábban, vagy annak pótlásához most. Visszatérve az operajátszásra: a színház költségvetése nem tud versengeni az Operaház honoráriumával, ezért valóságos

küzdelmet kell vívni a szólistákért, de így is minden évben három premiert rendezünk. A népszerű címek mellett rendszeresen mutatunk be különlegességeket, több kortárs ősbemutató volt az elmúlt években, Händel Acis és Galatea produkciónkat pedig februártól az M5 is műsorára tűzte. Mindemellett a Coopera projekt egyik alapító résztvevője vagyunk, nagyon hiszek a létjogosultságában és a jövőjében.

■ Hogyan látja a kórus fejlődését az utóbbi években? Milyen feladatok várnak még rájuk?

– Szabó Sipos Máté remek műsorpolitikája a korábbinál lényegesen több nézőt eredményezett az a cappella területen. A kórus jövőjét jelentősen meghatározza a szakmai nyugdíjak hiánya, jelen pillanatban megmondom őszintén, hogy emiatt több kérdőjelet látok, mint ideális lenne. Ez a folyamat nem szorul szakmai magyarázatra, nagyon remélem, hogy találunk rá megfelelő megoldást belátható időn belül.

■ Már korábban is többször szó esett arról, szükség lenne koncertteremre, s jövőre várható a Csokonai Színház felújítása. Milyen helyszíneken tudnak majd szerepelni? A tervekben milyen új helyszínek szerepelnek, ahol megjelenhet a zene?

– Jelen pillanatban a koncerteket egy tíz éves rendezvényközpontban, az operákat pedig egy romossá vált, felújítás előtt álló színházban játsszuk. Az optimista jövőkép az, hogy belátható időn belül a városban két színház és egy új hangversenyterem várja majd a növekvő lakosságot. Remélhetőleg a munkánk oroszánrésze a következő években ennek megteremtése körül fog zajlani.

■ Milyen az együttműködésük a Filharmóniával?

– Ennyi év után elmondhatom, hogy kölcsönös bizalom alapuló, eredményes a kapcsolatunk mind az országos szervezettel, mind a hatókörünkbe tartozó regionális irodákkal.

■ Öt évvel ezelőtt beszélgettünk, akkor már szó esett arról, nem tudja kellő mértékben emelni sem a kórus, sem a zenekar bérét. Történt azóta előrelépés? S hogy áll az együttesek büdzséjével? Mennyiben érintette Önöket a TAO-változás?

– Igen, tudtunk jelentősebb lépéseket tenni. Az elmúlt öt év polgármesteri vezetése többé-kevésbé már támogatta azt, hogy a minisztérium támogatás-növekedések nagy része eljusson hozzánk, ezért a pedagógusbértáblával nagyjából megegyező, a spielpénzekkel együtt annál talán kicsit nagyobb jövedelmet tudunk biztosítani a művészeinknek. Nem egyszerű a helyzet, idén is 48 millió év közbeni elvonást kell kezelni, de igyekszünk a lehető legjobb módon foglalkozni ezekkel a helyzetekkel. A TAO változás egy külön interjú témája lehetne, röviden annyit tudok mondani, hogy országos összehasonlításban ugyan nem kaptunk nagy összeget,

de ha többet kaptunk volna, az a helyi sajátosságok miatt nagy eséllyel nem köthetett volna ki az intézmény-nél, miközben a többletfeladatok kötelezettsége könnyen nálunk maradhatott volna. Jövőre azt remélem, hogy ez a stabilitásunk is tovább fog nőni.

■ *Októberben próbajátékot hirdettek. Mennyire elégedett a jelentkezők számával, tudásával? Hogy látja, mennyire vonzó ma egy énekes vagy zenész számára a debreceni Kodály Filharmonia?*

– A zenekar esetében most kifejezetten jó úton vagyunk. Jelentős számú, kiváló fiatal zenész csatlakozott hozzánk az elmúlt időszakban, ami szakmai és közösségi szempontból egyaránt nagyon értékes előrelépés. Azt remélem, ez azt vetíti előre, hogy Debrecenben most érdemes elkezdni a zenekari életpályát, minden lehetőséget keresünk ennek a vonzerőnek a növelésére. A kórus esetében inkább a színház énekkari tagságot látom vonzónak a fiatalok körében, annak ellenére, hogy ott nem történt fizetésemelés, csak a garantált bérminimum (!) áll rendelkezésre...

■ *Szabó Sipos Máté említette, nagyon örülne, ha tudná emelni a státuszok számát. Lát erre lehetőséget az együtteseknél?*

– Debrecen jelenleg történelmi okok miatt egy zenekart és két énekkart tart fent. Az énekkari álláshelyek száma nagyjából megegyezik a zenekari státuszok számával (!), ezért biztosan nem ez az első kérdés. A fent említett infrastrukturális fejlesztések tükrében kell majd meghatároznunk a funkciókat és az ahhoz tartozó létszámigényeket.

■ *Mi mindent emelne ki az idei szezonból, akár hangversenyek, akár vendégművészek terén?*

– Beethoven összes szimfóniája, Orosz Zenei Fesztivál, Budapesti Tavasz Fesztivál ismét Ferihegyen, Kobayashi, Naxos CD-felvétel, nyáron a Klasszikusok Éjszakája, M5 felvételek – tényleg csak nagyon röviden.

■ *Lassan közelítenek a zenekar alapításának 100. évfordulója felé, ami - ha jól számoltam - 2023-ban lesz. Mit szeretne elérni addig, hogyan kívánja majd ünnepelni a születésnapot?*

– Az ország egyik legkiválóbb zenekarával egy új hangversenyteremben és egy újjáépített, zenés fókuszú színházban, remek és büszke tagsággal, amelynek tagjai zeneművészként változatos és inspirációkban gazdag életet élnek Debrecenben.

R. Zs.

„Ami a Kodály Filharmonikusok legnagyobb értéke: a lélek”

Kollár Imre szívesen alakítaná át a próbajáték rendszerét

Negyedszázaddal ezelőtt lett a Debreceni Filharmonikusok zeneigazgatója Kollár Imre, aki ettől a szezontól kezdve ismét az együttes vezető karmestere. A dirigens, akárcsak huszonöt évvel ezelőtt, Beethoven-sorozatot indít, a zene világnapján operát tűz műsorra, és szeretné, ha még magasabb szintre jutna a zenekar. Kollár Imrével, aki tizenhárom év elteltével tér vissza a cívisvárosba, műhelymunkáról, szabadúszásról, állandóságról, valamint az elválás és az újrakezdés idejéről beszélgettünk.

■ *Mik voltak a mostani felkérés előzményei?*

– Amióta Somogyi-Tóth Dániel az igazgató-művészeti vezető, azóta minden szezonban vezényeltem néhány alkalommal Debrecenben, s ezeket a koncerteket mind én, mind a zenekar élvezte, mindezt pedig Dani is figyelemmel kísérte. Így, ha netán be kellett ugrani, akkor is engem hívtak. Megecses az is, hogy a hangverseny előtt egy nappal derült ki, új karmesterre van szükség, s már a főpróbára is el voltak adva a jegyek. A programban ráadásul Mahler IV. szimfóniája és Chopin f-moll zongoraversenye szerepelt... A zenekar azt mondta, hogy velem még egy ilyen vállalkozásra is hajlandó. Ehhez kellett az a nagyfokú bizalom, ami köztem és az együttes között megvan. Ahogy a szakmai és az emberi kapcsolat is, ami negyedszázadra nyúlik vissza. Így aztán

egyszer, a közös munka során eljött az a pillanat, amikor Dani felkért, hogy akkor ne csak alkalmanként, hanem folyamatosan dolgozzam a zenekarral. Így lettem vezető karmestere a Kodály Filharmonikusoknak arra az időre, amíg az ő igazgatói-művészeti vezetői megbízatása szól. Persze mindketten hosszú távra tervezünk, és nagyon egyet gondolunk.

■ *Sokan vannak még a társulatban azok közül a zenészek közül, akikkel annak idején kezdte a munkát?*

– Több mint a fele az együttesnek megmaradt, bár persze volt cserélődés. Azonban miután az utóbbi években tényleg rendszeresen dolgoztam a zenekarral, így még az újak számára sem voltam ismeretlen. Most a megbízásom hírét fantasztikusan fogadták. Egy kar-

mester életében kevés olyan pillanat van, amikor a zenekar lelkesedik...

■ *Már született is egy lemezfelvételük...*

– Azt beszéltük meg Danival, hogy minden szezont ezzel fogunk kezdeni. A mikrofon ugyanis mást hall, sokkal jobban kell figyelni az intonációra, az együttjátékra. Mindez jól összerántja a társulatot a nyár végén. Most augusztusban Liszt Ferenc zongorás szimfonikus műveit vettük fel Goran Filipec, Párizsban élő pianista szólójával.

■ *A Kodály Filharmóniánál három dirigens is dolgozik. Hogyan oszlik meg a munka?*

– Dani művészeti vezetőként irányít mindent, Szabó Sipos Máté pedig a kórusral foglalkozik, s enyém a zenekar. Egyébként én mindig azt tartom üdvöztetőnek, ha az ember még a közös munka kezdetén élesen meghúzza a határvonalakat, pontosan tisztázza, kinek mi a feladata. Ez már megtörtént. Ha ehhez tartjuk magunkat, úgy vélem, zökkenőmentes lesz a munka.

■ *Az idei szezont már együtt tervezték?*

– Igen, de természetesen - mint művészeti vezetőé - az utolsó szó mindig Danié, s én ezt teljesen tiszteletben tartom, már csak azért is, mert nagyon alaposan átgondolt, pontosan tervezett koncepció alapján dolgozik. Persze a saját koncertjeimről én döntök. Most, szezont

tervezésnél Dani értékelte az ötleteimet, s beillesztette ezeket a programba. A jó együttműködésünk alapja, hogy emberileg is értékeljük egymást. Hadd meséljek el egy régi történetet! Annak idején, három évtizeddel ezelőtt, amikor elnyertem az MTV karmesterversenyén a közönségdíjat, hamar nagy népszerűsége tettem szert a zenei világban. Az unokaöcsém osztálytársa volt Dani, aki már akkor is karmester akart lenni, s megkérte, hadd jöhessen el hozzánk, hogy találkozhasson velem. Ilyen régi az ismeretségünk, de lassan már a munkakapcsolatunk is egy évtizedes.

■ *Amikor az együttes élére állt 1994 szeptemberében, akkor Beethoven szimfóniáival kezdte a zenekarépítést, és most ismét ezeket a műveket tűzte műsorra... Mi mindent tervez még?*

– Elcsépeltnek hangzik a műhelymunka, de nem megerülhető, mert tényleg mindennek az alapja. Fontosnak tartom azt is, hogy a művek egymásra épüljenek. Lehet, hogy furcsának hangzik, de akadnak olyan huszadik századi darabok, amelyeket érdemes Mozart előtt átrágni, mert a struktúrájuk, a hangszerkezelésük hasonló. Verdi Falstaffja esetében sem a szerző előző operái az irányadók, hanem a Figaro házassága. Ilyen típusú munkában gondolkodom. Lényegesnek tartom, hogy a korábbi időszakom alatt elindított hagyományt, az évi egy, koncertszerű operaelőadást, ismét visszahozzuk. Nagy sikert aratott idén a Falstaff, kiváló előadói gárdát sikerült rá megnyernünk, a jövőben is ezt szeretném folytatni. Élvezem, hogy ismét az együttesépítésre koncentrálhatok, ami hosszabb távon élvezetesebb, mint az állandó utazgatás, arról nem is beszélve, hogy így lehet zenei értéket teremteni. Az is fontos számomra, hogy az ember sose adjon ki bizonyos szint alatti produkciót a kezéből. Ha nem tudjuk megfelelően bemutatni, akkor inkább ne is csináljuk. A mai világban ezt nem könnyű betartani, de szerencsére Dani is nagyon hasonlóan gondolkodik, mint én. Persze azt is meg kell említenem, hogy nagyon más zenekar várt, mint negyedszázaddal ezelőtt. A debreceniek rengeteget fejlődtek, s most az a feladat, hogy a jót még jobbá tegyem. Más lett a légkör, sokkal jobb, mint korábban, igazán kiváló az irodai csapat is, öröm velük együtt dolgozni.

■ *Mivel színesíti még a műsorrendet?*

– A saját programjaim tervezésénél megnéztem az utóbbi esztendő koncertrepertoárját, s azt láttam, akadnak művek, amelyek fájón hiányoznak. Most novemberben eljátsszuk Verdi Requiemjét, s emellett is találtam sok olyan szerzőt, akitől mindenképp műsorra kell venni darabokat.

■ *Gondolom, részt vett már a próbajátékokon is. Menyire volt a jelentkezőkkel elégedett?*

– Kiváló muzikusokat vettünk fel a zenekarhoz, de karmesterként az ember sosem teljesen elégedett. Ha

tehetném, akkor az egész próbajáték- mechanizmust átalakítanám. Hiszen sok olyan 30-40 éves muzsikuskad, aki már tagja egy zenekarnak, de nem elégedett a fizetésével, fél azonban elmenni egy próbajátékra. Aggódik, hogyha nem nyeri el, akkor az addigi biztos állása is kétségessé válik. A MÁV Zenekar vezetőjeként szembesültem azzal, hogy egy-egy zenész nem jön magától, de ha hívom, akkor már örömmel tesz próbát. Arról nem is beszélve, hogy nem versenyműveket kellene kérni... Nem biztos, hogy a mostani metódussal a legjobb embereket tudja bevonni egy együttes.

■ *Mennyi időt tölt Debrecenben? Hány hangversenyt dirigál egy szezonban?*

– Nem időtartamban, hanem koncertmennyiségben gondolkodunk, megállapodtunk Danival egy hangverseny-minimumban, de már ebben a szezonban is túlléptük ezt. Úgy vélem, nem a szerződösszövegeket kell böngészni, hanem elvégezni az adott feladatot. Dani és az együttes bizalma fontosabb, mint az, hogy mi van leírva...

■ *A művészeti vezető említette, hogy Ön híresen igazságtalan döntés után távozott Debrecenből. Maradtak még emiatt rossz érzései?*

– Azokon már túl vagyok, hiszen a távozásom óta eltelt 13 év... Akkor ideje volt elválnunk, most pedig ideje egy új kezdetnek.

■ *Az elmúlt évtizedben szabadúszóként dirigált az Operaházban, s szinte az összes magyarországi együttesel dolgozhatott. Ezen a zenekari palettán milyenek találja a debreceni társulatot?*

– Nagyon jó élet a szabadúszás, élvezetes, hogyha az ember minden kötöttséget letevesz. Építkezni azonban tényleg csak állandó munkával lehet... Úgy vélem, a zenekarok között, működés szempontjából nagy különbség nincsen. Jobb lett mindenütt a színvonal, sokkal több a koncert. S ugyanaz a munka folyik a próbatermekben. Amit én a Kodály Filharmonikusok nagyon komoly értékének tartok, az a lélek. Ennek az együttesnek a tagjai minden próbára úgy ülnek be, hogy jobban akarnak játszani. A léleknek akarnak élményt adni a koncerten, és ez nem mindenütt van így... Az utóbbi évekre már kikristályosodott az a véleményem is, hogy sokkal többre becsülöm azt a koncertet, amelyen akadt két olyan perc, ami megfogott, mint egy tökéletesen, de érdektelenül eljátszott hangversenyt. Ha az ember kiáll a pódiumra, pálcával a kezében, akkor ezt azért tegye, mert adni akar.

■ *Hová szeretne eljutni az együttesépítésben?*

– Olyan ez, mint a hegymászás, mindig van egy következő teljesíthető csúcs.

R. Zs.

„Partnerként be kell vonni a publikumot”

Szabó Sipos Máté megváltozott műsorstruktúráról, növekvő publikumról

Kivételes előadásra vállalkozott a Kodály Kórus, Orbán György rendkívül nagy kihívást jelentő négy Kóruskönyvét egy debreceni és egy budapesti hangversenyt követően albumon is megörökítette. A Kodály Kórus Debrecen az utóbbi években rendhagyó koncertekre várja az egyre növekvő számú közönségét, tematikus programjaik társművészeteket is megidéznek. A együttes irányítójával, a Csokonai Színház egyik vezetőjével, Szabó Sipos Mátéval az eddigi közös munkáról, második vezetői ciklusáról, valamint az Egri Szimfonikus Zenekarról is beszélgettünk.

■ *A Kodály Kórust 2016 óta irányítja vezető karnagyként, s kétéves kinevezését újabb megbízatás követte. Amikor három esztendeje a társulatot érintő terveiről beszélgettünk, elmondta, szeretné, ha nemcsak jók lennének, hanem ezt meg is tudnák mutatni, emellett a kor elvárásainak megfelelő, friss lendületű kórust kíván építeni, ahol az éneklés öröme, felszabadultsága a legfontosabb. Mire jutott?*

– Amit egyértelmű sikernek tekintek, s amiből úgy érzem, a társulat is sokat profitál, az az, hogy változtattunk a műsorstruktúrára, ami leginkább az a cappella

sorozatokban jelentkeznek. A Kodály Kórus sokrétű feladatot lát el. Amellett, hogy a Kodály Filharmonikusokkal közösen és számos más rangos zenekar vendégeként oratóriumkórusként ad koncerteket itthon és külföldön, a cappella kórusként is jelentős rangot vívott ki a hazai koncertéletben. Ennek megfelelően a Kodály Filharmonia zenekari bérletein belül minden évadban önálló a cappella sorozattal is jelentkeznek az együttes, melyeknek az utóbbi években kialakultak jól bevált helyszínei és egy erős, folyamatosan bővülő közönségbázisa. Ez azért is nagyon örömdetes, mert amikor az együttes ve-

zető karnagya lettem, azzal fogadtak, hogy az a cappella koncertek iránt nem túl nagy az érdeklődés. Szerettem volna ezen fordítani, hiszen manapság külföldön reneszánszát éli a kórusműfaj, sőt még a könnyűzenében is az a cappella jött divatba. Persze nagyon megváltoztak az elvárások, ma már nem elég 2-3 perces művek egymásutánjával elvarázsolni, vagy ne adj isten eluntatni a közönséget. Ma már egy kóruskoncerttől is komplex művészeti élményt vár a közönség, illetve ilyenekkel lehet nagyszámú - és nem csak hozzáértő - hallgatóságához hatékonyan szólni. Elkezdtem ezért olyan műsorokat összeállítani, amelyek ezen komplexitás szellemében tematikus felépítésűek, izgalmas zenékkal járják körül az adott ideát, és legtöbbször valamely más, de szervesen idomuló társművészet is erősíti a téma kifejtését, sokszor teljesen új perspektívába helyezve a jól ismert műveket is. Másrészt az ismert és ritkán hallható, vagy nehezen befogadható művek keverésével, egy szála fűzésével belophatóak olyan művek is a programba, amelyek amúgy magukban alig „eladhatóak”. Így jöttek létre az utóbbi évek nagyon izgalmas előadásai, amelyekben énekesek és hangszeres művészek mellett, videó- és fényművészek, néptáncosok, színészek, bártenderek, kortárs és versenytáncosok, bábművészek is közreműködtek. Ez utóbbiakkal, azaz a Vojtina Bábszínház lelkes, fiatal csapatával egy egészen különleges előadást hoztunk létre, amelyben Balassi Bálint Szép magyar komédiáját ötvöztük Monteverdi madrigáljával, melyet Guarini: Il pastor fidójának szövegeire írt. A marionettekkel, bábszínészekkel, kórusral, korabeli hangszerekkel gazdag előadást Magyar komédia olasz módra címmel több alkalommal is nagy sikerrel játszottuk. De említhetem a legutóbbi Tangó koncertünket is, vagy az Ennivaló muzsikát, amelyben csak gasztronómiai tárgyú darabokat fűztünk mézesmadzagra egy neves bártender közreműködésével, aki Selmeczi György bravúrosan megzenésített Krampampuli receptje alatt az említett italt ott helyben el is készítette, s természetesen a közönség is megkóstolhatta. De most készülünk Vadas Tamara koreográfussal egy kortárs tánccal, moz-

gásszínházzal ötvözött estre, az ember arcairól, melyben F. Poulenc két kóruskantátója lesz a központ.

Ezek a koncertek valódi színpadi előadások, melyben minden egy történeté áll össze. Gyakran a taps is csak a végén „engedélyezett”, hogy a közönség, amely mindig pontosan érti, hogy mi a történet, ne zökkenjen ki az elmélyülés folyamatából. Mindezek szerencsére Debrecenben is siker hoztak. Ez alatt a három év alatt eljutottunk oda, hogy a koncertjeink teltházak. A kórus szakmai fejlődése szempontjából pedig nagyon hasznos, hogy rengetegféle éneklési stílussal ismerkedtek meg az elmúlt években, nem beszélve arról a nem elhanyagolható tényről, hogy ők is láthatóan élvezik ezeket a koncerteket.

■ *Hányan férnek el ezen a helyszínen?*

– Egyik állandó helyszínünk lett a Pásti utcai Ortodox Zsinagóga, ami jelenleg koncertteremként is működik. Itt körülbelül kétszázötvenen férnek el, ami nem kevés, de sokszor még ennél is nagyobb az érdeklődés, úgyhogy néha mi is nehezen férünk már be.

■ *Miként boldogulnak az ifjúsági koncertekkel?*

– Nemhogy boldogulunk, hanem boldogan osztjuk meg a zene örömét a fiatalokkal. Itt is megpróbálunk olyan programokat összeállítani, ami valóban érdekli és leköti az adott korosztályt. Természetesen itt is mindig van egy központi téma, amit körüljárunk, de mindezt közvetlen hangnemben, sok spontán interakcióval teszszük. Igyekszem az ő nyelvükön, oldott stílusban, számukra is érdekes dolgokról beszélgetni velük, de ha épp arra van szükség táncolok, szavalok, éneklek vagy doblok is közben. Nagyon szeretem ezt, mert bizony néha egy kicsit „zenebohócna” is kell lenni, hogy komoly dolgokról is lehessen beszélni. Fontos, hogy partnernek tekintsd a közönséget, akár felnőtt, akár gyerek. Meghálálják. Sok őszinte lelkesedést és pozitív visszajelzést kapunk tanároktól, diákoktól és rendszeresen hívnak vissza bennünket. Mindez nagyon fontos, mert gyakran ez az egyetlen mód és lehetőség, hogy ők élőben találkozzanak a komolyabb zenével. És sokszor olyan szelepeket is kinyit bennük, amit más nem.

■ *A tervezett közönségépítés ezek szerint minden szinten sikerült.*

– Igen, büszkéek is vagyunk, hogy a Kodály Filharmóniának a maga műfajában két egyenrangúan kiváló együttese van, amit nagyon szeret a közönsége.

■ *Mennyire tudta magát a kórust reflektorfénybe állítani?*

– Debrecenben mindig is, sőt egyre inkább közkedvelt a Kodály Kórus, de nagyon sokfelé hívják az együttes, rendszeresen dolgozunk együtt a budapesti MÁV Zenekarral, a Dohnányi és a Danubia Zenekarral, Németh Pál és a Savaria barokk zenekar évek óta tartó Händel-oratórium sorozatát is velünk adja, mint ahogy

Ennio Morricone is ragaszkodik hozzánk európai turnéin. Idén is, mint már több ízben, részt vállalunk a Műpa nemzetközi operaprodukciónak, ami izgalmas és megtisztelő kalandozás ebben a műfajban is. Szerencsére temérdek a munkánk, ami bizonyítja, hogy reflektorfényben vagyunk. Persze örülnék, ha külföldön is többször megmutathatnánk magunkat rangos eseményeken. E téren nem könnyű előrelépni, hiszen sok a jó együttes és a zenekarok is inkább helyi kórusokkal dolgoznak, de azon munkálkodunk, hogy mint az egyik legkiválóbb magyar koncerténekar, minél több helyszínen erősíthessük kóruskultúránk jó hírét a világban. Ezt segítené, ha a nagyobb országimázs erősítő, kulturális rendezvényekre is meghívást kapnánk. Az önálló kórusműfaj akkor izgalmas, ha tud extrát produkálni. Szerintem jó úton járunk. Reflektorfényből persze sosem elég, örülnék, ha rendszeresebben szerepelnénk a médiában, hogy még nagyobb hírverést kapjanak ezek a produkciók, amelyek tényleg különlegesek.

■ *Mennyiben változott vezetése alatt a társulat összetétele?*

– Nem nagyon változott és nem is tud. A szakmai nyugdíj megszüntetésével minden profi együttes küzd ezzel a gonddal. Miközben azt várják a fizetett együttesektől, hogy a legjobb erővel, legfrissebb hangokkal, a legmagasabb minőséget produkálják, a státus quo ezt nagyon megnehezíti. Vissza kellene állítani a hivatásos kórusénekesek kedvezményes nyugdíjba vonulásának valamilyen méltányos formáját, erősítve ezzel egyrészt az életpálya presztízsét, másrészt lehetővé tenni az egészséges fiatalodást. Egyfajta rugalmasabb státus is megkönnyítené a feladat-orientáltabb munkaszervezést. Ma a világ legjobb kórusai leginkább ilyen rugalmas foglalkoztatású együttesek. A másik nehézség nálunk, hogy a Kodály Kórus jelenlegi létszáma sokszor nem elegendő a feladatokhoz, amivel megkeresnek minket. Alkalmos kisegítőket Debrecenből nem könnyű találni, hiszen az alkalmas emberek már vagy nálunk, vagy a Csokonai operakórusában énekelnek, de elegendő tenort például évek óta nem találunk. Azzal is számolnunk kell, hogy a legjobb énekesek a jelentősen magasabb fizetések miatt előbb-utóbb Pestre mennek. Nem könnyű így megtartani a jó művészeket. Az utóbbi év emelkedő juttatásai ellenére sem versenyképesek még a béreink, a színházban pedig még rosszabb a helyzet.

■ *A muzsikuskorúknál is gondot jelentett a zenetanárok emelkedő bére.*

– A Kodály Kórusnál az elmúlt év ágazati többlettámogatásával értük el nagyjából az ének-zene, vagy zeneiskolai tanárok fizetését...

■ *Akkor gondolom, jól jönne még néhány státusz...*

– Igen, és különösen örülnék, ha lehetne külön énekmesteri státuszunk is. Úgy látom, nem könnyű erre új

kereteket szerezni. Az adminisztrációban, kiszolgáló személyzetben történt kis bővülés sem igazán elegendő a rengeteg speciális tudást igénylő feladathoz.

■ *Somogyi-Tóth Dániel, a Csokonai Színház zeneigazgatója már nyilatkozott a témában, s most önt is kérdezem, mi lesz a teátrum rekonstrukciója alatt?*

– Úgy volt, hogy idén már csak fél évadunk lesz, de a mostani ütemezés alapján ezt a szezonot végigjátszhatjuk, s csak utána kerül sor a renoválásra. Még továbbra is kérdés, hogy azt követően hol tudnak színre kerülni a nagyobb létszámú, zenés darabok. Limitáltak a lehetőségek. Bízunk benne, hogy a Latinovits Színház befejezése is felgyorsul és akkor legalább a prózai résznek könnyebb lesz a helyzete. Az operára maradnak a sportcsarnokok, vagy a Lovarda, mint alternatív helyszín. Bízunk az új városi hangversenyterem megvalósulásában is. Ha nehéző átmeneti évekkel is, de végül két színháza és egy igazán jó koncertterme lesz a városnak, ami számos új perspektívát nyit majd a kultúrának. Addig meg dolgozunk, ahol csak tudunk. Erősítjük a regionális kapcsolatainkat is, több projektben együttműködve a Nagyváradai Filharmónia kórusával, valamint Ungvárral, s a nyíregyházi Cantemus ugyancsak rendszeres partnerünk lett.

■ *Azt láttam, idén a két operabemutató mellett operettel is várják a publikumot.*

– Most, november elején mutattuk be a Csárdáskirálynőt, emellett a Szóktetés a szerájából című Mozart-operát és Puccini Toscáját láthatja a közönség. Mint ahogy ez korábban is jellemezte a debreceni teátrumot, szeretnénk kicsit bővíteni az egy évadban játszott zenés repertoárt. Ez majd igazán a két színház újranyitásakor változhat jelentősen.

■ *Ettől a szezontól Kollár Imre lett a zenekar vezető karmestere. Ez mennyiben hat a kórusra?*

– Imrével régóta ismerjük egymást, hisz együtt végeztünk a karmesterképzőn. Együtteseink is jól ismerik őt, hisz korábban és azóta is sokszor dolgoznak vele. Kiváló zenész, biztos vagyok benne, hogy remekül fogunk együtt dolgozni továbbra is.

■ *Talán a kórus munkáját az is jelzi, hogy rendkívüli nehézségű lemezt készítettek tavasszal...*

– Tavaly előtt, Orbán György hetvenedik születésnapja kapcsán előadtuk Requiemjét, továbbá a négy Kóruskönyvet, melyek teljes terjedelemben hangzottak el Debrecenben és a BMC-ben is. A nagy sikert arató est igazi zenetörténeti pillanat volt, hiszen ez a huszonöt kórusmű egyszerre, egy este alatt most hangzott el először. Ezért lemeze is rögzítettük mindezt a Kodály Filharmónia segítségével, s az album most tavasszal jelent meg Hegyek, fák, füvek címmel az Auris kiadó gondozásában. Az albumon helyet kapott a Kóruskönyvek S.A. emlékére I. és II. része, a Második kóruskönyv I. és a

Medáliák könyve. Régóta dédelgetett vágyam vált valórra azzal, hogy ezeket a nagyon komoly felkészültséget igénylő, gyönyörű darabokat felvehettük.

■ Mi a helyzet az Egri Szimfonikus Zenekarnál, amelyet már 23 esztendeje irányít? A regionális együtttest hogyan érintette a TAO-változás?

– Szeretnék még feljebb lépni és olyan háttérrel teremteni az együttesnek, ami a professzionális zenekarokkal azonos nívót az egyesületi keretek között is biztosítani tudja. Ennyi év után is rengeteg tervem van, de most épp a közelgő 7. Egri Kamaraopera Fesztiválunk sikeréért izgulok. A TAO helyébe lépő „Forrás a zenének” programból mi is pályáztunk számos feladatra. Az EMMI által megítélt összeg jelentősen nagyobb, mint amit korábban

el tudtunk érni, így számunkra ez most nagyon jó lehetőség terveink megvalósulásához. Az új támogatáshoz megjelölt célok, a feladat-központúság számunka előrelépés az eddigi bizonytalan forrásokhoz képest, bár nem tudjuk, hogy ennek az új rendszernek mi lesz a jövője, lehet-e rá építeni a következő években is?

Ez a támogatás jelenleg most több, mint amennyi az éves önkormányzati támogatásunk. Ez lehetőséget teremt koncertjeink tervezhető, biztonságosabb megvalósulásához, amihez még több jó muzsikust tudunk megnyerni. Remélem az újonnan felálló városvezetés segítségével is sikerül egy magasabb pályára állítani az együttest, ami a régió meghatározó és széles körben közkedvelt zenekarává nőtte ki magát az elmúlt években.

R. Zs.

Izgalmas nyár, izgalmas évad...

... különleges programok, lelkes és aktív zenészek – és folytathatnánk még a sort. Az Óbudai Danubia Zenekar ügyvezetője, Ács Péter örömmel idézte fel az együttest érintő nyári eseményeket, majd arról mesélt, hogy mi vár a zenekarra a 2019/2020-as szezonban.

■ Hogyan telt a nyár a zenekarnál?

– Nyáron tudtunk pihenni – nem mondom, hogy ez már tradíciónak minősül, de próbálok arra törekedni, hogy az augusztus szabad legyen a zenekarnak. Egy-egy produkciót azért bevállalunk, ilyen volt idén az augusztus 20-i állami ünnepség, ahol a tisztavatáson működünk közre. De ezen kívül ez a hónap tényleg szabad volt. Az előtte való kettő viszont rendkívül sűrűn telt.

■ Jártak külföldön is?

– Volt egy koncertünk Montenegróban, Kotorban. A program a Külgazdasági és Külügyminisztérium, valamint Magyarország Podgoricai Nagykövetsége támogatásával, a Montenegrói Magyar Kulturális Hetek 2019 programsorozat keretében valósult meg. A város gyönyörű középkori részén, a főtéren adhattunk egy magyar szerzők műveiből álló koncertet. Idilli turné volt, ha lehet ilyet mondani, és azt gondolom, hogy a zenészek is nagyon élvezték. Jó helyen volt a szállás, jó volt, hogy külön géppel mentünk, mert nem kellett senkihez sem alkalmazkodnunk – és a koncert is nagyon jól sikerült. Dolgozunk rajta, hogy minden évben legyen egy-két ilyen utazásunk!

A másik nagy szerelmünk, szintén július végén a Művészetek Völgye Fesztivál volt. Harmadik éve veszünk részt a fesztivál programjában. Egy teljes napot töltünk ott, ami három koncertet jelent. Délben egy családi koncertet adtunk, délután Eckhardt Gáborral volt egy interaktív műsorunk, az ő szövegeivel, kivetítéssel, amit akár zeneszerző-portrének is hívhatunk. Ezt követte az

esti nagyszínpados fellépésünk, ami most egy kicsit komplikáltabban alakult, mint ahogy menni szokott. A Művészetek Völgye Fesztivált is érintette az előadó-művészeti TAO támogatások kiesése, ezért az a döntés született, hogy a nagyszínpadot nem építik meg. Szerencsés-

re találtak helyette egy másik nagyszerű helyszínt, ahol kényelmesen elfértünk. Ezzel zártuk a nyarat. Nagyon-nagyon jó időszak volt, de utána azért jólesett a pihenés.

■ *A 2019/2020-as évadból milyen eseményeket emelne ki?*

– Sejtettük ugyan, hogy különleges lesz, de a várakozásainkat mégis felülmúlta a BMC-ben éppen zajló Verdi-sorozatunk. Ez egy három részes Verdi-portré, szintén Eckhardt Gábor moderálásával. A koncerteket megdupláztuk, azaz a hétvégeken péntek és szombat este játszottunk. Három hétvégén megtölteni a BMC-t nagyon jó dolog, és azért is szeretjük, mert oda más közönség jár, mint a Zeneakadémiára. Van átfedés, de sokan nyitnak ebbe az interaktív irányba, a BMC technikai feltételei pedig ehhez teljesen adóttak. Úgy vélem, nagyszerű koncertekről van szó, és rendkívüli, hogy telt házzal tudnak menni. November 22–23-án lesz a következő. Még nem adtuk ki rá szakmai jegyet, de – pont most néztem – már alig van pár darab szabad hely. A zenészek persze ilyenkor egy kicsit szomorúak, de összességében nagyon örülünk a teltházak érdeklődésnek.

A zeneakadémiai bérletünket is mindig tematikusan állítjuk össze. A november 13-i estén Vajda Gergely vezényelt, aki régi, nagyon kedves barátunk. Nekem évfolyamtársam volt, és kamarafarmációkban, valamint a színházi világban is sokat dolgoztunk együtt. Emiatt mindig örülök, amikor ideje engedi, és újra eljön hozzánk. A sorozat következő koncertjén, december 5-én pedig Halász Péter karmesterrel Csajkovszkij *A diótörő* című balettjének zenéjét játszunk – ezúttal kifejezetten a teljes balettzenét az eredeti tempókkal, ahogyan a szerző megírta.

■ *Közvetlenül karácsony előtt sem unatkoznak majd...*

– Ami az életünk része és a karácsonyi időszakhoz kötődik, az a Klasszikus Karácsony, a Klasszik Rádióval közös koncertünk, ami minden évben telt házzal döntöget. Most a Budapest Kongresszusi Központban lesz a hangverseny december 23-án, amitől bevallom, egy picit tartottam. Azt gondoltam, hogy a szenteste előtti napon lehet, hogy mindenki már inkább a bejglire koncentrálna, meg a halat kergeti a kádban. De nem így lett! Egy hónap alatt elfogytak a jegyek az esti koncertre. Most ott tartunk, hogy megnyitottuk a másikat is, ami ugyanazon a napon, 15 órakor kezdődik majd. Külön örülök annak, hogy a Magyar Rádió Énekkara elvállalta a közreműködést. Vannak azok a koncertek, amelyekbe rengeteg munkát beleteszünk, és nagyon jó vendéglistával, vendégkarmesterrel, nagyon nehéz műsorról, vagy ezek kombinációjával játszunk le. És vannak azok az örömkoncertek, mint például ez is, amikor a nézőtérről az árad felénk, hogy a karácsony és az ünnepi program miatt vannak itt. Ilyenkor más pozitív energiák érkeznek. A zenekar is nagyon szereti ezeket az alkalmakat, a légkör kicsit oldottabb, ugyanakkor a magas nézőszám miatt talán frenetikusabb. Van az a vicces dalszöveg az egyik karácsonyi film betétdalából,

hogy a „karácsony körülvesz”. Ezekon a koncerteken pont ez érződik.

■ *Egy kis témaváltás: hogyan adaptálják az életükbe az új pontrendszert?*

– Mint a legtöbb zenekar, az új támogatási rendszerben mi is bevállaltunk bizonyos köztéri koncerteket. Talán az elsők voltunk szeptemberben, akik ezzel indulnak. Az utolsó, november közepi koncertünk a rezes kollegákra van szabva, a vonós és fafúvós hangszerek ezt az időjárást már természetesen nem bírják. Nekünk eddig csak pozitív tapasztalataink voltak a különböző helyszíneken. Vidéken kezdtünk, a Velencei-tó környékét jártuk be, de budapesti helyszínünk is van. A közönség és a helyi szervezők részéről mindig az a visszajelzés érkezik, hogy nagyon örülnek annak, ha klasszikus zenei produkció érkezik hozzájuk. Olyan műsort kell összeraknunk, ha szabad így fogalmaznom, ami az „átlagközönségnek” szól, azaz nem Bartók vonósnégyesével kell kimenni a köztérre. Arra is rá kellett jönnünk, hogy nagyon fontos, hogyan és mikor kommunikáljunk a közönségünkkel. El kell mondani, hogy mit játszunk és miért játszunk. Jön most egy kis szünet, a köztérek átadjuk az adventi vásároknak, de azért ahogy az időjárás majd engedi tavasszal, folytatni fogjuk.

■ *A művészek hogyan fogadták, hogy ilyen jellegű produkciókat is vállalhatnak / vállalniuk kell?*

– Kicsit tartottam tőle, hogy a zenészek hogyan fogadják nagyobb mennyiségben, ha nem nagyzenekarban kell játszaniuk. A fúvósoknál ez természetesebb, hiszen ők szólisztikus hangszerek a zenekarban, így gyorsan kialakultak a kamaraegyüttesek, de a vonósok is összeálltak azon az egy-két csapaton túl, akik egyébként is szoktak vonósnégyesezni. Nagyon lelkesek lettek a kollegák, már vonós-fúvós felállásokat is egyeztetnek. Az aktivitásuk nekem külön jólesik. Az egészzet tehát jó ötletnek tartom, de azért még fejleszteni kell a koncepciót és a program kommunikációját.

■ *Hogyan kerülhet egy szimfonikus zenekar műsorába koncert „A zenegyűlölő” címmel?*

– Kissé provokatív a cím, valóban. Ez a Janklovics Péterrel közös „szimfonikus zenei stand-up koncertünk” valahol a két műfaj között utazik, de lényegében tényleg egy koncertről van szó. Népszerű szimfonikus zenekari műveket, tételeket játszunk, Hámori Máté művészeti vezetőnk pedig mindig belecsempész a műsorba tanító vagy nevelő szándékkal olyan darabokat, amelyeket a közönség kevésbé ismer. Pétert sokan ismerhetik, de azt kevesen tudják róla, hogy zenét tanult, és hogy jól énekel – mi is meglepődtünk! Szerencsére ebben a „showban” Máté is nagy partner: kettejük szócsatája és a zenekari részletek fogják meggyőzni a közönséget arról, hogy miért is jó több száz évvel ezelőtt írt zeneműveket hallgatni, és hogy lehet jó az, ami nem változik.

A vége pedig természetesen pozitív kicsengésű. Különleges koncert ez számunkra, de azért abban is biztosak vagyunk, hogy nem akarunk erre a műfajra sorozat jelleggel ráülni. Évente csinálunk egyet-kettőt, ez teljesen elegendő.

Í Érez bármilyen bizonytalanságot a zenekar jövőjével kapcsolatban, tekintve a nyár és az őszi eseményeit?

– Amit még nem igazán látok teljesen előre, az a jövő nyár. Vannak felkérések és ötletek, de egy picit úgy érzem, hogy a partnerek el vannak maradva a tervezéssel. Ilyenkor már a nyárról szoktunk egyeztetni az egyéb koncertek kapcsán, de most azt tapasztalom, hogy az önkormányzati választásokat követően – mivel sok helyen váltás következett be – az új vezetőknek, képviselőknek még fel kell venni a fonalat, igaz van bőven mit megismerniük és átvenniük. A menedzsment oldalról idén jobban kell koncentrálnunk majd arra, hogy a június-július olyan sűrű legyen, mint az elmúlt pár évben. Az augusztust pedig próbálom megőrizni üresen, hogy a zenekar szabadságra mehessen.

Í Ez azt jelenti, hogy magát az évadot nem érintik negatívan az önkormányzati változások?

– Nem kifejezetten Óbudára gondoltam az előbb. Az Óbudai Nyárral véleményem szerint nem lehet probléma, hiszen az a fenntartói szerződések által előírt program. Inkább a vidéki helyszíneken lehet kérdéses, hogy valóban lesznek-e és úgy lesznek-e a programok, ahogy eddig, vagy inkább valami mást szeretnének. Nem is annyira a financiaális oldalt nézve, hanem lehet, hogy az új településvezetés mást tervez, mást szeretne.

Í Kicsit visszatérve a TAO-kérdésre – jól érzem azt, hogy ezeknek a bevételeknek a kiesése nem okoz majd igazából problémát a zenekar életében?

– Én azt gondolom, hogy pénzügyileg ez részünkről helytálló. Nem biztos, hogy ezt minden zenekar elmondhatja magáról. Már látszik, hogy jó pár zenekar legalább akkora támogatást kapott, mint amennyi az előadó-művészeti TAO támogatásból származó bevétel volt. Persze az új támogatási rendszerben már benne vannak a többletfeladatok. Az Óbudai Danubia Zenekar támogatása eleve csökken egy jelentős összeggel, amit a Filharmónia Magyarország Nonprofit Kft.-nek fizetünk, mert vannak koncertjeink, amelyek a velük való együttműködésben kerülnek megvalósításra, de természetesen nagyon örülök az együttműködésünknek és az is elfogadható, hogy ezért részesüljenek a koncertre kapott támogatásból. A fennmaradó összeget kétféle lehet osztani, az egyiket én „művészkoncertek” támogatásának szoktam nevezni, ezek a hangversenyek kapcsolódnak az alap művészeti tevékenységhez, igazából ez a rész pótolja a kiesett előadó-művészeti TAO támogatást. A támogatás másik része pedig az új többletfeladatokhoz kapcsolódó finanszírozás: ide tartoznak a köztéri koncertek, az ingyenes templomi koncertek és az eddigi évekhez képest nagyobb volumenű ifjúsági koncertek. Ugyanakkor fontosnak tartom megemlíteni, hogy nagy különbségek vannak abban a tekintetben, ki hogyan értelmezi az ifjúsági koncertek létszámát, küldetését. Az egyenlőtlenségek sajnos belső feszültséget okoznak az igazgató kollégák között, teljes joggal. Jó lenne, ha a többlettámogatási rendszer fejlesztése segítené az aránytalanságok elsimítását a jövőben!

Hörömpöli Anna

„A puding próbája az evés, a karmester próbája pedig az együttműködés és a hangverseny”

„...fáj, hogy az a fajta munka, ami igazából a zenekarok profílja, az a pontrendszerben kevésbé érvényesül...”

Kiss Barnát, a Savaria Szimfonikus Zenekar igazgatóját kérdeztük az elmúlt időszakról, a többlettámogatásról és a zenekart érintő aktuális kérdésekről.

Í Mivel telt a zenekar előző évada?

– A múlt évad hagyományosan felépített szezon volt, bár a repertoár-művek közé csempésztünk egy-két unikumot is. Érdekes volt megfigyelni, hogy a közönség mit szolt ezekhez. Nagyszerűen sikerült minden. Hogy mi volt a kiemelkedő – egyértelműen ilyen koncertnek mondanám a februári, az Agorában megvaló-

sított Puccini: Bohémélet előadásunkat. Ahhoz képest, hogy mi csak egy szimfonikus zenekar vagyunk, komoly célkitűzésünk, hogy megpróbálunk minőségi operaelőadásokat bemutatni Szombathelyen. Mindig meg kell kötnünk a magunk kompromisszumait, hiszen sajnos a városban nincsen olyan helyszín, ahol ezt igazán jól meg lehetne oldani. Ennek ellenére Hábetler

András rendezővel karöltve sikerült egy olyan nagyszerű előadást színre vinnünk, ami aztán júniusban a Miskolci Operafesztiválon is komoly elismerést aratott.

Nagyon nehéz megítélni, melyik koncertet lehetne még kiemelni, hiszen minden egyes alkalmat igyekszünk a legnagyobb mélységben megélni, és a közönségünket is igyekszünk ilyen szellemben kiszolgálni. Nekünk az összes koncert ugyanakkora öröm, és úgy tűnik, a közönségünknek is az. Meghívott vendégművészeink esetében igyekszünk a legmagasabb minőséget képviselni, ezzel együtt gyakran szerepelnek nálunk olyan előadók, akik Magyarországon ritkábban juthatnak koncertpódiumhoz.

■ Milyen programok jellemezték a zenekar nyári munkáit?

– Nyáron két projektünk volt, az egyik a Bartók Fesztivál, ami több mint négy évtizedes múltra nyúlik vissza, valamint az Iseumi Játékok. A Bartók Fesztivál a Filharmónia rendezésében valósul meg, mi vagyunk már a kezdetektől fogva a rezidens zenekar. Idén a karmesterkurzusban vettünk részt Hamar Zsolt irányításával, egy Bartók program: „A fából faragott királyfi-szvit”, az „1. hegedűverseny” és „A csodálatos mandarin-szvit” volt terítéken. Mivel szinte minden évadban előkerülnek nálunk ezek a művek, a fiatal karmesterek egy olyan zenekar elé állhattak ki, amelyik át tudja őket segíteni a nehezebb pontokon. De persze egy ilyen karmesterkurzusnak az is része, hogy lekövetjük egy-egy rossz ütés következményét és jelezzük, hogy elnézést, de ez így nem lesz jó.

Az Iseumi Játékok pedig a Bartók Teremmel szemben található római ISIS-szentély előtt, múzeumi környezetben megvalósított szabadtéri előadások sorát jelenti. Ezek közül idén az első előadás volt a miénk. Eredetileg abszolút olasz lett volna a történet, olasz műsorral, olasz karmesterrel, három olasz énekessel, de a meghívott karmester helyett végül Thomas Kornél asszisztens karmesterünk volt a beugró. Nagyon érdekes élmény volt hallani a három tenoristát, az idősebb Giorgio Casciarrit és két fiatalabb társát, Domenico Meninit és Alessandro Goldonit. Karakterben, énekstílusban és hangszínben hozták a „klasszikus” három tenort! Casciarri egy az egyben a José Carreras-féle gesztusokat mutatta, hangképzésében is nagyon hasonlított hozzá. Goldoni felidézte bennem a fiatal Pavarotti alakját, magasságát, testalkatát és egyedi, fényes hangszínét. Menini Domingonak felelt meg: bár Domingo fizikálisan más alkat, ebben az esetben az átélés, a közlés volt nagyon hasonlatos. Amikor jöttek azok az áriák, amelyeket a fantasztikus tenoroktól hallhattunk és ismerhettünk, a mostani tolmácsolásban nem volt nehéz megtalálni a párhuzamot. Amikor hárman együtt énekeltek, akkor pedig pontosan átjöttek ugyanazok a gegek, mint amiket a három tenor koncertjein hallhattuk még anno.

■ Külföldön is jártak?

– Igen! Voltunk Ausztriában és Olaszországban a nyáron. Munkás időszak volt, ezért meg is kaptam a „kiosztást” a zenészektől. Arra például nem volt alkalomunk, hogy le lehessen tenni a hangszert. A zenekar nagyobb részének mondjuk augusztusban nem sok dolga akadt, az akkori elfoglaltságok nem érintettek mindenkit. Egy hosszú és sűrű szezon kipihenéséhez több idő kellene, de sajnos a piac nem így működik. Nekünk akkor kell muzsikálni, amikor a közönség kíváncsi ránk. Nyáron sem húzhatjuk le teljesen a rolót, hiszen ez az az időny, amikor elvárnak tőlünk bizonyos szabadtéri tevékenységeket. Összességében szép dolgokat tettünk le az asztalra.

■ Mi lesz a közeli jövő legnagyobb változása a zenekar életében?

– Madaras Gergelynek, vezető karmesterünknek ez lesz az utolsó hivatalos szezonja Szombathelyen. Szeptemberben kezdte el várhatóan hosszútávú tevékenységét az Orchestre Philharmonique Royal de Liège élén. Belgiumi munkája most már nem teszi lehetővé, hogy egyszerre két zenekarnál legyen vezető karmesteri pozícióban. Ez teljesen érthető, hiszen a liège-i kihívás jóval nagyobb, mint amit Szombathelyen megtapasztalt. Tavaly májusban jelentette be, hogy nem áll módjában

szerződésének lejártja után újabb kontraktust kötni. Mindent nagyon szépen köszön, rengeteget tanult velünk és reméli, hogy mi is azt érezzük, hogy fejlődtünk a keze alatt. Ez tényleg így van. Az a látásmód, amivel ő rendelkezik, sokat segített. Olyan darabok kerültek a kezünk ügyébe, amiket egyébként nem biztos, hogy elővettünk volna. Ő pedig megtapasztalta velünk, hogy bizonyos repertoárdarabok egy professzionális zenekarral hogyan szólalnak meg. Szerintem kölcsönösen segítettek egymást.

■ *Ki kerülhet a helyére?*

– Most úgy gondolom, a következő két évadot „átmeneti szezonként” kellene megterveznünk. A magam szerepe is kérdéses, hiszen május 31-ig vagyok regnáló igazgató. Úgy kell előre gondolkoznom, hogy még nem tudom, lesz-e lehetőségem továbbvinni az ügyeket. Első lépésként a zenekari tagokat megkérdeztük, kivel dolgoznának szívesen. Ők pedig felvetettek fiatal és idősebb neveket, főként magyarokat. Megpróbáljuk az említett 5-6 karmester köré felépíteni a következő két szezon. Több koncertet kínálunk nekik, hogy több aspektusból megismerhessük őket. Szeretnénk kipróbálni őket – a puding próbája az evés, a karmester próbája pedig az együttműködés és a hangverseny. Látnunk kell azt, hogy a közönség hogyan reagál rájuk, illetve mi hogyan tudunk velük együtt muzsikálni. Remélem, hogy mindezek után jól tudunk majd dönteni. Bár még nagyon korai stádiumban vannak az egyeztetések, úgy tűnik, lenne olyan elismert magyar karmester, aki a következő két évben nevét adná az együtteshez. Azt tudni kell, hogy Szombathelyen nem szokatlan dolog, hogy nincsen vezető karmester a zenekar élén. Több olyan időszakunk is volt már, amikor ez így alakult. Vannak több szempontból fontos külföldi kapcsolataink is, így nagyon sok tényező figyelembevételével kell megszerkesztenünk az évadokat De akár van, akár nincs állandó karmesterünk, mindig az elsőszámú követelmény a minőségi hangversenyélet biztosítása.

■ *Van egy asszisztens karmestere is a zenekarnak...*

– Igen, Thomas Kornél a 2017/2018-as évad kezdetén érkezett hozzánk. Tulajdonképpen Gergő kérése volt ennek a pozíciónak a létrehozása, mert már akkor sem tudott állandó jelenlétet garantálni. Szerette volna, ha lenne itt egy olyan ember, aki helyettesíti őt. Kornél az elmúlt két évben bebizonyította, hogy ezt nagyszerűen csinálja. Saját munkái mellett a vendégkarmesterek és Gergő projektjeinél is az asszisztens szerepkörét látta el. Kint ülve a nézőtérrel figyelte a zenekart, a hangzasképet. Felvétel vagy közvetítés közben ő segítette a technikusokat, partitúrával a kézben figyelt. Az ifjúsági hangversenyeket ő vezette, és hangszereléseket is írt, ha szükség volt rá. Elképesztően hasznos munkát végzett, elmondhatom, hogy ő is szerepel azok között a karmesterek között, akikkel a következő két szezonban határo-

zott elképzeléseink vannak. Egyértelműen szeretnénk itt tartani. De ha már visszatértünk erre a kérdésre, a fiatalok közül Cser Ádámmal és Dobszay Péterrel beszéltünk eddig, itt vannak az asztalomon a terveik, úgy-hogy szerintem őket is látni fogjuk több alkalommal Szombathelyen.

Kornélról el kell mondanom, hogy az asszisztensi munkája mellett nagyon aktív: versenyeken vett részt, díjakat nyert és több magyar zenekar is meghívta már, például a Zuglói Filharmónia, a Nemzeti Filharmonikusok, vagy a MÁV Szimfonikus Zenekar. Talán tudunk neki segítséget nyújtani a pályája elindulásában. Én nagyon kedvelem őt, mert nagyon egyenes ember. Az a mentalitás, amit az amerikai génjeiben hordoz, pl. a munka maradéktalan tisztelete és hogy amit el kell végezni, azt valóban el kell végezni, nagyon irigylésre méltó. Ha mindenkinek hasonló lenne a munkamorálja, akkor kevesebb probléma lenne az egész világon.

■ *Egy fontos dolgról kell még kérdeznem...*

– Gondolom, a TAO pótlásáról. A legtöbb zenekar már elküldte a pályázatát és meg is kapta a választ. Teljesen világosan látszik a kulturális kormányzatnak abbéli szándéka, hogy a komolyzenét „láthatóvá” tegye. Ez a pontrendszernek is fontos alapja. Az igazán komoly hangversenytermi előadások a rendszerben kevésbé vannak támogatva, mint az elvárt köztéri események vagy a társadalmi szerepvállalások. Értem a szándékot. Persze egy kicsit fáj, hogy az a fajta munka, ami igazából a zenekarok profilja, az a pontrendszerben kevésbé érvényesül. De nem panaszkodhatom, mert a Savaria Szimfonikus Zenekar ebben az új struktúrában egyelőre inkább nyertesnek számít. Tudomásul kell vennünk, hogy a szombathelyi Bartók terem mindössze 370 fő befogadására alkalmas. Van egy hatvanezres város és hozzá tartozik a nyolcvanezres környék. Vas megye egészében alig nagyobb, mint Budapesten egy kerület. Egy ilyen kis teremben a belépőjegy értékesítésére számított támogatási forma, mint amilyen a TAO volt, nem képviseli azt a nagyságrendet, amit a pontrendszer alapján meg tudunk kapni. Ebből a szempontból nyertesnek számítunk. Nagyon bízom benne, hogy a megkapott támogatást a kormányzati szándékokkal egyezően tudjuk majd felhasználni, tehát meg tudjuk valósítani azokat a köztéri hangversenyeket és társadalmi szerepvállalást, amire szükség van. Mindemellett pedig tudunk majd az összegből fejlesztésre és koncertszervezésre is fordítani. Ez most az első kísérleti évad – sokat kell még erről beszélgetnünk igazgató-kollégáimmal és a kulturális kormányzat képviselőivel is. A szezon végére biztosan kiderül, hogyan sikerült megvalósítani a plusz vállalásokat és ez mennyit jelentett pénzben mérve. Jelenleg úgy gondolom, jól jártunk ezzel a rendszerrel – meglátjuk majd, hogy ténylegesen is ez lesz-e a helyzet!

Hörömpöli Anna

Hagyomány és megújulás

Beszélgetés Tóth Lászlóval, a Budapesti Filharmóniai Társaság elnökével arról, hogy hol a helye a Társaságnak ma a magyar kultúrában, és miért fontos a tagságnak az operaházi munka mellett kilépni a közönség elé szimfonikus formációban.

■ *Rég hallottunk a Filharmóniai Társaságról. Milyen események, történések zajlottak a társaság életében? – kérdeztem Tóth Lászlót, a társaság 2016 decemberében megválasztott elnökét.*

– Mindenek előtt azzal kezdeném, hogy számunkra az év legfontosabb eseménye minden év novemberében zajlik, ugyanis 1853. november 20-án volt az első hangversenyünk Erkel Ferenc vezényletével a Nemzeti Múzeumban. Erről megemlékezni szinte kötelességünk. Két éve indítottuk ünnepi hangverseny sorozatunkat, melynek idei állomásán a Vigadóban térünk vissza. Azért „vissza”, mert a Vigadó megnyitásakor – 1865-ben – együttesünk közreműködésével hangzott el Magyarország első ízben Beethoven IX. szimfóniája. A Vigadó később is számos kultúrtörténeti esemény helyszíne volt, például 1879-ben Brahms itt mutatta be szólistaként II. zongoraversenyét a Filharmóniai Társaság Zenekarával, Erkel Sándor – Erkel Ferenc negyedik fia, az akkori elnök-karmester – vezényletével. De itt említhetnénk Mahler I. szimfóniájának 1889-es ősbemutatóját is, amit szintén itt adtunk elő. 1923-ban Pest, valamint Buda és Óbuda egyesítésének 50. évfordulóját ugyancsak itt ünnepeltük, amire Kodály, Bartók és Dohnányi is külön művet komponált. Úgyhogy, a Vigadó igazi történelmi helyszín.

Az előző évben a Zeneakadémián tartottuk a jubileumi koncertünket. A hangversenyt a nagy érdeklődésre való tekintettel élőben is közvetítettük a Facebookon, melyre 6000-en csatlakoztak rá. A világháló által kínált lehetőségeket idén is ki fogjuk használni, mert a Vigadóba nagyjából 500 ember fér be, és a jegyeink gyorsan fognak. Ahhoz, hogy minél több érdeklődőt ki tudjunk elégíteni, ezt az opciót választjuk.

■ *Milyen újdonságokkal készülnek? Mivel szeretné becsábítani a nézőket a koncertterembe?*

– Ami érdekes a társaság történetében, hogy mindig kicsit vissza- és egyben előre is tekintünk. Kodály Zoltán a Galántai táncokat a mi zenekarunknak ajánlotta, és ez a mű nagyon népszerűvé vált. Ezt a példát szem előtt tartva döntött úgy az elnökség, hogy mostantól minden évfordulós koncertünkre új művet rendelünk kortárs szerzőktől. Idén Vajda Jánost kértük fel erre a munkára, akinek erre az alkalomra írott Ünnepi-nyitánya ősbemutatóként hangzik el koncertünkön, és bízunk benne, hogy évtizedek múlva is a koncertélet meg-

határozó darabjaként tartják majd számon, ahogy ez a Galántai táncok esetében történt.

■ *Milyen műsorral várják a nézőket/hallgatókat?*

– Fontos döntés a műsorpolitikánkat illetően, hogy ezentúl minden koncertünkön legalább egy Dohnányi mű is szerepelni fog. Dohnányi Ernő 1919-1960 között egészen haláláig a Budapesti Filharmóniai Társaság elnökkarnagya volt. 1944-ig ünnepelt zeneszerzőként, karmesterként tartották számon hazánkban, de amikor a háború után elhagyta az országot, szinte az emléket is megpróbálták kitörölni a magyar kultúrából. A Filharmóniai Társaság a politikai nyomás ellenére haláláig elnökkarnagyként tekintett rá, ami mutatja a Társaság morális tartását, hűségét.

Én rendszeresen találkozom Dohnányi művészetével, hisz elnökként egyre többet foglalkozom a Társaság múltjával. Szeretnék – amennyire csak lehet – mindent megtenni, hogy népszerűségét növeljem, mert megítésem szerint egy méltatlanul háttérbe szorult zseniális alkotóról van szó. Példaként hadd említsem a novemberi koncertünkön elhangzó – „Változatok egy gyermek-

dalra” című – művét. Ennek a következő az alcíme: „*A humor barátainak öröme, másoknak bosszúságára*”. Ez gyakorlatilag egy „fricska”, hiszen az egész darab nem más, mint egy „geg”. Variációs formában dolgozza fel Dohnányi a „*Hull a pelyhes...*” című gyermekdalt. Ez egy félórás, elképesztően virtuóz mű, ami minden szólistától, hangszercsoporttól nagyon komoly felkészültséget igényel. Teljesen elképesztő alkotás! Azt gondolom, hogy ezt nagyon sokat kellene játszani.

■ *Kanyarodjunk kicsit vissza a Filharmóniai Társaság szerepéhez. Hogyan látott neki a munkának?*

– 2016-os megválasztásomkor a legfontosabb kérdésként merült fel bennem, hogy hol a helye a Társaságnak ma a magyar kultúrában. Erre a kérdésre –szerintem – a rendszerváltás óta nem volt válasz. Azt gondolom, hogy a Filharmóniai Társaság jelenleg azért nincs az őt megillető helyen, mert korábban nem volt igazán koncepciója, mellyel az „új világréndre” tudott volna válaszolni 30 évvel ezelőtt. Szerintem az akkori vezetők azt gondolták, hogy 140 év lendülete elegendő, a rangos múlt minden körülmények között helyet biztosít a mindenkori kulturális életben, ami jelenti a támogatást és a közönséget is egyaránt. Azonban a világ közben „element” a Társaság mellett. A rendszerváltás után gombamód szaporodtak a zenekarok, egyre több nagyon jó színvonalú együttes jött létre. Senki nem tette fel azt a kérdést, hogy az első, rendszeres koncerttevékenységet folytató szimfonikus zenekarnak valójában hol a helye? Közismert az a furcsa szimbiózis is, hogy az Operaház muzsikusaiból áll tagságunk, akikkel nem lehet olyan volumenű koncertszámot produkálni, statisztikailag olyan „íveket rajzolni”, mint egy önálló zenekarral.

■ *Mit gondol, mi erre a helyzetre a megoldás?*

– Mielőtt az együttes „pozicionálásáról” beszélnek, fontosnak tartom, hogy a működésünk egységét is bemutassam. Egyrészt van egy demokratikusan, egysületes formában működő tagsági rendszerünk. Mi egy különleges zenekar vagyunk, mert a tagság dönt mindenben. Ez egy kuriózum, erre nem nagyon van példa. A legtöbb zenekarnak van egy fenntartója, egy igazgatója, egy művészeti vezetője, akik megmondják, hogy mi fog történni. Nálunk ez másként működik. Először megkérdezzük: mi legyen? Azaz a muzsikusainkból álló elnökség, illetve a tagság dönti el, hogy kivel akarnak játszani, mit szeretnének előadni, mihez van kedvük, mi okoz nekik örömet. Ez nagyon ritka. Az operaházi munka mellett fontos a tagságunknak, hogy kilépjenek a közönség elé és szimfonikus formációban muzsikáljanak. Nekik ez „ünnepi alkalom”.

■ *Talán azt se felejtsük el, hogy egészen más színpadon játszani, mint a zenekari árokban.*

– Így van. Miközben az ő szakmai kvalitásuk megkérdőjelezhetetlen, egy nagyon válogatott társaságról van

szó. Természetesen, muzsikusként igénylik, hogy néha megjelenjenek, és ne csak „háttérszereplők” legyenek. Tehát az egyedi működési formánk is adja, hogy a „hogyan tovább” kérdésre milyen válaszok születtek.

Megválasztásom után a tagság igényeit megismerve kamarazenei sorozatokat indítottunk. A napi rutin mellett ez tartja frissen tagjaink szakmaiságát, ez segít nekik egy kis „reflektorfényhez” jutni. Néhány kisebb koncert mellett rendszeresen fellépünk az Óbudai Társaskörben, illetve Martonvásáron az Agroverzum Tudományos Élményközpont rendezvénytermét is minden hónapban zenével töltjük meg. A koncertek mellé egy olyan „szolgáltatási csomagot” adunk tagjainknak, amivel megkapják a szükséges marketing támogatást, a jegyértékesítést, mindent, ami ahhoz szükséges, hogy teltházas, színvonalas körülmények között zajló koncertek születhessenek. El kell mondanom, hogy nagyon élvezik tagjaink ezeket a koncerteket. Megtisztelve érzik magukat – nem kell csinálniuk mást, csak muzsikálni. Egy zenész nem akar koncertet szervezni, közönség után rohángálni – „csak” meg szeretné mutatni a tehetségét, tudását, és mi ezt méltó körülmények között biztosítjuk számukra.

■ *Hogyan kívánja megközelíteni a fiatalabb generációt?*

– A második gondolatunk az volt, hogy ma minden zenekar, és minden kultúrával foglalkozó művész feladata, hogy a jövő generációjával foglalkozzon. A mai világban nagyon nehéz felvenni a Youtube és egyéb közösségi csatornákkal a versenyt. Az a meglátásom, hogy ez csak úgy lehetséges, ha nem „gagyit” nyújtunk. Úgy gondolom, hogy a „teljes valóságában” jelen lévő művész és a megkérdőjelezhetetlen szakmai színvonal együtt képes erre. Ha egy adott színvonal alá megyünk, a gyerekek berakják a „gagyik” közé a magas kultúrát. Ha pedig valaki devalválja az ifjúsági programok színvonalát – mert a gyerekeknek úgy is mindegy -, akkor a legnagyobb bünt követi el! Nagyon sokat árt vele!

Mi egy kicsit a megszokottól eltérően nyúlunk a témához. Fél éven keresztül dolgoztunk azon, hogy milyen program legyen, amit méltónak érzünk Társaságunk rangjához. Olyan előadást kellett létrehozni, ami szinte sokkolóan hat, és a lehető legmélyebben érinti meg a gyerekek lelkét. A középiskolásoknak létrehozott program – megítélésem szerint – nagyon színvonalas, mutatós lett, melynek címe: „*Magyarnak lenni...*”. Furcsának hathat, de elsősorban nem a zenére helyezzük a hangsúlyt. Úgy gondoltuk, hogy sokkal fontosabb általános értékeket, „filozófiát” közvetítenünk a fiataloknak. A program legfontosabb kérdése: *Mi a kultúra?* Vajon mit jelent ez a szó? Ki-hogyan definiálja? Egy 15 éves fiatal mit gondol erről? Hogyan tudunk úgy kérdezni, hogy ez még sokáig foglalkoztassa a diákokat? Mindez úgy tűnik sikerült, nagyon pozitívak a visszajelzések. Folyamatosan kérik a projektünket, rendkívül

A Filharmóniai Társaság Zenekara Kerner Istvánnal 1903-ban, az 50. jubileumi koncerten

megható látni a gyerekeket, amikor kijönnek a programról.

■ *Tehát főleg beszélgetésre épül ez az előadás, egy kis zenével fűszerezve?*

– Igen. Egy vonósnegyes szerepel a programban, de az előadáson összesen csak 30%-ban hangzik el zene. Az idő többi részében videó-animációkkal, prezentációval kísért előadást mutatunk be, melyekre professzionális műsorvezetőket hívunk meg. Olyanokat, akik egyetemi tanárként vagy színpadi előadóművészként dolgoznak.

■ *Mondana példát mely' egyetemről hívtak meg előadót és milyen témában?*

– Például Lantos Mihály lett a *Magyarnak lenni* programunk arca, aki korábban a Közzolgálati Egyetemen tanított különböző tárgyakat, de otthagyta csak azért, hogy tanulás módszertant tanítson diákoknak. Tehát, gyakorlatilag tanulni tanítja a gyerekeket ebben a programsorozatban, és nagyon jól érti az ő nyelvezetüket, gondolkodásmódjukat.

Most indult egy negyedikes korosztálynak szánt program, ami teljesen más tematika. Megjelentek benne a festmények, tehát a képzőművészet is. Mi egy fontos üzenetet fogalmaztunk meg ennek a korosztálynak: ha valami először nehezen érthető, mert összetett – mint a klasszikus zene vagy a képzőművészet – ne utasítsa el. Az előadás egyik eleme, hogy a „smiley” megjelenik – az a bizonyos arc, két szemecskével meg egy szájjal. Felmerül a kérdés: mindig mosolygunk, amikor mosolyogni akarunk? Mindig örülünk, amikor mosolygunk? Hány olyan szituáció van az életben, amikor nem akarsz mosolyogni, és mégis kényszeredetten megteszed! Van erre egy nagyon jó mondás: „Néha azért vetemedünk a nevetésre, mert szégyellünk sírni”. A világunk összetett – ahogy a kultúra is az. Ne higgy az egyszerű üzenetek-

nek, legyél nyitott, érdeklődő, és keresd a valóságot a „smiley” mögött. Az a fősgallata ennek a programnak, ha valamit nem értesz először, ne engedd el, hanem nézd meg másodszor, harmadszor, gondolkozz rajta, fejtsd meg, ne utasítsd el azért, mert nehéz! Mi azt szeretnénk, ha a gyerekek az előadás végére egy kicsit nyitottabbakká válnának.

Tehát, ilyen különleges programokkal szeretnénk irányt adni az újabb generációnak, hogyan irányt adtunk 1853-ban is.

■ *Milyen volt a zenei élet akkoriban Magyarországon?*

– Ez egy nagyon érdekes a történet, mert állítólag Liszt Ferenc is benne van a Filharmóniai Társaság alapításában. A források szerint ő írt Erkel Ferencnek, hogy a Bécsi Filharmonikusok mintájára hozzanak létre Magyarországon is egy szimfonikus zenekari formációt. Ezt azért volt fontos megemlítenem, mert Erkel Ferenc megérezte, hogy lépni kell – az európai kultúra elhagy minket. Ma már nem ez a kérdés. Számos zenekar van Budapesten, dübörög a koncertélet – több mint Európa nagyvárosaiban bárhol -, mi ezért döntöttünk úgy, hogy az elmúlt 160 év helyett inkább az elkövetkezendő 160 évre fókuszálunk.

■ *Említette, hogy három gondolat ért meg a fejében a társaság elnökeként. Mi a harmadik?*

– A harmadik gondolatunk az volt, hogy milyen formában folytassuk nagyzenekari működésünket.

De itt rögtön felmerül a kérdés, hogy hányszor, miért és milyen koncerteket szervezzünk? Ami a legfontosabb, hogy mindig olyan projektek mellé állunk, ami több, mint egy „sima”, hagyományos szimfonikus zenekari koncert. Példának tudom mondani a márciusi Ijbuljanai történelmi hangversenyünket, melyen egy szlovén zeneszerző oratórikus, monumentális művét adtuk

elő. A mű az isonzói csaták borzalmait megrázó erővel láttatja. A szerző Bovecban él, ahol még ma is számtalan nyoma, emléke van a történelem egyik legvéresebb csatájának. A nemzetközi összefogással létrejött koncerten a háborúban részt vett nemzetek művészei képviselték magukat – karmesterrel, énekessel, színésszel vagy táncosokkal – valamilyen szinten. Mi azt éreztük, hogy ennek a koncertnek üzenete van. Ez nem csak egy koncert, hanem egy méltó megemlékezés is. Az I. világháború idején professzionális szimfonikus zenekarként szinte csak mi működünk, számos tagunkat hívták be frontszolgálatra, és sokan közülük az isonzói csata során veszítették életüket, ez a koncert tehát főhajtás volt száz éve élt kollégáink előtt is.

Ugyancsak különlegesnek mondható esemény volt, amikor nyáron a Himnusz 175. évfordulóját ünnepeltük, és ebből az alkalomból június 15-én – pontosan azon a napon, amikor a döntőbizottság kihirdette a nyertes pályaművet – koncertet adtunk a Nemzeti Múzeumban. Somogyváry Ákos, Erkel Ferenc szépunokája kutatott fel öt fennmaradt korabeli pályaművet az akkori megzené-

sítési pályázatból, és ezek is elhangoztak az eredeti Erkel kompozíció mellett. A Himnusz megünnepléséről szintén azt gondoltuk, hogy az Erkel Ferenc által alapított Filharmóniai Társaságnak ez gyakorlatilag kötelessége.

■ *Mi a küldetése a Budapesti Filharmóniai Társaságnak?*

– Az elkövetkezendő időkben tartani szeretnénk ezt az irányvonalat, úgyhogy ezzel a hármas egységgel – ifjúság nevelése magas színvonalon, kamarazenélés a tagok öröme, különleges nagyzenekari koncertek – építkezünk újra. Úgy látjuk, hogy a magyar zenei élet olyan, mint egy elképesztően színes, csodálatosan finom torta, és a tetején van egy „gyöngyszem”, egy picike kis meggyecske. Azok vagyunk mi. Többek nem is lehetünk, mert nincs többre lehetőségünk, időnk, kapacitásunk. De bőven van még tennivalónk a magyar kultúrában, és rangos múltunkkal, kiváló tagságunkkal új értékeket fogunk teremteni a következő 166 évben is.

Medvegy Erzsébet

Hogyan tovább Liszt Ferenc Kamarazenekar?

Idén két interjú is megjelent a Zenekar újságban Bolyki Györggyel. A márciusi számban a Liszt Ferenc Kamarazenekar új ügyvezető igazgatójaként az együttes megújulásáról, ötéves víziójáról, az ehhez szükséges, jóval nagyobb léptékű állami támogatásról beszélt, s ennek hiányában az esetleges megszűnést is megemlítette. Majd a szeptemberi lapban (az interjú szeptember 4-én készült!) már azt részletezte, mire fordítják az ideit, 670 milliós büdzséjüket, s a következő három esztendőre is megítélt, évi 480 millió forintos támogatásból hogyan fog építkezni, hogy ismét a világ legjobbjai közé tartozzon a társulat.

Nem sokkal a lap megjelenését követően érkeztek az első hírek arról, hogy Bolyki György ügyvezetői megbízatása a Liszt Ferenc Kamarazenekarnál megszűnt.

November 10-én, a Fidelióban, 'Bolyki György elmondta: nem lesz tizenegyedik Kaposfest' című interjújában pedig a következőket nyilatkozta a kenyértörés okairól: „A megállapodásunknak részéről egyetlen feltétele volt: megbízási szerződés alapján, kizárólag a saját produkciós céggel, a saját stábommal dolgozom, és senki nem szól bele a munkámba.

A zenekar segítségét felvállaló alapítvány a megbízóm, de nem leszek az alkalmazottuk, hiszen kétségkívül jószándékú segítők a zenekarnak, de nem szakemberek, ami ugye abból is látszott, hogy nem tudták megállítani a zenekar teljes ellehetetlenülését. Fizetést sem kértem, jutalékért vállaltam a zenekar teljeskörű menedzselését és azt, hogy évente kétszer mindenre kiterjedően beszámolok az alapítványnak a munkámról. Óriási volt az öröm, hogy milyen korrekt és mindegyik számára előnyös megállapodást kötöttünk, és nem is

volt probléma, amíg a kétmilliárd forintos kormányzati támogatás ténye ki nem derült. Ezután azonban a kuratórium elnöke először úgy kezdett viselkedni, mintha kollégák lennének, majd később, mintha a főnököm lenne. Persze, ilyenkor törvényszerűen következnek a hozzá nem értésből fakadó hibák, amelyek végül teljesen ellehetetlenítették a munkámat.”

Hozzátette, hogy lemondását követően a kuratórium elnöke levélben közölte: „sem szóban, sem írásban nem született olyan megállapodás, mely alapján akár csak egy fillér is járna nekem – így megtudtam, hogy egy évig ingyen dolgoztam a zenekarnak, sőt az idén szeptemberig gyakorlatilag fizetés nélküli projektnek megelégedett több tízmillió forint szervezési költségnek is kb. csak a harmadát kaptam meg.”

Az interjú megjelenését követően november 12-én a Fidelio szerkesztőségének a Liszt Ferenc Kamarazenekar a következő közleményt juttatta el:

„A Liszt Ferenc Kamarazenekar megütközéssel fogadta az interjújában szereplő, a valóságnak nem megfelelő állításokat, de tekintettel a helyzet jogi vonatkozásaira, az együttes egyelőre nem kíván érdemben reagálni a kijelentésekre.

Fontosnak tartjuk leszögezni, hogy Bolyki György 2019. június 30-á óta nem áll jogviszonyban a Liszt Ferenc Kamarazenekarral.

Számunkra megnyugtató, hogy a zenekar életében sok pozitív változás történt és történik, amelyekről hamarosan a nyilvánosságnak is beszámolunk.”

Lapunk természetesen szerette volna a Liszt Ferenc Kamarazenekar képviselőjét is megszólaltatni minderről, egyelőre azonban türelmünket kérték.

A bemutatók folyamatossága előbb-utóbb kialakítja a közönség igényét az új művekre

Eötvös Péter 2004 óta él Magyarországon; előzőleg több európai városban is dolgozott. Az alkotói munka külföldi támogatási rendszeréről, zenekari tapasztalatairól, készülő és már bemutatott műveiről, alapítványának működéséről mesélt lapunknak.

■ *Tavaly, 2018-ban Goethe-érmet kapott, és számos díjjal értékelték már a munkásságát Magyarországon is. Mennyire fontosak ezek az Ön számára? Segíti-e az alkotó-teremtő munkát az ilyen visszaigazolás, vagy enélkül is ugyanezt, ugyanígy csinálná?*

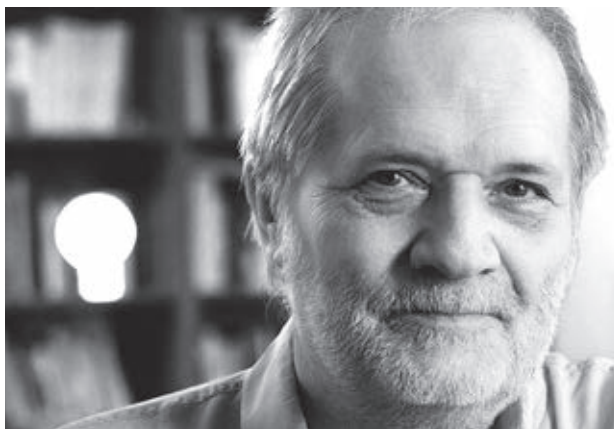
– Ugyanezt csinálnám, az elismerés egy plusz öröm, hogy értékelik a munkámat, és azt jelenti, hogy elértem egy olyan szintre, amit a közönség és a szakma is elismer.

■ *Volt olyan időszak, amikor nem talált utat a közönséghez?*

– Nem volt, ebből a szempontból nagyon szerencsés helyzetben vagyok: a karmesteri és a zeneszerzői tevékenység nálam egy folyamatot képez. Mindössze olyan helyzet állt elő, hogy a nyolcvanas években nem volt időm komponálni. Ez életem párizsi időszaka volt, amikor az InterContemporainnál dolgoztam és nagyon lefoglalt a dirigálás. Reggeltől estig vezényeltem, emellett jártam a világot és különféle zenekarokkal koncerteztem. Az egész évtized a vezénylés volt, ami teljes embert kívánt. Semmi hiányérzetem nem volt – attól eltekintve, hogy egyre jobban éreztem a késztetést, hogy komponáljak. Mikor a párizsi szerződés véget ért, akkor erősödött fel a zeneszerzői vonal, tudatosan próbáltam időt szakítani rá. Ettől kezdve 50-50%-ban töltötte ki az időmet a komponálás és a dirigálás.

■ *Sokat hozzátesz a zeneszerzéshez az, hogy dirigálni is szokott?*

– Számomra igen. A zeneszerzés egy kreatív munka, amire születni kell – a karmesterséghez pedig képességek szükségesek. Persze ez nem jelenti azt, hogy bárki megtanulhatja, de a képesség mégis más. A karmesterség egy rekreatív feladat, amit tanulni kell és gyakorolni. A zeneszerzés adottsága ezzel szemben vagy van, vagy nincs – persze ahogy kibontakozik, egyre magasabb szinten működhet. Egy zeneszerző számára sok előnye van a karmesterségnek: könnyebben el tudja fogadtatni magát és a művét a közönséggel. A komponálás zenei képzettséget, formaérzéklet, hangzástudatot és ízlést ad, ami a vezénylési stílust, a gesztusokat is alakítja és befolyásolja. Ezek a gesztusok sokfélék lehetnek – kézzel, szemmel, belső akarattal is jól lehet irányítani egy zenekart. A zeneszerzés esetében másféle adottságok kellenek ahhoz, hogy valaki eredményes legyen. Szándékosan

Fotó: FELVÉGI ANDREA

nem azt mondtam, hogy sikeres, mert a siker nem mindig jár együtt az értékkel. A zeneszerzőknek két csoportja van: azok a szerzők, akik megalkotnak valamit, de a realizációt átadják másnak, illetve azok, akik a realizációért is önmaguk felelnek. A zeneszerző-karmester párosítás ilyen szempontból nagyon szerencsés. Nálam a zeneszerző-karmester-tanár funkcióhármás bezárja a kört, ebben minden megvalósul – kivéve a hangszeres aktivitás, amit a 80-as években kiváltott a karmesterség.

■ *Amikor tanít, mennyire tud elvonatkoztatni a saját belső világotól? Nem zavarja össze a gondolatait a saját zenei anyag, amit éppen létre szeretne hozni?*

– Inkább segít. Rendkívül szívesen tanítok, mert a tanítványaimon keresztül tükröt és görbe tükröt kapok magamról. Ez a visszajelzés teljesen más, mint a közönséggel való kapcsolat. Ebből a szempontból a zenekari próba is a tanítás fogalmához tartozik, hiszen instrukciókat adok a muzsikusoknak. A különbség az, hogy a zenekarral egy adott feladatra fókuszálunk. A fiatalokkal való foglalkozásnak az az előnye számomra, hogy friss gondolatokat kapok egy másik generációtól, ami fontos visszacsatolás és megóv az önismétlés kényelmétől. Még emlékszem a saját fiatalságomra, amikor én is az „ellenálló” oldalon voltam. Kritikusan láttam az idősebbek működését, és most örülök, hogy ez a fiatalos nézőpont megmaradt számomra. Az én feladatom nem az, hogy magamat a növendékre erőltessem, hanem hogy őt, saját magát segítsek megtalálni, és megpróbáljam kibontani. Az már csak a dolog mellékterméke, hogy ez visszahat rám. Ilyen szempontból különösen előnyös,

FOTÓ: FELVÉGI/ANDREA

hogy nemzetközi kurzusokat vezetek, mert így nem csak egyetlen kultúrából, hanem a világ minden tájáról kapok impulzusokat.

Ilyen esetekben nem nehéz a különböző kulturális háttérrel érkező növendékekkel hangot találni?

– Ez a dolog legérdekesebb része, ami nagyon inspiráló! Azt nem mondanám, hogy könnyen megtalálom a közös hangot, de ez a feladatom. Nem is kell, hogy könnyű legyen, sőt: inkább ne legyen az! Szeretem az ellenállást, akkor magamnak is jobban megfogalmazom az instrukciókat, az elveket. A konfliktus különben is az élet része. Én többnyire nem a könnyű helyzeteket keresem. Operáim esetében például számomra alapfeltétel, hogy legyen egy jó sztori és konfliktus. Ha az alaptémában nincs konfliktus, akkor nem érzek készíttést, hogy megírjam. Én dualisztikusan gondolkodom, a fekete mellett mindig van fehér; de az átmenetek, a szürke területek a legérdekesebbek. Az árnyalatok mindig a végletek között helyezkednek el, és hogy mihez esnek közelebb, az a folyamatok során változhat.

Min dolgozik mostanában? Milyen tervei vannak a közeljövőre?

– A legnagyobb tervem, aminek a megvalósítását 2020 januárjában fogom elkezdni, egy új opera a berlini Staatsoper számára. Az angol címe: Sleepless, azaz Álmatlanság. Egy norvég író, Jon Fosse Trilógia című munkája alapján készül. A megvalósítására egy koprodukció keretében kerül sor a berlini és a genfi opera között, 2021-ben illetve 2022-ben. Mundruczó Kornél fogja rendezni, és én vezényelem az előadásokat. A

libretto már készen van; feleségem, Mezei Mari készítette, akivel a legtöbb operám szöveggönyvében együtt dolgozom. A legutóbb elkészült művem bemutatója ez év december 8-án lesz a berlini Filharmónia szervezésében, ezt a darabot szóló nagybőgőre és kamarazenekarra írtam. Egy másik művemnek, a Reading Malevichnek februárban lesz a magyarországi bemutatója a Müpában, a Rádiózenekar közreműködésével. Ez a hangverseny nagyon fontos számomra, mert eljártsszuk a Dialog mit Mozart című művet és az Atlantis-t is. Az Atlantis jövőre lesz 25 éves, és egyszer már játszották Budapesten, a Kongresszusi Központban. Egy másik mű, amin jövőre dolgozni fogok: a száz éve született Cziffra György emlékére szeretnék komponálni egy darabot zongorára, cimbalomra és zenekarra, a bemutatója 2021-ben lesz Budapesten és Párizsban. Már 2024-ig be van osztva az időm, ami talán furcsán hangzik, de a legtöbb feladatomban olyan hosszú lejáratú, hogy erre bizony szükség van. Egy opera megírása évekig tart, egy zenekari darab is több hónapot vesz igénybe.

Már elkezdte az opera komponálását, készültek vázlatok?

– Igen, sokat gondolkodom rajta. Most az énekesek kiválasztására várok.

Az óriási segítség, ha nem látatlanban kell megalkotnia egy figurát, hanem egy konkrét személyre formálhatja a karaktert.

– Nem pusztán segítség: esetemben feltétel. Amikor írom a zenét, fejben én vagyok az előadás első rendezője. Úgy komponálok, hogy látom magam előtt a színpadot

és hallom a zenét. Azt írom le, ami megjelenik előttem képből és hangzásban. Érdekes helyzet, amit úgy fogalmaznék meg: kivetítem magamból azt, ami beérkezett.

■ *Ez azt jelenti, hogy a darabjai először fejben készülnek el?*

– Nálam a lejegyzés a legutolsó fázis. Hogy oda eljussak, ahhoz már a személyeknek a fejében kell lennie, emlékszem a hangjukra és az arcukra, látom magam előtt, melyik oldalról jönnek be, körülbelül hogy néznek ki, mennyire állnak meg egymástól – a távolságok, a mélységek mind fontosak nekem.

■ *Akkor hogyan éli meg azt, amikor a darabját tíz év múlva egy másik rendezésben viszontlátja?*

– Az teljesen más. Az már egyáltalán nem zavar. Sőt: többnyire egy felfedezés, hogy mi van még a darabban, feltéve, hogy a rendező megértett engem, mert ellenkező esetben kellemetlen is lehet, ha a koncepció ellen dolgozik. A Három nővér esetében, ami az első operám volt, még azt is pontosan leírtam, melyik oldalról kell bejönni a színpadra. Az első rendező ezeket az utasításokat nagyon pontosan követte. Amikor dicsértem a rendezést, ő azt felelte: csak azt valósította meg, amit beírtam a kottába. Ettől kicsit kellemetlenül éreztem magam, és azt mondtam neki: nyugodtan nyúljon bele, nem kell mindent követnie! Azóta nem írok ilyen részletes utasításokat, beláttam, hogy nincs rá szükség. A Három nővért már százötvenszer játszották, huszonegy különféle rendezésben. És látom, hogy mindegyik felfedez valamit, rossz bemutatóval még nem is volt dolgom. Az utolsó, a jekatyerinburgi előadás különösen emlékezetes a számomra. Oroszországban ezt megelőzően a művet még nem játszották, így ez volt az első alkalom, hogy az orosz gondolatokat ott élő orosz énekesek énekeltek. Látszott rajtuk, hogy értik, amit mondanak. Ez az előadás nagyon kedves nekem emiatt a plusz miatt. A produkciót azóta benevezték egy orosz nagydíjra; az Arany Maszk egy színházi elismerés, amiről márciusban döntenek. A művem tíz nevezést kapott, és márciusban Moszkvában is játszani fogják. Sajnos nem fogom hallani, mert akkor épp a bécsi Staatsoperben dirigálok ugyanezt az operát.

■ *Az alkotói tevékenységéhez milyen háttérrel nyújtott az az ország, ahol akkoriban élt? Mi a tapasztalata a német és francia struktúráról?*

– Én, mint zeneszerző egyetlen állam támogatói rendszerével sem voltam kapcsolatban, minden felkérést közvetlenül attól az intézménytől kaptam, amelyik a művet be akarta mutatni. Ez gyakorlatban azt jelenti, hogy egyenesen az operaházaktól vagy zenekaroktól érkezik a megrendelés, amit a Harrison Parrott londoni menedzseriroda közvetít. Ők intézik a megrendelési folyamatot is. Most éppen egy szaxofonversenyre és egy hárfaversenyre van felkérésem. Van olyan eset is, ami-

kor én vagyok a kezdeményező. Például, amikor akartam írni egy művet két orgonára – egy koncerttermi és egy Hammond –, erre tizenegy különböző megrendelőt szervezett a menedzseriroda. A darab címe: Multiversum két orgonára és zenekarra.

■ *Ezt úgy értsem: egy már kész művének hangversenyeket szerveztek?*

– Még semmi sem volt megírva belőle, amikor tizenegy jelentkező volt a projektre. Ebben az esetben nagyon világos, hogy miért: az utóbbi években rengeteg új koncertterem épült Ázsiában és Európában is, új orgonákkal. A koncertházak ki akarják használni a hangszereket, ezért szorgalmazzák az ilyen művek bemutatását. Miatán az összes vállalt előadás lezajlott, most lesz novemberben a darab bécsi bemutatója.

■ *Az nagyon szerencsés helyzet, ha egy új művet az ősbemutató után különböző helyeken eljátszanak. A hazai tapasztalat az, hogy a kortárs művek – jó esetben – egy bemutatót követően nem hangzanak el többet, nem maradnak repertoáron. Mi lehet ennek az oka, hogyan lehetne ezen változtatni?*

– Ez a koncertszervezők, a karmesterek, zeneigazgatók ítélőképeségén múlik. A fontos új művek bemutatóján ott kellene lenniük – nem kizárólag országon belül, de nemzetközi viszonylatban is. Ilyen szempontból a Müpa egy jó példa, ők tudják, mi történik épp a nemzetközi zenei életben. A nyugati koncertéletben a koncertszervezők, zeneigazgatók, menedzserek minden bemutatón jelen vannak, a szakmájukhoz tartozik, hogy informáltak legyenek. Ezeknek a szakembereknek el kell tudni dönteni, hogy a hallott produkció az ő működési kereteiken belül megismételhető-e, vagy nem. Az itthoni zenei életben is ez lenne a legfontosabb, hogy ne csak a magyarországi bemutatókat kövessék, hanem a külföldiekét is. Nyugaton ennek kiépült folyamata van; a közönség várja a bemutatókat, kíváncsi rájuk. Hozzáteszem: a könyvek esetében is az a helyzet, hogy amelyik mű egy bizonyos fokú komplexitást elér, azzal nem elég egyszer találkozni ahhoz, hogy a mélyebb rétegeit is megértsük. Első olvasatra egy Krasznahorkai-mű még nem feltétlenül érthető a maga bonyolultságában; az ötödik olvasásánál már jobban el lehet jutni a mélységeig. A hallgatóval ugyanez történik; a zenekari műveknek a komplexitási fokát kell felismerni tudni. Az észlelésnek különböző szintjei vannak; az első a benyomás szintje, a második az információé és a harmadik a tudásé. A tudásig kevesen jutnak el, a többség jó esetben megragad az információnál. Az információ annak a tárháza, amiből a tudás alapját lehet kiválasztani. A tudás teljesen individuális, és a nagy gondolkodók le tudnak hasítani egy szeletet az információkból, amit aztán elvisznek a tudás szintjére. Az új művek bemutatásánál az első benyomás fontos, de érdemes eljutni az információig, mert ez a képalkotás csálóka lehet. Ha túl jó az első

benyomás, az a legveszélyesebb, mert kritikátlanná válik a befogadó. A megismerés folyamata a fontos.

■ Ön szerint mennyire tudnak ebben segíteni az intézmények?

– Az operaházaknál is fontos, hogy széles információs palettát tegyenek a néző elé. A német és francia operaházak esetében a folytonosság a garancia. A lyoni Opera minden évben két ősbemutatót tart. A müncheniek egyet. Németországban van körülbelül hatvan operaház, így elég sok darabot be tudnak mutatni, évi rendszerességgel mindenütt egy vagy két új művet. Erre a közönség el is jön! Ezt az igényt meg lehet és meg is kell teremteni! Ez pedig leginkább a szervezőkön múlik; azon, hogy milyen fokon képesek ilyen műveket programba iktatni. Kicsit profán hasonlattal szólva olyan ez, mint az autók esetében: újabb és újabb modellek jelennek meg, és aki ezzel foglalkozik, annak tudnia kell, hogyan fogja tudni népszerűsíteni és eladni az autóját. Bizonyos értelemben a zenemű is áru.

■ Ön szerint min kellene először változtatni? Át kellene alakítani a menedzsmentet?

– Akik ezzel foglalkoznak, azoknak kellene felismerniük az értékeket. Az, hogy egyáltalán bemutatókról beszélhetünk, már önmagában jó dolog. A bemutatók folyamatossága előbb-utóbb kialakítja a közönség igényét az új művekre.

■ Magyarországon a személyekhez kötött menedzsmentnek igazából nincsen hagyománya.

– A nyugat-európai menedzsmenteknek 40-50 éves múltja van, Magyarországon az Interkoncert állami monopólium volt. A személyhez kötött menedzsmentnek ugyan tényleg nincs még nagy hagyománya, de úgy látom, hogy ennek kiépülése jó úton halad.

■ Ön szerint akkor milyen fórum az, ami segítheti egy fiatal zeneszerző elindulását?

– Ilyen célzattal hívták életre itthon a zeneszerzői versenyeket, ahol a névtelenség a garancia arra, hogy jó művek nyernek. A kölni WDR zenei fősztályának vezetője rendszeresen kap partitúrákat, amikből kiválogatja a szezonban bemutatandó új műveket. Ha itt valaki feltűnik, akkor megvan annak a lehetősége, hogy egy menedzser szerződést köt vele. A menedzserek álláspontja általában az, hogy a zeneszerző először építse fel saját magát, mert ha ezt nem tudja megtenni, akkor a menedzser sem képes a karrier felépítésére. Itthon a fiataloknál például Bella Máté esetében találkoztam ezzel a fajta aktivitással. Sokat dolgozott újabb és újabb projekteken. Mikor láttam, hogyan építi ő maga a karrierjét, javasoltam a Bayerischer Rundfunknál egy új mű megrendelését, amelyet én mutattam be. Ezt pedig újabb felkérések követték, és így be tudott kerülni a nemzetközi körforgásba. Az, hogy ki tud jól élni a lehetőségeivel, személyiségfüggő.

2004-ben létrehoztam egy kortárszenei alapítványt a Budapest Music Centerben, amelynek keretében jelenleg hároméves mentorprogramot szervezünk. Ennek fő célja fiatal zeneszerzők és karmesterek munkájának összekapcsolása, új művek bemutatása. Minden évben kiválasztok két karmestert és két zeneszerzőt, ez három év alatt összesen tizenkét ember. Mindegyiküket egy-egy évig foglalkoztatom, ami azt jelenti: évente négyszer egy-egy hetes kurzust tartunk Budapesten, amire a zeneszerző ír egy új darabot – ez évi négy darab –, a hozzá kapcsolódó karmester pedig bemutatja a művet. A zeneszerzők az első év után írhatnak egy koncertdarabot, amit élvonalbeli zenekarok – Rádiózenekar, Pannon Filharmonikusok, Danubia Zenekar – játszanak el a mentorált karmesterek vezényletével. A mentorprogram főszponzora a svájci Art Mentor Alapítvány.

■ Manapság kevés zenekari mű születik, mert ezeknek a legnehezebb a bemutatása. Mi a véleménye erről, hogyan lehetne ezen javítani?

– Ez a legnehezebb kérdés. A fiatal zeneszerzőnek kevés esélye van, hogy a zenekarra való komponálásban tapasztalatot szerezzon, mert nagyon drága: próbaidő, próbapénz, kottaanyag kell hozzá. Pedig a repertoár- és az úgynevezett sikerdarabok mellett a bemutatóknak is nagy lehet a hozadéka. A jó tervezéssel, a bérlatsorozatba beépítve nem is kell nagy bátorság hozzá, mert a közönség lassan hozzászokik ehhez a struktúrához. Nyugaton ez egy jól működő dolog, csak működtetni kell.

■ Hogy látja a saját helyzetét Magyarországon? Milyen lehetőségei vannak a magyar zenekaroknál?

– Fiatalon a színházi és filmzenében foglalkoztattak leginkább, de aztán több mint harminc évig külföldön éltem és dolgoztam. 2004-ben jöttem haza, amikor már egy jelentős nyugati karrier volt a hátam mögött zeneszerzőként és karmesterként is. Közben, a nyolcvanas-kilencvenes években gyakran jöttem Budapestre külföldi zenekarokkal. Ez volt számomra a „kultúra hídjá”, amelyik zenekarral épp együttműködtem, megpróbáltam őket egy koncert erejéig Budapestre hívni. Itthon örültek a vendég zenekarnak, ők pedig örültek a lehetőségnek. Így minimálisan ugyan, de jelen voltam a zenei életben, amibe aktívan 2004 után kapcsolódtam újra bele. Lassan gyarapodott a megjelenéseim száma. Az utóbbi években a Nemzeti Filharmonikusokkal, a Rádiózenekarral, a Pannon Filharmonikusokkal, a Danubiával és az Operaház zenekarával is dolgoztam, csodálatos koncertjeink voltak együtt. Tervben van a közös munka az Akadémiai Zenekarral, és a Concertóval is, aminek nagyon örülök.

Mechler Anna

Eötvös Péter: Angels in America című művének kritikája az 51. oldalon található

A művészetoktatás komolyabb hangsúlyt kap a készülő Nemzeti Alaptantervben

Jelenleg több olyan kérdés is a kormányzat fókuszába került, ami érinti a zenekarok, a zeneoktatás helyzetét. Rónaszékiné Keresztes Monika, a magyar zenei nevelésért felelős miniszteri biztos egyeztető tárgyalásokat kezdeményezett a magyar zenei élet szereplőivel, hogy a kialakulóban lévő Nemzeti Komolyzenei Stratégia és a Nemzeti Alaptanterv az összes résztvevő megaláztatására biztosíthatja a zenekarok működését, a zeneoktatásban a komolyzene megfelelő reprezentációját és színvonalát, valamint az ezekkel kapcsolatos feladatok elvárható szintű megvalósítását.

élet, azon belül is a komolyzene személyiségformáló, a lélek intelligenciáját csiszoló szerepe sokszorosan és tudományosan bizonyított tény. Ugyanakkor a magyar zenei nevelés ügye mai társadalmunkban épp azért nehéz és kényes feladat, mert – részben történelmi okokból – az elmúlt évtizedekben és napjainkban is a zene világát, az emberek életében betöltött szerepét túlnyomórészt a rock-dominancia jellemzi. E jelenségre talán magyarázatul szolgál az a történelmi előzmény is, hogy a zeneszerzők alkotói motivációjára már a második világháború tragikuma óta erősen hatott az őket körülvevő világ diszharmoniója. Az ily módon tonalitását veszített kortárs komolyzene a nagy géniuszokat leszámítva csupán egy szűk értelmiségi réteget volt képes megszólítani. Az emberi agy azonban dallammintát igényel és ezt az egyszerű harmóniakra épített, könnyen emészthető könnyűzene képes megadni és immár több generációt is érintve, úgy tűnik, meg is teszi. Könnyű tehát a szórakoztató zenével kombinált szerényebb minőségű zenét is elfogadtatni az emberekkel és éppen ebben látom munkám óriási felelősségét.

■ Egy másik dokumentum a zenei nevelést is érinti; a Kormány 1042/2019. határozatában kimondja, hogy új programokat indít a nemzeti identitástudat erősítéséért. Ennek jó eszköze a komolyzene oktatása; milyen keretszámok

■ A zenei közvéleményt nagyon foglalkoztatja a készülő Nemzeti Komolyzenei Stratégia; a komolyzene oktatása, népszerűsítése, a zenekarok közösségnevelő szándéka mennyiben került bele?

– A stratégia elkészítésének hátterét egy szomorú statisztikai számadat adja: a magyar emberek 90%-a nem hallgat komolyzenét. Nem is találkozok vele egész életében. Sokat gondolkodtam már az előzményeken, hogy vajon miért torpant meg oly tartósan a komolyzenei nyelv és eszköztár igénye és művelése? A magyar zenei

szerepelnek a programban arra vonatkozóan, hogy hány hangversenyre kell a közoktatás keretei között eljutnia egy gyermeknek?

– Az úgynevezett Lázár Ervin Program valóban ezt a célt szolgálja. A program – kormányzati támogatással – a Klebelsberg Központon keresztül biztosítja a köznevelés rendszerében tanuló fiatalok számára a különböző művészeti ágakkal történő minimális találkozást. Ez nem azt jelenti, hogy minden évben mindenki eljuthat színházba, bábszínházba, hangversenyre és cirkuszba is, ha-

nem korosztályokra bontva évi egy lehetőséget kínál fel. Az általános iskola negyedik osztályában például a komolyzené a főszerep. A koncertek logisztikáját, a gyermekek utaztatását is a Klebelsberg Központ biztosítja.

Í Jól értem, hogy az elképzelés szerint csak negyedik osztályban lenne garantált, hogy a gyerekek a komolyzenével találkozhatnak?

– Nem, szó sincs erről. A Lázár Ervin Programon keresztül betekintést nyerhet minden kisdíák a kultúra különböző területeibe, kaphat egy olyan minőségi élményt, mely meghatározó lehet későbbi életére. A programok osztálykirándulással egybekötött komplex élményt adhatnak, a gyermekek megismerhetik Magyarország különböző tájait, őshonos élővilágát is.

Í Ön szerint erre a különböző művészeti és természetvédelmi szakterületekkel való egyszeri találkozás elégséges? Hiszen ha egyetlen benyomás éri a gyerekeket, az akár rossz is lehet; ha évente egyszer vagy kétszer, rendszeresen mennének például hangversenyekre, akkor egy elvárás, készülődés, az ismétlődésből fakadó rutin előzetné meg ezeket az alkalmakat, és az esetlegesen hiányzókat sem esnének el a lehetőségtől.

– Természetesen ez önmagában nem lesz elég. A Lázár Ervin Program csak fontos elindítója, ösztönzője lehet a jövő színház-, koncert- és múzeumlátogatóinak, ezért nagyon fontos, hogy az az egy alkalom minőségi élmény legyen. A Kormány ezt vállalja és forrást is biztosít hozzá, valamint közös gondolkodásra motiválja a programban részt vevő zenészeket. Azonban a köznevelés, a tanítás hivatása itt nem ér véget. „Az iskola igazi eredményessége, hogy boldog, ép életet terem” – így fogalmazott Sapszon Ferenc Kossuth-díjas karnagy, a Magyar Kodály Zoltán Kórusiskola alapítója. A művészetoktatás komolyabb hangsúlyt és értékrendi tartalmat kap majd a készülő Nemzeti Alaptanterven keresztül. Az ének-zene tantárgy a kodályi elvek alapján a magyar népdalkincset alapul véve a kóruséneklést szeretné ösztönözni, hiszen a közös éneklés közös élményt és értékteremtést is jelent.

Í A zenekaroknak saját programjai is vannak erre. A Kormányzat részéről van szándék arra, hogy a konkrétan gyerekeket célzó programokat támogassák? Saját költségvetésből, esetleg hangversenyterem nélkül nem lehet nyereségessé tenni a gyerekeknek szóló előadásokat, hiszen az ifjúsági hangversenyeken – a közterhek, a megvalósítás költségeinek viselése mellett – csak nagyon alacsony jegyárakat lehet szabni.

– Természetesen az a cél, hogy minél több gyermek eljusson színvonalas hangversenyre, illetve a színvonalas hangversenyek, muzsikások eljussanak a gyermekekhez. A Magyar Kormány érzi e misszió fontosságát, kidolgozott, fejlődni képes stratégiával ez nagyon is eredményes lehet.

Í A TAO támogatások elvonását kompenzáló kormányzati támogatás a zenei együttesek számára egy olyan koncepciót tartalmaz, ami a gyakorlatban bizonyos feladatok elvégzésétől teszi függővé a zenekarok támogatását. Az elvárások között a szabadtéri koncertek is szerepelnek. A szakma ezzel szemben komoly aggályokat fogalmaz meg, mert mesterhangszerekkel senki sem ül ki szívesen a Blaha Lujza téri aluljáróba, vagy egy vásárcsarnokba – ahol az alkalmi tapasztalatok szerint nem is feltétlenül azok hallgatják meg őket, akiknek ez a „missziós” előadás szól. Érdemes-e ilyeneket tartani, elvárás lehet-e, hogy egy professzionális muzsikuskoncert játsszon a Nyugati pályaudvar előcsarnokában?

– Ez így elég szürreális, szerintem senki nem gondolja ezt ilyen formában komolyan. A magyar zenei élet szereplőiben megvan a kellő hivatástudat és készség, hogy Illyés Gyula szavaival élve a „fennen finom elzárt zenetermekből” kilépve a közművelődés feladataiból is kivegyék a részüket. Azonban a művészi igényességéből nem szabad engedni, pedig a túlvállalt, ellenőrizhetetlen feladatok, az egzisztenciális kényszer óhatatlanul előidézheti a minőségi romlást. Fontosnak tartom ezért a leegyszerűsített döntési elképzelések előtt egy átgondolt, átbeszélt koncepció előkészítését, melynek tartalmát olyan művészek alkotják meg, akik elsősorban a fent említett missziót tartják fontosnak és nem csupán az egyéni érvényesülés terepét keresik. A diplomával rendelkező professzionális zenekari muzsikuskok méltó, jogszabályban is rögzített helyét meg kell teremteni bérrendezés szintjén is. Aki erre a pályára készül, nem az érettségi évében dönt erről. Kisgyermekkorától kezdve ő maga és családja is nap, mint nap komoly áldozatokat hoz ezért a hivatásért. Ugyanakkor jelenleg a zenepedagógusi bér is több, mint a zenekari muzsikuskok alabére. Ennek rendezése már csak azért is fontos, hogy itthon tartsuk tehetséges zenészeinket, ne kényszerüljenek külföldi zenekaroknál keresni a boldogulást. Egy átgondolt koncepció része a zenepedagóguskok képzés minőségi fejlesztése, a zenekarok próbafeltételeinek, hangszerállományának biztosítása, méltó hangversenytermek építése, mely főleg vidéken komoly kihívást jelent.

A komolyzene minisztériumon belüli, a szakmát hivatásként művelő, minőségi képviselője nagyon jó és izgalmas, ugyanakkor felelősségteljes feladat, főként, ha közpénzek elosztásáról van szó. Elegendő mennyiségű és megfelelő minőségi időt és érdemi kommunikációt igényel.

Í Édesanyaként hétszer kilenc hónapot vártam igazi kincsekre. Hét gyermek iránti felelősséggel nézem a világot és tudom, hogy érett döntésekhez idő kell.

Mert kincsek vannak a kezünkben: KODÁLYI KINCSEK!

Mechler Anna

82 éves korában elhunyt Ujházy László zenész, hangmérnök. 1960-tól a Magyar Rádió hangmérnöke, osztályvezetője, majd műszaki igazgató helyettese, 1992-től a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskola Hangkultúra szaktanára és 2002-től főtanácsosa, a Camerata Hungarica régizenei együttes és a Magyar Zenetudományi- és Zenekritikai társaság alapító tagja. valamint a Gramofon folyóirat szerkesztője, szakírója volt. A Zenekar hasábjain is többször publikált. Mint egykori rádiós számtalan fórumon hallatta hangját a magyar zenekultúra egyik felbecsülhetetlen eszmei értékű szentélye, a 6-os stúdió érdekében. Emléke előtt adózva ismét közöljük írását

arról az épületről, amelynek akusztikáját a Nobel-díjas Békésy György tervezte és a mai napig otthona a Rádiózenekarnak. Az írásnak különös aktualitást ad, hogy a Magyar Rádió épületeinek sorsa bizonytalan, felelte olyanok kezében van a döntés, akik számára a stúdióhoz kapcsolható eszmei és kulturális érték semmit sem mond!

A Hatos

(Az eredeti írás 3 részben, a Zenekar 2006/3/4/5 számaiban jelent meg először.)

E szó hallatán a budapesti polgárnak az egykori dalban is megénekelte 6-os villamos jut eszébe, melynek vonala gyengéden öleli körül a főváros szívéét. Van azonban e számnak egy másik jelentése is, s ez a rádiósoknak, előadóművészeknek különösen is kedvesen cseng: a 6-os stúdió, amely rádiózásunk ugyanolyan jelképe, mint a lakihegyi szivarantenna. Míg azonban az antenna inkább magához a műsorszóráshoz kötődik, addig a hatos a magyar zenekultúra egyik felbecsülhetetlen eszmei értékű szentélye. Ha meggondoljuk, hogy csaknem háromnegyed-évszázados fennállása során falai között kik ajándékozták meg a hallgatókat művészetükkel, s hogy egyben az ország egyik vezető szimfonikus zenekarának is mindenkori otthona, megérthetjük, hogy e stúdió nem csupán egyszerű építészeti alkotás.

A következőkben – a teljesség igénye nélkül – körbejárjuk a hatos múltját, jelenét és jövőjét.

Az előzmények

A Magyar Rádióknak nem a 6-os az első zenei stúdiója, pontosabban zenei felvételekre is használható létesítménye, mert már az 1928-ban elkészült Bródy Sándor utcai „Rádióépület” tartalmazott egy 200 m²-es stúdiót, melynek egyik különlegessége – éppen a műfaji sokszínűség érdekében – a változtatható akusztika volt. A stúdió hátsó fala ugyanis kitűnő hangvisszaverő márvány burkolatot kapott, előtte összehúzható vastag függőnyel. A függöny a márvány hangvisszaverő hatását szétnyitásának vagy összehúzásának mértéke szerint növelte ill. csökkentette, így – az oldalfalakon és a mennyezeten alkalmazott egyéb hangelnyelő szövetek mozgásával együtt – az akusztikai állapotok a próza és a zene igényei szerint változhattak. A másik különle-

gesség a stúdió karmesteri fülkéje volt. Ebben az időben ugyanis még nem volt keverőasztal, az adások és felvételek többnyire egyetlen mikrofonnal készültek, melyek erősítői egy távolabbi központi helyiségben voltak elhelyezve, s a műsorok hangtechnikai szintbeállítására itt történt. Elképzelhetjük, hogy egy zenei adásnál, távol a stúdiótól, milyen nehézkes lehetett e tevékenység, ráadásul többnyire mindenfajta zenei elkötelezettség nélkül. Márpedig az adás dinamikaszintjeit folyamatosan figyelemmel kellett kísérni, mert ahogyan a 30-as évek rádióesztétikájában is olvashatjuk: „...*a muzsikusi leheltnyi pianissimóit a műszaki embernek fel kell erősítenie, hogy a vevőkészülékből élvezni lehessen, viszont a fortissimókat lehalkítja, különben a hangszóró hangja kínzóvá válik.*” Ám részben, mert a mikrofon másként érzékeli a zenei arányokat, mint a fül, (ezért még a kar-

mester mellett felállított mikrofon sem szolgáltatja az adásban az eredeti dinamikai arányokat), másrészt pedig annak érdekében, hogy a zenei dinamika beállítása ne csupán technikai, hanem esztétikai elvek szerint is történjék, ebben a stúdióban a karmestert egy olyan, akusztikailag szigetelt fülkébe helyezték, melynek háromrétegű üveglakán át már csupán vizuális kapcsolatban állhatott együttesével. Vezénylés közben az adásba (vagy felvételre) kerülő műsort e fülkében hangszóróból követhette, tehát a dinamikusinteket már a hallgató fülével állította be. Azonban itt nem csupán a zene belső dinamikájáról volt szó, hanem műszaki szempontból az adás során elhangzó lehangosabb és leghalkabb részek beállítását is figyelemmel kellett kísérnie, a zenekart halkabb, vagy hangosabb játékra biztatva, s ezért a fülkében elhelyezett mérőműszeren bármikor leolvashatta, hogy együttesével éppen hol helyezkedik el a rendelkezésre álló, egyébként nem túl tág dinamikai skálán. Vagyis a karmester részben átvette az idézetben említett „műszaki ember” szerepét. A karmesterfülke ötlete ma már megmosolyogni való, nem is tartott sokáig, hiszen a kérdés megnyugtató megoldása csak a zenei rendező és hangmérnök (valamint a keverőasztal) által volt lehetséges, ám erre akkor még évekig várni kellett.

A stúdió akusztikai tervezője Békésy György volt, aki később a hallás-kutatásban elért eredményeiért kapta meg a Nobel-díjat. Postamérnöként a telefon-átvitel kérdéseivel foglalkozott, s így került kapcsolatba a fül, az emberi hallásérzékelés vizsgálatával. Ám mert abban az időben a Rádió műszaki kérdései is a Postához tartoztak, ezért a stúdiók akusztikai tervezése is Békésy feladata volt. A változtatható akusztikával jócskán megelőzte korát, – gondoljunk csak arra, hogy napjainkban milyen nagy publicitást kapott a Bartók Hangversenyterem akusztikájának változtathatósága. Ráadásul Békésynek nem az egyes zenei műfajokhoz alkalmazkodva, hanem tágabb határok között: a zene és a próza közegeiben kellett egyaránt kedvező akusztikai körülményeket teremtenie.

A későbbi stúdióépítések nyomán a nagy stúdió veszített zenei jelentőségéből, az átalakítások több oldalról is „kiharaptak” egykori kubatúrájából, annyira, hogy mai formájában általános zenei célokra már nem alkalmas, viszont egy jól használható hangjátékstúdió, s csupán 1-es számozása utal egykori fénykorára.

Megépül a 6-os stúdió

75 évvel ezelőtt, egy nemzetközi tanulmányút eredményeképpen döntött arról a Rádió vezetősége, hogy az új stúdiók építése elkerülhetetlen. Ezt részben a hamarosan beinduló második magyar műsor (Budapest II.) in-

Az épülő hatos

dítása, részben pedig az a felismerés indokolta, hogy az univerzális, változtatható akusztikájú stúdiók helyett célszerűbb, ha a stúdiók az egyes műfajok által igényelt fix akusztikai beállítással épülnek. 1932 nyarán az építkezések meg is indultak, s csakhamar – miután sikerült megvásárolni a szomszédos telkeket, több új stúdió mellett – a hatos alapjait is lerakták.

A hatos építésztervezője München Aladár, akusztikai tervezője ugyancsak Békésy György volt. Békésy munkáját akkor értékelhetjük igazán, ha egy kicsit beleéljük magunkat a 30-as évek teremakusztikájába, hiszen akkor ez még egy igen fiatal tudományág volt. Az első, akusztikai tervezéssel épült hangversenytermet 1900-ban avatták fel (Boston, Symphony Hall), de még bizonyos mértékben ez is a bécsi Musikvereinsaal mintájára épült. 1925-ben létrejött az elektromos hangfelvétel, s a korábbi – szinte teljes egészében a megfelelő hangerősségre koncentráló – „tölcséres” szemlélet helyett lassan ki kellett alakulnia a stúdióbeli esztétikus hangzás ideáljának. Ám mert a mikrofon – mint már említettük – másképp „hall”, mint az emberi fül, ezért a stúdiók akusztikai tervezésekor a mikrofon szempontjait is figyelembe kellett venni. Mai felfogásunk szerint a hatos nem nagy, ám az akusztikában nem a „kis stúdió-kis gond, nagy stúdió-nagy gond” elve érvényes, hanem inkább fordítva: egy viszonylag kis tér akusztikai kezelése is rendkívül összetett feladat. (Egy nagy teremben az elszíneződést okozó teremrezonanciák a zenei tartományban már annyira sűrűn helyezkednek el a frekvencia-skálán, hogy nem zavarók, ám egy kis helyiségben éppen a leghasznosabb alaphang-tartományban okoznak egyes frekvenciák aránytalan kiemelkedését. Minderről magunk is meggyőződhetünk, ha pl. egy jó alaposan kicsempézett, kongó fürdőszobában skálázunk.) Ráadásul Békésy nem elégedett meg egy *átlagos utózenegési idő* megteremtésével, hanem azzal is kísérletezett, hogy milyen eszközökkel lehetséges az *utózenegés hangszínezetének* beállítása.

Az új stúdiókban alkalmazott akusztikai burkolatokkal illetően az ország akkori helyzetében szóba sem jöhetett külföldi anyagok beszerzése, ezért Békésy a korábbi, kisebb stúdiókban folytatott kísérletei nyomán alakította ki a hatosban alkalmazott anyagokat. Visszaemlékezéseiben erről így ír:

„Rendkívül hosszú és körülményes kísérletsorozatot kellett elvégeznünk ahhoz, hogy olyan anyagcsoportosítást találjunk, amely a magas frekvenciákat a kívánt kisebb mértékben nyeli el, mint a mély frekvenciás hangokat. Sikerült egészen újfajta hangelnyelő anyagbe rendezést kidolgoznunk, amely lényegében megfelelő átítással kellően merevvé tett ponyvával borított vattarétegből áll. Ezt a vatta-ponyva kombinációt megfelelő keretekre szerelve és tűz ellen is biztosítva a termék esztétikai kiképzésének megfelelően festhettük úgy, hogy a burkolat alig tért el észrevehetően a tapétázott faltól. A legapróbb részletekre is kiterjedő munkát minden esetben akkor fejeztük be, ha akusztikai méréseink eredménye és a zenei szakértők érzékelése teljesen azonos volt.”

Szakmai berkekben jól ismert a fénykép, amely az egyik ilyen vizsgálatát örökítette meg. A stúdió építészeti szempontból ekkor már elkészült, de az akusztikai burkolat elemei még ideiglenesek. Békésy és az akkori főzeneigazgató Dohnányi éppen hallgatja a pódiumon elhelyezkedő zenekar játékát. A kép közepén az akusztikai mérőműszereket is felismerhetjük. Mai szemmel szokatlan, hogy a stúdiónak körben ablakai vannak, ám az akkori mikrofonok még nem voltak annyira érzeke-

nyek a zajokra, és az udvar is sokkal csendesebb lehetett, tehát a hatosban nappal természetes fény is volt.

Az új stúdiók sajtóbemutatója 1935. május 14-én volt. Ma, amikor a rádiós és televíziós színházügyek évekig-évtizedekig vajúdnak, talán meglepőnek tűnik a régi gyorsaság. Ám ne feledjük: abban az időben az elcsatolt nemzetrészek felé szinte a rádió jelentette az egyetlen összekötő kapcsot, hiszen a műsorok az éterben nem a politika, hanem az elektromágneses hullámok terjedési törvényszerűségei szerint jutnak el a hallgatóhoz. Ez a tudat akkor egybekovácsolta mindazokat, akik e kérdésben valamit tehettek.

A hatos stúdió – jöllehet napjainkban már legföljebb kamarazenei stúdióként lenne tekinthető – mégis egy akusztikai bravúr. Békésynek már a 30-as években sikerült egy olyan alaprajzi és burkolati megoldást találnia, amely azóta is megállja a helyét, sok-sok megalkuvással ugyan, de mégis töretlenül szolgálva zenei életünket. Alaprajzi szempontból lényegében érintetlen, a mai új burkolat pedig akusztikai szempontból javarészt át-eresztő, alatta még az eredeti megoldással.

A második világháború a hatost sem kímélte: hátsó falát és földemjének egy részét bombatalálat érte. Újjáépítése azonban nagy erővel indult meg, s jöllehet minden tégláért meg kellett küzdeni, 1948-ban a teremlosztón megjelent a kiírás: *Rádiózenekar 18.20 órakor – VI-os stúdió*. Ugyanebben az évben a rádió műsorúságja többek között ezt írta:

A Bródy Sándor utcai rádióház egyik büszkesége a VI-os stúdió, amelyet joggal csodálnak meg külföldi rádiós

Békésy és Dohnányi a hatos egyik akusztikai próbáján (1935.)

vendégeink is, akik pedig legtöbb esetben jóval kedvezőbb körülmények között élnek, mint a magyarok. Igaz, a VI-os sokban jellemzi az újjáépítést, az élni akarást, a felemelkedést. Három évvel ezelőtt még üszkös romtömeg, ma pedig világviszonylatban is látványosság számba menő pompás, korszerű helyiség...

...és néhány héttel ezelőtt az eddig kopár hátsó falra felerősítették Mallász Gitta pompás triptichonját, amely a dinamika és a harmónia allegóriája közt a szélrózsa minden irányában sugárzó rádióhullámokat jelképezi. A mű fölött Ady-idézet koronázza meg az alkotást, melyet hat hónapos nehéz, gondos munkával készített el harmincféle fából Mészáros Béla műasztalosmester. Emeli a stúdió szépségét az a két, kovácsoltvasból remekbe készített kandeláber, amely a falikép jobb és bal oldalán hangulatos, tompított szórt fényt áraszt.

A VI-os stúdió három évvel pusztulása után szebb, mint volt!

A 60-as években, kezdő szárnypróbálgató hangmérnökként még dolgozhattam ebben az „eredeti” hatosban, az udvari oldalon délutánonként besütött a nap, a falakon még jól látszottak a Békésy féle burkolatok, a szünetekben pedig az oldalkijáratnál az udvaron kis csoportokban vidáman anekdotáztak a zenekar és a kórus tagjai. Így visszagondolva idillikus világ volt ez, pedig közben szinte valamennyien már egy új, „igazi” zenei stúdióra gondoltunk.

Amikor a 60-as évek közepén felmerült a 6-os belső kiképzésének felújítása, akkor az akusztikusok számára két lehetőség kínálkozott: vagy lebontják az addigra már valóban „bepatinásodott”, de akusztikai szempontból még kifogástalanul működő Békésy féle burkolatot,

vagy azt meghagyva egy olyan, akusztikai szempontból nagyrészt áteresztő burkolattal fedik le, amely nem változtatja meg lényegesen a stúdió korábbi hangzását. A döntés (szerencsére) az utóbbi változat mellett történt. Ugyanis a korábbi akusztikával nem volt különösebb baj: magam is sok felvételt készítettem ott, teljes operákat (köztük pl. egy ma már legendás, parádés szereposztású Bánk bánt), s eltekintve attól, hogy a kis tér jogosan fojtottabb akusztikája miatt mindent mesterségesen zengettünk, a megfelelő arányok még az akkori maximum 8 mikrofonnal is szépen kikeverhetőek voltak. A döntésben bizonyára a 22-es stúdió körüli vitáknak is szerepük volt, hiszen ha átépítése után a hatossal is valami hasonló fiaskó történik, akkor ez a Rádió zenei munkáját illetően beláthatatlan következményekkel járt volna, nem is szólva az akusztikusokat ért végzetes erkölcsi veszteségről. Így azonban az új burkolat nem járt a zenekar által jogosan kifogásolható változásokkal, az udvari oldalajtó és a még megmaradt ablakos befalazása pedig csökkentette az alapzajt, az ott folyó munka külső zavarását.

A hatos ebben az időben a Rádió legszelebb műfaji skálán használt stúdiója volt. Itt nem csak a különböző zenei műfajokról van szó (a könnyebb műfajokat is beleértve), hanem pl. a nagy nyilvános, körkapcsolásos vetélkedő sorozatokról, kabaréfelvételekről. Ebből eredően a stúdiónak jelentős közönségforgalma volt: s jó volt látni, hogy az ünneplőbe öltözött vendégek milyen gyakran töltötték meg „nézőterén” az ideiglenesen elhelyezett széksorokat. A műsorban akkor sűrűn hangzott el, hogy „közvetítést adunk a 6-os stúdióból”, vagy hogy „a 6-os stúdióban készült nyilvános felvételt hallhatták”.

A 6-os stúdió belső tere, hátsó falán a később elbontott triptichonnal és Zsoldos Imre vezetésével a Tánczenekar az 50-es évek elején, A zongoránál Balassa P. Tamás

A 6-os stúdió belső tere, hátsó falán a később elbontott triptichonnal az 50-es évek elején. A Rádiózenekart Lehel György vezényli és Ország Tivadar ül a koncertmesteri székből

A 6-os sztereóítása

A 6-os stúdió jelentősége tovább nőtt, amikor 1966-ban hátsó fala mentén megépült a sztereó technikai helyisége, eredetileg 6/2 megjelöléssel, mivel a régi technika maradt ezután a 6/1.

A sztereó technikát az akkori általános rádiós szemlélet nem tiltotta, de különösebben nem is favorizálta, a szokásos szlogenrel szólva a „megtúrt” tevékenységek közé sorolta. Ugyanakkor a műszaki vezetés – tekintve a külföldi tendenciákat – nagy súlyt helyezett arra, hogy a Rádió minél több sztereó felvételt készítsen, s az akkor már kísérleti jelleggel kibontakozó hazai sztereó rádió-

zásba is bekapcsolódhasson. Mi sem természetesebb annál, mint hogy az első sztereó felvételekre is alkalmas stúdió a 6-os legyen. Mivel a korábbi mono megfigyelő helyisége alaprajzi okokból erre teljesen alkalmatlan volt, a régivel szemközti fala mentén új helyiség építésére volt szükség. Ennek áttekintőablaka a korábban már említett mives triptichon helyére került, s ez utóbbinak sajnos nyoma is veszett. (Csak reménykedhetünk abban, hogy nem a kazánházban végezte, s egykor még előkerülhet egy villa előszobájából. Az is biztos, hogy ha kikerült a Rádióból, akkor sem aktatáskában csempészték ki a portán, hasonlóan pl. a szép régi Eszterházy bútorokhoz., amelyeket a 60-as évek elején antennaszere-
léskor még magam is láttam az Eszterházy palota padlásán.)

A mono technikai helyiség még egy ideig tovább üzemelt, mivel az ottani munkával párhuzamosan készültek a sztereó felvételek. Emellett az egyre rendszeresebbé váló sztereó kísérleti adások is az új helyiségből történtek, hiszen évekig ez volt a Rádió egyetlen sztereó munkahelye. Ez utóbbiból eredően a 6-os műfaji skálája tovább szélesedett azzal, hogy kezdetben a sztereó hangjátékok is csak itt készülhettek, természetesen a Rádiózenekar szabad napjain, vagy külső koncert-napjain és a hétvégeken, mivel a stúdió zenei funkciója érthetően továbbra is elsődleges volt.

A sztereó felvételek a mono technikával ellentétben sokkal intenzívebben vonják be a természetes hangteret, hiszen egyik értelme éppen az, hogy a hallgatót ne csupán irány-, hanem térélményben is része-

A 6-os belső tere az új burkolatával, háttérben a sztereó technikai helyiség áttekintőablakával

sítse. A 6-os kis térfogata önmagában erre nem volt alkalmas: a felvételeket továbbra is mesterségesen kellett zengetni, ám hangjátékok készítéséhez – a szabadtéri imitációkat eltekintve – igen jó stúdiónak bizonyult.

A 70-es évek elején – éppen egy sztereó hangjáték felvételi szünetében – egy érdekes beszélgetést folytattunk Varga Géza rendezővel. (Jól emlékszem, hogy a hatos egyik sarkában, két „kényelmes” bőgőszékre telepedve.) Géza feltette a kérdést: mi lenne, ha a sztereó hangjátékokat úgy hallgatnánk, hogy nem csak előttünk, hanem mögöttünk is lenne két hangszóró? Szó szót követett, s hamarosan – ugyancsak itt a 6-os falai között – elkészült a Magyar Rádió első kvadrfon – mai divatos elnevezéseivel surround, vagy a képhez kötötten „házimozi” – hangjátéka. Békésy György nem is sejtette, hogy az általa tervezett stúdió falai között milyen gyönyörűen szólalt meg Ibsen Peer Gynt-jének manó barlangja, (Európában az első kvadrfon hangjáték-részleteként), vagy Puskin Boriszának jónéhány reprezentatív jelenete. Ráadásul az a tény, hogy ebben az időben viszonylag sok hangjáték készült a hatosban, arra is ráirányította a figyelmet, hogy a hangjátékstúdiók sokszor igen erőteljes akusztikai csillapításával ellentétben milyen szép lehet a felvételeken az emberi beszédhang akkor, ha a prózai stúdiókhöz képest előbb és nagyobb hangtérben szólal meg. A hatos amikor zenekari stúdióként már messze elmaradt a kor követelményei mögött, a hangjátékok területén határozottan új, értékes színt jelentett.

Elmondhatjuk tehát, hogy a hatosban készült a Magyar Rádió első sztereó zenei és hangjáték felvétele, a

Rádióból itt történt az első sztereó kísérleti műsorok lejátszása és itt készültek az első kvadrfon felvételek is. Ugyanakkor a 6-os terhelésének csökkentése érdekében hamarosan még több stúdió is sztereó (az 1. stúdió kvadrfon) technikát kapott, sőt külön sztereó műsorlejátszó is létesült, mert csak így vált lehetővé, hogy a 6-os valamennyi zenei produkciója az új, sztereó technikai helyiségben, s immár kivétel nélkül térhatású technikával készülhessen. Ennek nyomán sokkal később: 1993-ban a régi mono technika elbontásával egy kicsit megnövelhették a stúdió légtérét.

A környező országok rádiói között lassan az egyetlené váltunk azzal, hogy nem volt „igazi” nagyzenekari stúdióink. Ennek elsősorban a felvételek levegőssége vallotta kárát, hiszen a mesterséges zengetés csupán egy pótmegoldás. Sajnos az akusztikusok részéről is volt egy olyan vélemény, mely szerint „a hatos mindenben megfelel a zenekari stúdiókkal szemben támasztott akusztikai követelményeknek, csupán a zenei rendezők és a hangmérnökök nem értik a szakmájukat”. E kérdés megoldása érdekében a műszaki igazgatóság hosszabb időre vendégül látott egy német (akkor még keletnémet) zenei rendezőt, hogy adja át tapasztalatait. Az egyébként kitűnő szakember persze hozzá volt szokva a Berli-ni Rádió hatalmas zenekari stúdiójához, ahol a hangszerektől több méter távolságban elhelyezett mikrofonok is szép tiszta, amellet homogén hangzást produkálnak, s egy alkalommal – mintegy bemutatóként – a hatosban egy csellóversenyt egyetlen, magasra és a hangszerektől több méterre elhelyezett mikrofonnal vett fel, ezzel a

Archívum

zenei osztály lehallgatásán az erősen és szokatlanul elszínezett hangkép miatt nem kis botrányt okozva. Egyértelművé vált, hogy 2160 légköbméter nem azonos egy nagyzenekari stúdióval, s hogy ilyen körülmények között csak több, közeli mikrofon által keverhető ki a végleges hangkép. Egy konkrét példával szemléltetve: ha egy néhány ezer köbméter térfogatú stúdióban pl. a vonósok előtt elhelyezzük a mikrofonokat, akkor azon a fafúvók távolról és a terem által elszínezetten, elmosódottan, nem eléggé határozott hangkontúrokkal szólalnak meg a felvételen. Ha ugyanezt egy korszerű, 10-14 000 köbméteres nagy stúdióban tesszük, akkor a fafúvók ugyancsak a megkívánt második hangsíkból, de tisztán, mindenfajta elszíneződés nélkül jelennek meg, egyfajta kellemes távolsági kiterjedést kölcsönözve a felvételnek. Békésy idejében a felvételtechnikát még inkább a csillapított, visszafogottabb mono hangzás jellemezte, s a hangszereket körülölelő hangtérnek, a teremakusztikai környezet megjelenésének – már csak a mono technika okán is – nem volt olyan fontos szerepe, mint később. Ám a 60-as évektől – különösen az ébredező sztereó hangtechnika által is inspirálva – a szimfonikus felvételeknél felértékelődött a teremhatás, s egyre határozottabban jelentek meg a különböző hangsíkok. A nemzetközi zenei műsorcsere, és a hanglemzváslások révén bekerült külföldi felvételek olykor valóban levegős hangzása is ráirányította a figyelmet arra, hogy elkerülhetetlen egy új, nagyzenekari stúdió építése. (Milyen szép is lenne, ha a mondat második felét már múlt időben írhatnám, de sajnos e kérdés ma talán még aktuálisabb, mint évtizedekkel ezelőtt.) Ám hogy e cél érdekében milyen lépéseket tett a Rádió, s hogy e kérdés eddig mégis min bukott meg, azt a következő, befejező írásunkban olvashatják.

Még az 1960-as évek derekán, fiatal hangmérnök koromban az akkori műszaki igazgató a szobájában egy szép makettet mutatva így szólt: „Ujházy elvtárs, maga már ebben az épületben fog dolgozni”. Mondanom sem kell, hogy életemben először és utoljára akkor láttam az épületet, – akkor is csupán makett formájában. Pedig ez a terv a Rádió jelenlegi telephelyén már tartalmazott egy nagyzenekari stúdiót, hiszen erre a célra rendelkezett beépítetlen ill. bontásokkal felszabadítható területtel, – mint ahogyan udvarának erre szánt területe még ma is szabad. Magában a tervben sajnos voltak ma már megkérdőjelezhető elemek, mint pl. egy hatalmas toronyház a Nemzeti Múzeum mögött, de ezzel mégis csak beindult egy folyamat. Tervpályázatok, részletes rendezési tervek okozta késlekedések után a Rádió vezetősége végül is úgy döntött, hogy a legfontosabb a meglévő értékek elhelyezése, ezért a nagyzenekari stúdió helyett először az üzemépület készült el, benne többek között az új Archívummal.

E döntés lényegében helyes volt, hiszen hanganyagaink elhelyezése ezt megelőzően katasztrofális volt, s ezzel párhuzamosan a műszaki vezetés továbbra is komo-

lyan foglalkozott a zenekari stúdió ügyével, többek között az udvar felszabadítása érdekében ezért épült meg a Szállás utcában a garázs épület. A kérdés folytatásaként 1985-ben – ugyancsak a Múzeum utcai üres telekre szánva – kizárólag a hangversenystúdió építését illetően – két tervezőintézet is megbízást kapott. (Lakóterv: Finta József és MATERV: Dr. Baráth Etele, Gulyás Zoltán, Dobai János). Ennek nyomán két, figyelemre méltóan szép terv született, mindkettőben egy kb. 13.000 légköbméteres, valóban korszerű és impozáns hangversenystúdióval. (Csupán az összehasonlítás kedvéért: a Zeneakadémia Nagyterme 9400 légköbméter.) Mindkét terv számolt a szomszédos műemlék palota közönség-fogadó szerepével, és az együttesekhez kapcsolódó próbatermek, hangolók, irodák ottani elhelyezésével.

Melyik európai rádió dicsekedhetne azzal, hogy egy gyönyörű műemlék átrium vezeti át a közönséget az impozáns, modern hangversenystúdiójába? Sajnos mi sem, mert a terv csupán terv maradt: a Rádió még a két változat közötti döntés fázisáig sem jutott el. Milyen tényezők játszottak ebben szerepet?

– A Rádió műsorstruktúrája időközben módosult (megjelentek a kereskedelmi okozta viharfelhők), beindult a műsor „magazinosodása”, s ezért egy új döntés értelmében az üres területre inkább magazinműhely építését tervezték, ezzel pedig a hangversenystúdió ügye a további bontások szükségessége miatt eleve egy későbbi ütemre toldott el. (A kiszivárgott hírek szerint a hangversenystúdió felépítését pártoló számos felszólalás ellenére végül egy – egyébként köztisztületben álló – riporter érvelése nyomán alakult ki a végső döntés, elvetve a hangversenystúdió építésének tervét, hogy ti. ennél fontosabb feladatok is vannak. Szerencsére a magazinműhelyek sem készültek el, mert a meglévő stúdiók és épületek átépítésével a feladat jól megoldódott, – így ennek köszönhetően a hangversenystúdióra szánt terület még ma is szabad.)

– A hangversenystúdió megnevezésben szereplő „hangverseny” megjelölés ellenérdekeltséget váltott ki a hangversenyek szervezésére szakosodott és akkor még egyeduralgató országos intézmény részéről, így az bármilyen partnerségtől mereven elzárkózott, holott az együttműködés sok tekintetben mindkét fél számára előnyös lett volna.

– A 90-es években a kérdést hangmérnöki oldalról ismét felmelegítettük ugyan, ám próbálkozásunkat most meg a tervezett Világkiállítás ürügyén az illetékes szervek söpörték le, mondván, hogy ahhoz kapcsolódóan úgyszólván épül egy kulturális központ, s ott lesz hangversenyterem. Ez az indoklás egyébként nagy tévedés volt, hiszen nem tett különbséget egy hangversenyterem és egy olyan nagyzenekari stúdió között, amelynek fő feladata a hangfelvétel, s amellyel nyilvános koncerteket is rendeznek benne. (Ma már van korszerű hangverseny-

Bon-bon matiné a 6-osban

terme Budapestnek, ám gondoljuk csak el, hogy mi történne akkor, ha mondjuk a Bartók adófőszerkesztőség elhatározná, hogy a Művészetek Palotájának hangversenytermét kibérli egy hétre, hogy ott egy teljes stúdióoperafelvételt – tehát nem koncertszerűen – rögzítsen, ami pedig indokolt lenne, hiszen érdemes megszámlálni, hogy a Rádió évtizedekkel ezelőtt a magyar művészekkel hány teljes operát és operettet rögzített, és hányat rögzíthet ma! Mert egy hangversenyterem elsődlegesen a koncertek céljait szolgálja, esetenként hangfelvételi lehetőséget is kínálva, míg a hangversenystúdió kialakítását tekintve alapvetően a felvételek céljait veszi figyelembe, olykor – viszonylag korlátozott számú – hallgatóságot is feltételezve. Másrészt egy rádió miért fizessen – a pénz mindenhatósága által egyébként is felkorbácsolt – terembérleti díjakat, ha (normális esetben) van saját nagyzenekari stúdiója, amelyben ráadásul nem kell a zenei rendezőnek emeleteket lifteznie, ha szót kíván váltani a művészekkel. Vagyis a hangversenyterem és a hangversenystúdió említett „összemosása” rendkívül hibás döntés volt!

– 1992-ben a Rádió megkérdezése és tudta nélkül elkészült egy olyan rendezési terv, amely a Rádiót jelenlegi helyéről teljes egészében ki akarta telepíteni. (A készítőknél nyilván fogalmuk sem volt arról, hogy a Bródy Sándor utca 5-7 olykor leomló vakolatú fala mögött az ország máig is első rádiószervezete üzemel, számos értékes stúdióval, hatalmas archívummal, a szellemi értékeiről nem is szólva.) A tervezett kitelepítés árnyékában – érthetően – nem a hangversenystúdió volt a legfőbb kérdés.

– A nagyzenekari stúdió elleni „szimbolikus” fúrások mellett még egy „igazi” fúrást is meg kell említenünk, ugyanis közben arról kaptunk értesítést, hogy a 4-es metró Kálvin tér – Rákóczi tér közötti szakasza érinti a stúdiókat, bár az akkori BUVÁTI tervezői megígérték, hogy egy különleges rezgésgátló pályakialakítással megoldják, hogy a stúdiókat (a jelenlegi 6-ost is beleért-

ve) a szerelvények ne zavarják. Mivel nálunk a tervezők – ismert okokból – óriási rutinnal rendelkeznek abban a tekintetben, hogy milyen módszerekkel tartsák távol a külső rezgéseket, ha a közlekedési zajok szempontjából legérzékenyebb létesítményeket az illetékesek a legzajosabb helyszínekre álmoldják, így a metró okozta zavaroktól – elméletben – már nem kell tartanunk.

– A Rádió kitelepítésére vonatkozó 1992-es terv még jórészt a kulisszák mögött zajlott, napjainkban azonban az „új rádiószínház” ügye időnként elemi erővel bukkan a felszínre. Közeli határidők röppennek fel és tűnnek el nyomtalanul, pályázatok, bírálatok

születnek, miközben még az új televíziós színház ügye sem mentes a zökkenőktől. A nagyzenekari stúdió oldaláról tekintve az új színházban természetesen szóba sem jöhet a korábbi tervekben megfogalmazott 13.000 légméteres terem építése, hiszen ennek anyagi vonzatai ma már tetemesek lennének. Vagyis a költözés azt oldaná meg, ami ma lényegében megoldott, ám amire évtizedeken át nem volt megoldás, az most sem teljesülne. Az új rádióház tervének felkarolása mögött természetesen sok szakmai tisztesség és jóindulat is meghúzódik, hiszen például műszaki oldalról valóban üdvözlendő lenne, hogy a korábbi, sokszor tűzoltás jellegű átépítések, felújítások helyett most végre lehetőség kínálkozna egy műszaki szempontból is alaposan átgondolt stúdióház megteremtésére. Az is tény azonban, hogy a korábbi építkezések révén egy korszerű, élhető rádió jött létre, s ha a régi „nagy” rádió elfért a város szívében, akkor egy számítástechnikai alapokon nyugvó, ennél fogva mind térbeli kiterjedtségében, mind létszámában csökkentett intézmény annál inkább elférne a jelenlegi helyén. Ám a kérdés mélyére tekintve itt másról is szó van, hiszen már a korábbi rendezési terv kapcsán is sejthető, hogy a szálak a Rádióon kívülre vezetnek! Mivel szeretném a lapot egy sajtópertől megóvni, ezért óvatosan fogalmazok: a jelenlegi hely, mint ingatlan, nagyon értékes, különösen, hogy épül a Pollack téren a mélygarázs, amelyet nyilván nem a Rádió művészeti együttese vagy a szomszédos MÁV zenekar tagjai számára építenek. Kiknek lehet értékes a Rádió jelenlegi területe? Rádióról lévén szó, válaszként idézzünk egy rádiójátékból! 1939-ben Orson Welles így jellemezte a Földet megtámadó marslakókat: *...a roppant éteri szakadékon keresztül hatalmas, hűvös és részvétlen intellektusok figyelték Földünket irigy szemmel, és elméjük lassan és biztosan szötte ellenünk terveit...*

Így tehát napjainkban „a Rádió úgymint elköltözik” jel-szava, valamint az ország gazdasági helyzete okán soha sem voltunk ennyire távol egy új nagyzenekari stúdió

építésének lehetőségétől, hacsak valamilyen csoda be nem következik. Békésy György talán nem is sejtette, hogy annak idején nem csupán értékeset, hanem *maradandót* is alkotott. S talán éppen ezért is kell foglalkoznunk a 6-os stúdió megóvásának kérdésével arra az esetre, ha a Rádiót e helyről valóban kitelepítik, hiszen nagy szűgyen lenne, ha egy napon a dózerek megjelenének, s a stúdió falai pillanatok alatt sitthalmazzá válnának, márpedig tudjuk, hogy az emberi kapzsiság a múlt emlékeit sem kíméli.

Ezért már a 90-es években – akkor műszaki igazgatóhelyettesként – megkíséreltem a 6-os stúdió védetté nyilvánítását. Úgy képzeltem, hogy a „kulturális és akusztikai műemlék” megjelölés erre alkalmas lesz, hiszen falai között a magyar zenekultúra és egy ugyancsak magyar – ráadásul Nobel-díjas – mérnök életművének szép emléke fonódik egybe. Igaz ugyan, hogy az eredeti burkolat már hiányos, de az akusztikai viszonyokat meghatározó alaprajzi és méretaránybeli tulajdonságai még az eredetiek. A Rádió mindenkori vezetőségétől az egyetértésen kívül érthetően sok segítséget nem várhattam, hiszen abban az időben az intézmény már kezdett politikai csatatérre válni. Odáig azonban magam is eljuthattam, hogy az illetékes műemlékes szervektől szemlélet tartottak, a felvetést nagyon kedvezően és megértéssel fogadták, ám problémaként megemlégték, hogy mivel maga az épület önmagában nem képez építészeti értéket, ezért a műemlékké nyilvánításra alig van remény. Azt azonban megjegyezték, hogy egy szakmai szempontból rokon múzeumhoz kapcsolva esetleg lehetséges a megoldás. Mivel ma már a Magyar Rádió

Hangmúzeuma egy létező szervezet, így ezen a nyomon talán ismét el lehetne indulni.

A 6-os jövője tehát sokesélyes: ha a Rádió marad a helyén, akkor még sok éven át szolgálhatja zenekultúránkat. Ellenben ha a Rádió mégis elköltözne, akkor régi épületeinek ledózerolása után a 6-os – ha sikerülne megmenteni – kamarakonzertek, vagy akár a Rádiómúzeum céljait is szolgálhatná. Úgy érzem, hogy már most előre be kellene indítani egy akciót a megmentésére, védetté nyilvánítására, már csak azért is, mert az évek gyorsan múlnak, s jó lenne, ha átadásának 75. évfordulóján is még elhangozhatna: „Hangversenyt közvetítünk a Rádió 6-os stúdiójából”.

Végül a 6-os akusztikai tervezőjére is emlékezve zárjuk Békésy György – mindenkor aktuális – gondolataival:

„Sokan kérdezik tőlem: mit tennék, ha az életet újra kellene kezdenem? Azt hiszem, akkor is tudománnyal szeretnék foglalkozni. Iskolatársaim közül egyesek milliomosok lettek, és igen kellemesen éltek. Alig kellett küzdeniük az életben, mindent meg tudtak vásárolni, ami megvásárolható. Én mégis azt gondolom, hogy az életben szükségünk van a harcra, az akadályok leküzdésére. Életemben háromszor elvesztettem mindenemet, mégis mindig engem irigyeltek, és én sohasem irigyeltem másokat. Mindennek vannak előnyei és hátrányai, és az egyensúly a kettő között igen kevésen múlik. Minden attól függ, hogyan használjuk fel lehetőségeinket. Nem az a fontos, hogy mink van, hanem az, hogyan használjuk.”

Ujházy László

382/2016. (VII. 21.) Korm. határozat

a fővárosi Palotanegyed kulturális célú fejlesztésének előkészítéséről

A Kormány

1. egyetért a Magyar Nemzeti Múzeum (a továbbiakban: Múzeum) környezetét képező épületek, terek (a továbbiakban: Palotanegyed) fejlesztésével és kulturális célú hasznosításának bővítésével, erre figyelemmel – a Palotanegyed összehangolt és ütemezett városrendezési, építészeti és kulturális fejlesztésének előkészítése érdekében –;

2. egyetért a Károlyi-palota (Budapest, Pollack Mihály tér 10., hrsz. 36582/0/A/1 albetét), az Esterházy-palota (Budapest, Pollack Mihály tér 4-6., hrsz. 36582/0/C/1 albetét) és a Stúdiópalota (Budapest, Bródy Sándor u. 5-7., hrsz. 36582/0/D/1, 36582/0/D/3, 36582/0/D/4 albetétek) hasznosításával és felhívja az emberi erőforrások miniszterét, hogy a Múzeum főigazgatójának együttműködésével, a nemzeti fejlesztési miniszter, a nemzetgazdasági miniszter, a Miniszterelnökséget vezető miniszter és a turizmussal kapcsolatos állami feladatok koordinálásáért felelős kormánybiztos bevonásával készítse el – a szükséges forrásigények meghatározásával – az Új Nemzeti Múzeum koncepcióját, és azt terjessze a Kormány elé;

3. felhívja a nemzeti fejlesztési minisztert és az emberi erőforrások miniszterét, hogy készítsenek előterjesztést a Magyar Rádió Központi épületének (Budapest, Pollack Mihály tér 8., hrsz. 36582/0/B/1 albetét), valamint Üzemépületének (Budapest, Bródy Sándor utca 5-7., hrsz. 36582/0/D/2 albetét) lebontásához szükséges intézkedésekről;

1213/2018. (IV. 6.) Korm. határozat

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem széttagoltságának megszüntetése érdekében szükséges intézkedésekről

A Kormány

1. támogatja a Pázmány Péter Katolikus Egyetem jelenlegi széttagoltságának megszüntetésére irányuló törekvést, ezért egyetért azzal, hogy az intézmény a Budapest VIII. kerület belterület 36582/0/D/1 helyrajzi számú, természetben az 1088 Budapest, Bródy Sándor utca 5-7. és a Budapest VIII. kerület belterület 36582/0/D/7 helyrajzi számú, természetben az 1088 Budapest, Szentkirályi utca 27. szám alatt található ingatlanokat (a továbbiakban: Ingatlanok) oktatási célokra használhassa;

(Forrás: Magyar Közlöny)

Farkas Ferenc idézett interjújában egy másik típust részesített előnyben: „több zenekritikus összetéveszti a kritikát a műelemzéssel – tisztelet a kivételnek. Régen az volt a szokás, hogy az újságíró a koncert után leszaladt a Zeneakadémia portásfülkéjébe, felhívta telefonon a szerkesztőséget, ahol már várták a cikkét, és bediktálta a kritikáját. Az ember másnap beült a kávéházba, átböngészte a lapokat, és legalább tízben már olvashatott a koncertről. Jóval több friss, rövid, lényegretörő és jóindulatú zenekritikára lenne szükség, ami persze nem jelenti azt, hogy a rossz produkciókat nem kell elmarasztalni.” (Magyar Nemzet 1996. január 20.)

A 90-es években előtérbe került másik alapkérdést Britten is érintette írásában: „Kik legyenek a komoly kritikusok? Hangozzék bár önellentmondásnak, kimondom: ne a kritikusok! A kritikáirásnak nem szabad kenyérkereső foglalkozássá válnia. A zenetudósok? No, az már egészen más – bár erre a szakmára hazámban szégyenszemre rá se hederítenek. Mindenestre nem akarom, hogy létezzenek olyanok, akik rendszeres kritikai tevékenységet végeznek. A kritikáírás maradjon mellékfoglalkozás. Igencsak megalázó egy pályafutáson át mások művein élködni. Emiatt engedjük inkább nyilvánosságához jutni a zeneszerzőt (az előadóművészt, a könyv- és zeneműkiadót, a hangversenyrendezőt, a zenei élet ügyeinek intézőjét, az intelligens amatőrt), hogy időről időre az ő érvekkel alátámasztott bírálata jelenhessen meg a kollégák darabjairól.”

A hazai sajtóban folytatott vitákban azok véleménye

kerekedett felül, akik képzett zenetudósoktól várják a műfaj művelését. A komoly, elemző írások azonban, különösen a kortárs vagy a régizene területén, a recenzensek többségétől speciális ismereteket és rendszeres tevékenységet igényelnek. Kárpáti János például egyik interjújában elmondta, hogy annak idején azért hagyott fel a kritikáirással, mivel azt hitelesen csak teljes emberként tudta volna végezni: „Kortárs zenével foglalkozni akkoriban úgy, hogy az ember nem megy el mindegyik vagy szinte mindegyik nagy nemzetközi fesztiválra, nem lehetett. Véleményt alkotni a magyar zeneszerzésről, miközben nem tudom, mi folyik a világban, képtelenség. Ezt főfoglalkozásként kellett volna művelni.” (Mikes Éva interjúja, *Muzsika* 2002. július)

Szintén csak a műfaj rendszeres művelésével lehet megfelelni annak az írástípusnak, amelynek hazai elterjesztése jelentős részben Kroó Györgynek köszönhető. A kritikus álarcot húz, beleképzei magát egy fiktív helyzetbe, miszerint ő azon kiválasztottak egyike, aki rajta tartja a kezét a zeneélet ütőerén, alapos ismerője a hagyománynak, a komponisták és előadóművészek korábbi teljesítményeinek, a nemzetközi trendeknek, a koncerteseményeknek, melyekkel összevetve nagyobb összefüggésbe tudja helyezni az aktuális produkciót. Ráadásul, mintegy jutalomként, rejtett titkokba avatja be az olvasókat.

Az ilyen kritikus – elvileg – független, egyedül csak az általa vélt igazságnak felelős. Mentés minden politikai és zenepolitikai befolyástól, és bár kellő alázattal és

TISZTELETJEGGYEL

Historikusan romantikus reformáció

A reformáció kezdetének évfordulójáról való megemlékezés évről évre izgalmas zenei programokkal is kecsegtet. Ez nem csupán egyfajta kísérőjelenség az október 31-ét környező időszakban, hiszen Luther Márton jelentős változást hozott a keresztény hit és a zene kapcsolatában. Az az alapvető mondata, mely szerint „A zene fenséges ajándéka Istennek és közel áll a teológiához” ihletően hatott az egyházzenei sokaságára, és a hangszeres zenét is a templomi liturgiák szerves részévé tette. A reformátor 1517-es 95 pontja, majd ezt követően a Biblia németre, majd más nyelvekre történő lefordítása óriási lendületet adott a nemzeti kultúrák kifejlődésének, ezáltal az énekelt művek is felcsendülhettek a hallgatóság anyanyelvén. Nem kétséges, hogy e műfaj legnagyobb mestere Johann Sebastian Bach volt, akit azért is neveznek méltán az ötödik evangélistának, mert óriási életművében a zenei kifejezés eszközeivel

nem pusztán illusztrálta a saját maga által adaptált bibliai szövegeket, hanem sok esetben teológiai értelmezést is kínált bizonyos hangsorok, motívumok, harmóniák, hangszerek karakteres használatával.

E Bachot és a reformációt méltató bevezető után talán meglepő, hogy egy olyan tiszteletjeggyel hallgatott hangversenyéről lesz szó, ahol mind Luther Márton, mind a Tamás templom karnagya „csupán” áttételesen volt jelen, hiszen az Orfeo Kamarazenekar és a Purcell kórus, valamint kiváló szólisták előadásában Vashegyi György vezényletével, 2019. október 26-án a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben Mendelssohn Paulus című oratóriuma hangzott el.

Felix Mendelssohn-Bartholdy nem csak az európai zenetörténetnek, hanem a szellem- és politikatörténetnek is érdekes alakja. Berlinben egy külön kis múzeum őrizi a család emlékét, mivel már a nagypapa, Moses Mendelssohn is filozófusként jelentős alakja volt a német felvilágosodásnak. A zsidó családba született Felix születése után megkeresztelték, míg szülei csak később tértek evangélikus hitre. A lutheránus mivoltát valóban megélt zeneszerző Johann Sebastian Bach újrafelfedezése és kultuszának ápolása által hitében is mélyült, ugyanakkor a kantáta-irodalom alapos megismerése

tapintattal fogalmaz, személyes érdekei, kapcsolatai miatt nem lehet megalkuvó. Ezért a kritikus magányos, ahogy a nagy művészek is azok (egybecseng ezzel a nagy hegedűs, Joachim József jelmondata, amelyet Brahms a neki ajánlott scherzo elejére oda is írt emlékeztetőül: *Frei, aber einsam – azaz Szabadon, de magányosan*). Kroó tanár úr a Zenetudományi Tanszakon valamennyiünket figyelmeztetett, amikor a műfaj rejtelmeibe próbált bevezetni: ha a kritikaírást választjuk, le kell mondanunk a művészbáratokról. Igaza volt, hiszen éppen ők viselik el tőlünk a legkevésbé az igazat. Náluk csak egy kritikus tud jobban megsértődni, ha bírálják.

Olykor persze a legkiválóbbak is kiléphetnek a szerepükből, például ha egy különleges helyzetben úgy érzik, hogy a zenei eseményt egyesek politikai demonstrációra akarják felhasználni. Értékrendjük vagy meggyőződésük védelmében többé-kevésbé elragadtatják magukat, és nyilaikat egy műre vagy zeneszerzőre zúdítják a feltételezett „megrendelők” helyett, hiszen nem mondhatnak le a tőlük remélt támogatásról. Ilyen esetek előfordulnak a rendszerváltozás óta, de azért hozzátehetjük, hogy a zenén kívüli elemek befolyása nem tipikus jelenség a mai magyar zenekritikában.

Korábban viszont a kritikus még ilyen közvetett módon sem bírálhatta a hatalmon lévőket egzisztenciája komoly veszélyeztetése nélkül. Tudta, a zsigereiben érezte, hogy mikor kell öncenzúrát gyakorolnia, sőt az 50-es években – amint azt a lapokban a vitának álcázott iránymutatások le is szögezték – tevékenységét a társa-

dalom szocialista átnevelésének szolgálatába kellett állítania. Legfeljebb annyit tehetett, hogy óvatosan kerülte a kényes témákat, és ha kellett, hallgatott... Majd eljött a szabadság pillanata, ami újabb problémákat hozott felszínre. Jurij Szimonov így emlékezett erre: „*A diktatúrában volt, akit csak dicsérni – és volt, akit csak szidni lehetett. A demokrácia eljövetelével ma már mindent papírra lehet vetni. Ha valaki szándékosan rosszat kíván írni, megteheti. A jóra ráfoghadják, hogy rossz – és fordítva.*” (Kálmán Gyöngyi interjúja, *Magyar Nemzet* 2001. márc. 3.)

Egy-egy írás sohasem vizsgálható önmagában. A kritika műfaja csak akkor tudja betölteni a funkcióját, ha elegendő gyakorisággal és minőségben jelenik meg, és ez különösen problematikus egy 15 milliós nyelv és viszonylag kis szakterület kombinációja, azaz a magyar zeneélet esetében (mennyre más például az angol irodalom vagy a francia konyhaművészet helyzete!). Csak akkor lehet átütő erejű a hatása, ha a hasadóanyagokhoz hasonlóan megvan belőle a kritikus tömeg – enélkül hiába van kritika, valójában *nincs*. Hogy egy klasszikust idézzek, a mennyiség nem csap át minőségbe, a hajszálakból nem lesz hajkorona.

Végeztem egy kis közvéleménykutatást 300 zenekedvelő és muzsikos körében. Kitűnt, hogy a válaszadók között elenyésző a kritikát rendszeresen olvasók száma, átlagosan évente három-hat alkalommal néznek utána egy-egy hangversenynek, vagy olvasnak zenei recenziót ismeretszerzés céljából. Amíg egyesek akár hetente is

révén saját zenei eszköztára is bővült. Mendelssohn zsenialitására aligha kell több bizonyíték, mint hogy a Szentivánéji álom nyitányát 17 évesen írta. Ez a gyakran Mozartéhoz hasonlított zsenialitás ugyanakkor nagyfokú tudatossággal is párosult, melynek része volt a kor közéletében való aktív részvétel, a politikai események követése. Érdekes adalék, hogy Albert herceg és Victoria, a későbbi legendás angol királynő kapcsolatának szorosabbra fűzéséhez is Mendelssohn nekik ajánlott négykezes zongoradarabjainak közös megszólaltatása teremtett alkalmat. Mendelssohn ugyanakkor a saját identitását is ilyen tudatosan, a bibliai, történeti párhuzamokat keresve élte meg. Ez a fajta tudatosság, ami a zenei szépség érzelemdús bemutatását összekapcsolja az adott mű történetileg is megalapozott autentikus előadásával, Vashegyi György és elkötelezett társainak évtizedek óta jellemzője. A Paulus október 26-i előadásában tehát egymásra talált a saját magát tudatosan pozicionáló szerző és az ihletettsége mellett gondos és alapos előadói együttes.

A történeti előadásmód sokáig csak az vájtfülűek számára jelentett valódi zenei élvezetet. Bevallom, én is elég tartózkodó voltam és vagyok a bélhúrokon előadott Bach-művekkel kapcsolatban. Az Orfeo kamarazenekar Mendelssohn előadása a történeti hangszereken ugyanakkor azért volt az érdekességen túl magával ragadó is,

mert a szerzőt nem a nagy szimfonikus apparátussal dolgozó késő romantikus szerzők előfutáraként, hanem Bach és Beethoven utódjaként állította elének. Ezáltal pedig még inkább érezhető volt az a mély személyes viszony, ami a Saulusból a damaszkuszi úton Paulusszá váló apostolt példaként tekintő, zsidó felmenői tudatában lutheránus keresztyén hitében tovább erősödni akaró Felix Mendelssohn-Bartholdyt az előadott kompozícióval összekapcsolta. A Művészetek Palotájának nagyterme impozáns méreteivel nem feltétlenül az intim előadói gyakorlat otthona. Tartottam tőle, hogy a historikus hangszerek és a kisebb létszámú kórus számára éppen ezért nem is lesz megfelelő a helyszín. Tévedtem. A historikus fúvós hangszerek nagy előnye a fokozott intonációs kockázatok mellett az, hogy sokkal jobban belesimulnak az össz-zenekari hangzásba, így az énekesek és a kórus kísérete is egy lenyűgözően egységes hangzást eredményez. A Bach-i egyházzeneit parafrázáló Mendelssohn által az egyes szölamokba rejtett korál töredékek így is szépen érvényesültek. Mindez a Vashegyi György tudós és ihletett vezetésével muzsikáló Orfeo Kamarazenekar és a Purcell Kórus előadását az Isten és ember személyes kapcsolatát előtérbe helyező reformáció méltó megemlékezésévé avatta.

(Pröhle Gergely)

megteszik ezt, a többségnek viszont, közöttük hivatásos zenészeknek, egyáltalán nincs kapcsolata a műfajjal, még ha lenne is rá igénye. Akadnak olyanok is, akik nem olvassák, hanem inkább hallgatják a zenekritikát: a nem reprezentatív adatok alapján a Bartók Rádió *Új zenei újság* című műsorának népszerűsége ma is töretlennek látszik, számos zenekedvelő számára ez jelenti az egyetlen találkozást a műfajjal.

Az említett minőségi szempont is döntő tényező: amint a nyomtatott lapokból fokozatosan eltűntek az elemző recenziók, másfél évtizede az internet kínált menekülőutat. Itt viszont elszaporodtak az önjelölt zeneítészek, mivel az online médiában, a privát honlapon, a blogokon és a közösségi felületeken bárki számára megnyílt a hozzászólás, ítéletalkotás lehetősége.

Ugyanakkor az *írás* illúziójával együtt megteremtődött az *olvasás* illúziója is. Az olvasók számának növekedése ugyanis nem jelent feltétlenül valódi olvasottságot. Az internetes kattintás többnyire csak felületes rápillantást igazol, a mért számadatok pedig hiába mutatnak sokszoros látogatottságot a hagyományos lapok olvasottságához képest, a kattintások jelentős részét – a használók szándéka helyett – a megfelelő algoritmusok biztosítják. Gyakran elolvasás vagy megértés nélkül „lájkolunk” valamit (vannak, akik naponta több száz alkalommal teszik, szinte automatikusan), a pozitív gesztus pedig ritkán szól a tartalomnak, sokkal inkább a személyhez fűződő viszonyunkat tükrözi. Hasonló a helyzet a sztárokról, kedvencekről megjelent kritikák esetében is, melyeket gyakran maguk posztolnak a nagyobb nyilvánosság előtt: a rajongók egy része anélkül lesz részese a megosztások végtelen sorozatának, hogy ténylegesen elolvasta volna a mechanikusan továbbított véleményt.

A művészi élet tendenciáival összhangban a zenekritika szerepe is megváltozott a századfordulóra. Már a 80-as években feltűnt a műfaj társadalmi szerepének csökkenése. Breuer János a *Magyar Nemzet*nek adott interjújában saját helyzetét a századelő viszonyaival hasonlította össze. Elpanaszolta (talán némi túlzással), hogy „*a zenekritikusság ma nálunk nem pálya, nem existenciát [sic] adó foglalkozás – mint volt egykor –, hanem aligha több puszta hobbinál. Rendszeresen és újságba író kollégáim közül egynek sincs lapnál a munkakönyve, valamennyien a szabad időnkől fordítunk erre a tevékenységre annyit, amennyit képesek vagyunk. Igen alacsony e munka társadalmi presztízse, súlya is a zenei életben. – Ezért aztán nemigen akadnak komolyabb buktatói sem a pályának. Ma nem pofozzák meg a zenekritikust – enélkül persze elvagyok.*” (Lukács Antal interjúja, 1982. szeptember 19.)

Azóta a helyzet nem javult, a negatív tendencia pedig tovább folytatódott. Még az internetes lapok esetében is az anyagi szempont érvényesül, annak adnak helyet, ami növeli a látogatottságot, azaz a reklámok megtekintését. Az elmúlt években többen hivatkoztak Alex Ross-

nak, a *New Yorker* ismert kritikusának 2017 márciusi cikkére (The Fate of the Critic in the Clickbait Age, azaz A kritikus sorsa a kattintás csábításának korában). Ross szerint a főszerkesztők többsége a kattintásszámok bővületében él, az olvasók pedig sajnos éppen a zenekritikákra kattintanak legritkábban. Ross így fogalmazott: „*Nincs annál nagyobb baj, mint elfogadni azt, hogy a népszerűség és az érték kéz a kézben jár, mert ez az előadóművészet végét is jelenti.*” (A mondat fordítását a *Fidelio* közölte 2018. február 18-án.)

A közelmúlt zenekritikájával kapcsolatban beszélhetnénk még az írásokban megjelenő témákról és vitákról, a műfaj bizonyos funkcióinak elvesztéséről (Marton Éva egyik interjújában például a tehetségek felfedezését és karrierjük építését hiányolta). Szólhatnánk a recenzens illetékességéről, a kritika válságának okairól vagy éppen a kritika kritikájáról, azokról az esetekről, amikor a felháborodott olvasók ragadtak tollat az előadó vagy a zeneszerző védelmében.

Önálló cikket szentelhetnénk annak a 2003 februárjában megjelent kritikának, amely felszínre hozta a Fáy Miklós-jelenség miatt felgyülemlett feszültségeket, és mint az a bizonyos állatorvosi ló, lehetőséget kínált a műfaj összes betegségének bemutatására. Az illető a *Népszabadság*ban Schiff András koncertjéről számolt be, mire kilenc neves zenekritikus fizetett hirdetésben tiltakozott az írás fellengzős stílusa és sértő megfogalmazása ellen. Ezzel valóságos sajtóháborút robbantottak ki, a pro- és kontra vélemények tucatjai jelentek meg a témában.

Ez esetben nem egy személyről, hanem kortünetről van szó, arról, hogy a hiányos zenei ismeretekkel rendelkező, de ügyes tollforgatók miként tudják magukra irányítani a figyelmet és szakadékká tágítani a kultúra felszínén támadt repedést. Itt (a repedésben vagy a szakadékban) joggal foglalják el a helyüket, mert valós olvasói és üzletpolitikai elvárásoknak felelnek meg. Közben az általuk kínált „termék”-re maguk is további igényt, elvárást teremtenek. Talán örülnünk kellett volna, hogy az említett publicista témája a magas szintű muzsika volt, feladatának pedig magasabb színvonalon felelt meg, mint ma a konkurens valóságshow-k szereplői. Tiszteletlenül bohém magamutogatása idővel ugyanúgy megszelídülhet, mint ahogy a TV-ben feltűnt „sztárok” közül többen is értékelhető teljesítményeket mutattak fel azóta a maguk műfajában.

Közben a századelő kaotikus világából online kritikai portálok emelkedtek ki és bizonyították életrevalóságukat (köztük talán a *Revizort* emelhetném ki, nem kisebbítve mások érdemeit). A bevezetesként említett globális értékvesztés talán valóban csak ideiglenes jelenség, és a nagy periodikus változások hoznak még új aranykort a zenekultúra és a zenei sajtó számára is. Bízunk benne, hogy így van, és reméljük, hogy mindig lesz valaki, aki tovább őrzi a lángot. Addig pedig inkább dicsérjük, mint tessük a zenekritikát.

Koncertekről

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara – 2019. szeptember 24.

Zeneakadémia

Koncert a fényről, művészetéről és szabadságról

Bizonyára többeknek okoz különös örömet az olyan remek műsor-összeállítás, amelyben az egység és változatosság egyformán érvényesül, nem is beszélve arról, ha a darabok egymásutánja még hangnemileg is harmonikus egységet alkot. A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának szeptember 24-i hangversenye a Zeneakadémián, amelyet Vásáry Tamás vezényletével, és Ránki Fülöp közreműködésével adtak, ebbe a (sajnos nem túl nagy) csoportba tartozott. A koncerten, amely Vásáry Tamás harmadik, egyben befejező Beethoven-sorozatának része volt, két nyitány és két fiatalkori zongoraverseny hangzott el.

A Salvatore Viganò balett librettójához készült Beethoven-zene, a *Prométheusz teremtményei* nyitányával kezdeni a koncertet programatikusan is tekinthető. Prométheusz az emberek nyomorúságán elkeseredve elsőként a művészetek révén szeretne rajtuk segíteni, de ők megrettennek, elbűnnek. A titán csak ezután kéri Pallasz Athéné segítségét, ezután lopja el az égi tüzet, hogy világosságot gyújtson az emberek fejében, lelkében. Az erény templomában a múzsákhoz a művészeti ágakat megtanulni már ki-ki önként és tehetsége szerint szegődik. Prométheusz megszabadulásának végül emberek és égiek – köztük a múzsák – együtt örülnek. A fenséges előadásban megszólaló C-dúr nyitány fényt hozott a közönségnek is, amolyan hétköznapiakat és gondokat feledtetőt, azok közül kiemelőt.

Beethoven első, C-dúr zongoraversenyét Vásáry Tamás a zongora nyitott fedele mögött elbújva, mintegy láthatatlanul vezényelte. Ránki Fülöp került a figyelem középpontjába, akinek érett előadó-művészete Prométheusz legjobb reményeit látszik valóra váltani. Az első tétel kadenciája teljes szabadságában, fantáziaszerűségében is összeszedett és briliáns volt, sokszínűségét Ránki Fülöp teljes szépségében kibontotta. A második tétel telt, meleg hangja után energikus zárótétel következett. Az együttes teljes összhangja, az erős dinamikai kontrasztok játéka felvillanyozón hatott. A zenekar és a szólista arca derűs volt, mindannyian önként szegődhetek Euterpé szolgálatába, és ez az öröm az előadókra is áterjedt.

A koncert második felében a sötétebb színek is helyet kaptak. Először az Egmont-nyitányt hallhattuk, megrázó előadásban. Vásáry Tamás hihetetlen energiákat

mozgatott meg a zenekarban, a drámai folyamatot sodró lendülettel építette fel, amely annál hihetlenebbé tette a szabadságért mártírhalált halt Egmont gróf a művet záró tragikus diadalát. Az *Egmont nyitány* f-mollból F-dúrba fényesedik, a 2. zongoraverseny hangneme, a B-dúr révén pedig még a hangnem is a feszültség csökkenését segíti. A koncentráció azonban nem csökkent, sőt miután Ránki Fülöp is megérkezett a színpadra, az a fajta egészen hirtelen csönd támadt, amely a közönség előadók iránti megbecsülését és figyelmét fejezi ki. Az első, *Allegro con brio* tétel kadenciájának remekül megformált fugatóját, valamint Ránki Fülöp egyenletes, finom, de határozott billentését mindenképpen érdemes kiemelni. A második tétel szélesen hömpölygő bevezetője úgy hatott, akár egy himnusz, amely a vonósok szaggatott kísérete felett romantikus dallá alakult át. A zenekar és szólista tökéletes összhangban, leheletfinoman fejezte be az *Adagiót*. A harmadik tétel előtt a közönség soraiban önkéntelenül megszólalt a köhögő-kórus, s a szólista felhúzott szemöldökkel, mosolyogva, ugyanakkor kissé gúnyosan kipillantott, folytathatja-e. Mellettem a szigorú tekintettől megszeppenve valaki halk „ajajj”-t hallott. Ugyan a remekül megformált harmadik tétel udvari pompája, eleganciája is szép befejezése lehetett volna a koncertnek, a közönség szűnni nem akaró tapsára Vásáry Tamás kezénél fogva újra a zongorához ültette a fiatal művészt. Ránki Fülöp akkor két hete elhunyt mestere, Hambalkó Edit emlékére Liszt *En rêve* című noktürnjét játszotta el ráadásképpen, megható szépséggel.

(Fedoszov Júlia)

Óbudai Danubia Zenekar – 2019. szeptember 22.

Zeneakadémia

„A fáradt emberek hazatérnek, hogy álmukban újra
megleljék az elfelejtett boldogságot és fiatalságot”

Az Óbudai Danubia Zenekar koncertjére várva a közönség beszélget. Mögöttem egy idős úr borong: „Milyen kevés a fiatal a közönség soraiban!”, felesége ellenkezik: „Nézd ott is egy pár, amott is fiatalok ülnek!”. Amikor a zenekar megérkezik a Zeneakadémia nagyszínház színpadára, az arány még kedvezőbb lesz. Nem csak a zenekar fiatal, karmesterük, Hámori Máté is. A fiatalos arculathoz illően mikrofont ragad, hogy könnyed és közvetlen stílusban beavassa a közönséget

a koncert első felének részleteibe. Ligeti *Atmosphères*-je (a kiosztott műsorfüzetben „é”-vel szerepel, és sajnos nem ez az egyetlen ügyetlenség, sajtóhiba az egyébként informatív kis szövegben) 58 éve került bemutatásra. A beavatás ajtókat nyithat a – kora ellenére sokak számára még mindig – idegen hangzásvilágra. Hámori megkéri a mély, majd a magas vonókat, hogy mutassanak apró részleteket a műből. Kipróbálja a közönségen a nagy „űrbéli” csöndet (ez sajnos, ha nem is sikerül tökéletesen, még mindig sűrűbb, mint a darab megfelelő pillanataiban). Ajtókat nyit, de csuk is, mikor a közönséget mintegy kiskorúsítva instrukciót ad: gondoljunk űrutazásra... A jó szándékú, de kissé ügyetlen bevezetés után a darab előadása összeszedetlen, formátlan kísérlet marad. Hangeffektusokat hallunk, amelyekből nem születik meg a darab íve. A hallgatóság sajnos érthető módon hűvösen fogadja.

A Mozart *kis g-moll szimfóniája* előtti átállást játékos meglepetés kíséri. A zenészek (kivéve a koncertmestert, egy klarinétost és egy nagybőgőst) Ligeti zenéjének foszlányait játszva hagyják el a színpadot, és Mozart szimfóniájának részleteivel térnek vissza, hogy a Hámori szerint unalmas szünetet a darabok között (erre még bevezetőjében utalt) áthidalják. A közönség nagy része nem sok figyelmet fordítva a kísérletre szokásához híven beszélget, az első mű után van is miről. A zenekar hangol, majd olyan ziláltan, mintha még mindig hangszerén játszva sétálna a színpad felé, belekezd a szimfóniába. Az előadás sokszor drámai, lendületes, a témák határozott karakterrel bírnak. A szép pillanatok ellenére azonban mégis hiányzik az egységes koncepció, az összeszedettség, a kiegyensúlyozottság, mind formailag, mind hangzásban. Az első tétel végének furcsa, hirtelen kis decrescendója egyesekből őszinte megrökönyödést vált ki, melynek hümmögéssel adnak hangot.

A szünet után a karmestert és zenekart mintha kicserélték volna. Mahler *Dal a Földről* zenekari dalciklusa Kovácsházi István és Komlói Ildikó közreműködésével ihletett, összeszedett előadásban szólal meg. A *Bordalban* Kovácsházi és a színesen, hatásosan játszó együttes finom egyensúlya, az *Őszi magányt* bevezető hegedűk finoman gomolygó köde felett szóló oboa-hang festőisége, Komlói pianója fog meg. A harmadik tétel, *A fiatalaságról* üde, porcelán finomságú, Kovácsházi hangja hajlékony és könnyed, a középrész tempóbeli kontrasztja nagy, mégsem mértéken felüli. A tétel után valódi figyelemből fakadó csend támad. *A szépségről* énekesnője maga is megfiatalodik, ahogy az „ifjú leánykák” bőrébe bújik. A „deli ifjak” élettel teli, kirobbanóan energikus megjelenése után a befejezés éterien finom és kecses. Kovácsházi *Tavaszi részegsége* elevenen kifejező, humoros. A koncertet lezáró utolsó tétel, *A búcsú* elején Komlói és a szóló fuvola drámai, mégis kiegyensúlyozott párbeszéde úszik a mélyvonósok hangfolyama felett. Végre hatalmas ívet bejárva teljes szépségé-

ben kibontakozhat a zenekar hangzása, sötét és világos színek kavarnak. Fájdalmas a búcsú.

(Fedorosov Júlia)

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2019. szeptember 29.

Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A Felfedezések sorozat nyitókoncertjével kezdte az új évadot szeptember 29-én a MÁV Szimfonikus Zenekar. A története során többször címet – és annak megfelelően „profil”-váltó sorozat fókuszába újabban a felfedezésre váró (esetleg nemzetközi viszonylatban már felfedezett, ám nálunk még ismeretlen) fiatal művészek kerültek. A programok előszeretettel kínálnak hangversenytermi ritkaságokat (nemritkán egyetlen – vagy legalábbis kis számú – megszólaltatás reményében, ami, valljuk meg, korántsem rentábilis az előadók befektetett munkáját illetően). Sajnos, az a szempont, ami annak idején alapfeltétel volt (vagyis, hogy szerepeljen a műsorban egy 20-21. századi magyar kompozíció is), teljesen háttérbe szorult.

A MÁV Szimfonikusok vendégszereplői a weimari Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola növendékei. A kínai-német zongoraművész, Xinyuan Wang mestere Szokolay Balázs, a dirigens Hontvári Gábor pedig zeneakadémiai diploma birtokában tanul tovább, miközben őstől a Würzburgi Színház első karmestere és zeneigazgató-helyettese.

A műsorra nem lehetett panasz – Schumann (hangversenytermi örökzöld) a-moll zongoraversenye a Genoveva-nyitányt követően csendült fel, az est második részében pedig Sibelius I. szimfóniája szerepelt a műsoron. A Schumann-művek választása ideális volt a karmesternek, aki az elmúlt években német zenekarok élén alapos jártasságra tehetett szert a német repertoárt illetően. Sibelius érezhetően nem az ő világa. Jelenléte felszabadítóan hat a zenekari játékosokra, a vonósok lendületesen, szép tónussal muzsikálnak a keze alatt, zenei élménnyé nemesítve az unisono tutti-állásokat. Hontvári mozdulatkészlete gazdag, eredményesen inspirál fokozások végig vitelére. Pontosan tájékoztat mozdulataival a záróhangok lecsengését illetően, és egyértelműen irányítja a tempóváltásokat is. Néha azonban „túlbabáskodva” olyankor is irányít, amikor nyugodtan rábízhathatna a zenekari szólistára játszanivalója megformálását. Gyakran esik abba a hibába, hogy a visszafogó, „csitító” mozdulatait oly mélyre helyezi, hogy a hátrább ülő játékosok a legnagyobb figyelemmel sem vehetik észre. Irányításának egyetlen jelentős hiányossága, hogy „abszolút értelemben” vezényelve, nem veszi figyelembe az egyes hangszercsoportok hangképzési sajátosságait. Avizói legfeljebb látványként fejezik ki, hogy mit kíván hallani. Ennek következménye néhány pontatlan rézfúvós-indítás (legfeltűnőbbben a

szimfónia II. tételének a kezdetén). A dallamban/motívumban (tehát mindenképp megformálendő zenei egységben) gondolkodó muzsikusként számára több idő kell a megfelelő mennyiségű levegő vételéhez, mint amekkora például egy vonósjátékos reakcióideje. A karakter-elképzeléseket illetően viszont mindig kifejezőek a térbeli mozgásai. Az inspirálás szándékolatlan következménye, hogy egy-egy tétel dinamikai megtervezettsége nem juthatott kifejezésre; kiváltképp a szimfónia zárótételében, már-már töredezett a forma (a magvas pianissimo és a forte-fortissimo kidolgozott csúcspontokhoz vezetések között kevéssé differenciált a hangzás – és kevésbé kihasználta a hangerő finom árnyalatait).

Xinyuan Wang a Schumann-zongoraversenynek a lassútételében talált igazán magára. Technikailag kidolgozott játékról még többet árult el a két ráadás-számmal: a Bartók és Brahms-tétel nemcsak jól karakterizált volt, hanem arról tanúskodott, hogy a 24 éves zongorista a hangszeres játszanivalón túl a zenei stílusok világában is jól tájékozódik.

A zenekarban megannyi új arc tűnt fel. A tagságában részlegesen megújult együttes lelkesen muzsikált, ami ígéretes nyitány történetének új fejezetéhez, amikor a vezető karmester és a művészeti vezető tiszttségét Daniel Boico tölti be.

(Fittler Katalin)

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara – 2019. október 10 és 12.

Művészetek Palotája - Fesztiválszínház
Eötvös Péter: *Angels in America*

Idézetgyűjtemény tolokodik emlékezetem mélyéről, miután a zenei élménytől – a szó legnemesebb értelmében – felzaklatva távoztam a Műpából. Elsősorban is a „habent sua fata libelli”, Terentius Maurustól, miszerint „a könyveknek megvan a maguk sorsa”, mármint hogy az olvasóktól függ, hogy meghallgatásra talál-e. Igaz ez ugyanis más művészeti ágakra, műfajokra is. Vajon „sorsfüggő-e”, hogy bemutatója után másfél évtizedet kellett várnia az *Angels in America* című operának, hogy magyar közönség elé kerüljön?

Nemzetközi viszonylatban Eötvös Péter kétségtelenül a Ligeti-Kurtág utáni generáció legismertebb magyar képviselője, az utóbbi évtizedekben gyakori hazai jelenléte jótékonyan hatott műveinek élő előadásban való megismerésére (nem függetlenül karmesteri tevékenységétől) – mégis, a francia megrendelésre készült, Párizsban 2004-ben bemutatott opera mindeztől nem jutott el Budapestre. Erre a látszólag értetlen késlekedésre már a 2015-ben magyarul megjelent „Parlando – Rubato” című kötet olvasói is felfigyelhetek, hiszen az operaelőadások felsorolásakor a megannyi külföldi operaház olvastán kirívó volt a budapesti előadás hiánya (annál is inkább, mert másik opusoknál elismerésre méltó naprakészség mutatkozott). Pedig az *Angels in*

America már 2015-ig szép „világkarriert” futott be: Párizs, Hamburg, Amszterdam, Boston, Fort Worth, Frankfurt, London, Wrocław, Los Angeles, néhol többször is (akár színpadi és koncertszerű változatban, akár módosított szereposztással).

2019 októberében végre megérkezett Budapestre is, a CAFé Budapest Kortárs Művészeti Fesztivál keretében, a Neue Oper Wiennel közös produkcióban. Talán annak is része volt ebben, hogy 15. évadában a Műpa az idén 75 éves zeneszerző-karmestert, Eötvös Pétert választotta az évad művészeként. Erőteljes jelenlétét mindkét funkcióban érezhettük az évad kezdetén: a Musikfabrik Köln dirigenseként zeneszerzői természetéből is adott ízelítőt, az *Angels in America* kétszéri előadását követően pedig a Műpa idején „évad együttesével”, a Nemzeti Filharmonikusokkal, valamint a Nemzeti Énekar Női karával ad közös koncertet.

A Fesztiválszínház ideális színhelynek bizonyult az *Angels in America* számára, a kislétszámú zenekar az árokokban, valamint – az angyalok háromtagú „karával” – a színpad két oldalán foglalt helyet. A mű – a szerző többször hangsúlyozta nyilatkozatokban – kizárólag angol nyelven képzelhető el, így a feliratozás elkerülhetetlen volt. Az emeleti közönség számára ideális volt a szöveg követése és a színpadkép állandó figyelemmel kísérése (a földszintről mindez valószínűleg kissé faszorobos lehetett). Rögtön előjáróban fontos leszögezni: elementáris hatású színpadi élményben volt részünk. Profán módon arra kellett gondolnom, talán ilyesmire gondolhatott Wagner, amikor a zenét „primus inter pares”-ként a kifejezés szolgálatába kívánta állítani (miközben kompozícióival rendre elvárásolta/elvárásolja azokat is, akik nem követik részleteiben folyamatosan a színpadi – és a mögöttes lelki – történeteket). Most nem „egymást nézzük” és „regénket regéljük”, hanem a prózai színház állandó naprakészségével követjük a jeleneteket, magunkban elrendezve a költészet és valóság mintájára a valóság, víziók és álmok sokrétűen értelmezhető jelenség-sorozatait. És mindehhez a zene adja a vezérfonalat, mondhatni, az előadás „rendezője”.

Itt kell ismételtelen rámutatni a naprakész zenetörténeti/interpretációtörténeti tájékozottság semmihez sem mérhető jelentőségére. Eötvös Péter, aki – pályája alakulásából következően – „képben lehetett” a nemzetközi zeneszerzési irányzatok világában, s tehette ezt aktív közreműködőként, karmesteri munkássága során olyan többlet-tudáshoz jutott, amit műveiben is érvényre juttathat (kisebbségi léptékben, hasonló jelenségről számolhatunk be, amikor az elektroakusztikus lehetőségeket kipróbált zeneszerző hagyományos hangszerrel tud megvalósítani olyan hanghatásokat, amelyekről az említett szféra bejárása nélkül elképzelése sem lehetett volna – így viszont, az erőteljes elképzelés birtokában, képes megtalálni a szükséges eszközöket, kifejezési módokat).

Ugyanakkor a hangvarázs, a hangszíncsoda, amely nem először varázsolja el Eötvös színpadi műveinek hallgatóit, korántsem kizárólag újdonság-erejével hat; hatásának erőteljes gyökerét jelenti a zenetörténeti hagyományhoz való megannyi kapcsolódás. A „legváratlanabb” pillanatokban tűnhet fel (feltételes módban, hiszen ez, mint a könyvek sorsánál, mindenkor hallgató-függő is) asszociációs lehetőség, mely asszociációra nem a kompozíció szempontjából van szükség, hanem inkább a hallgató otthonosság-érzetét erősíti. Már-már tartalmi analógiaként „köszön vissza” Stravinsky *The Rake's Progress*-ének bölcsődal-jelenete, máskor az apparátus, tehát „abszolút zenei” szempont jelent közös platformot (szextett Richard Strauss-szal). Ilyenkor érzi megkérdőjelezhetetlen bizonyossággal a hallgató, hogy a kortárs-műben a zenetörténet íródik tovább.

A hangszeres közreműködőktől ezúttal nem előadó-művészi érzékenység várható el elsősorban, hanem szolgálattétel-jellegű feladat-teljesítés. A személyességre az elkötelezettség területén van szükség, a kivitelezésmód pedig személytelenné absztrahálódhat (kivéve a ritka melodikus fordulatok megformálásánál). Az opera szempontjából felbecsülhetetlen értékű, hogy a zeneszerző irányítja (fogja össze) karmesterként a produkció egészét; Eötvös Péter pontos instruáló mozdulatai mindig egyértelműek, „csak” teljesíteni kell a gesztusokkal (avagy épp szigorú-pontos metrizálással) kifejezett szerzői szándékot.

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara nem először találkozik Eötvös Péter partitúrájával, budapesti operaelőadásoknak is beavatott közreműködője. Az élmény egészét tekintve, kétségkívül színvonalasan, felelősséggel járult hozzá a megismételt produkció sikeréhez. A koprodukció-jellegből adódóan, a hazai énekesek legfeljebb a nézőtérén lehettek részesei az előadásnak.

(Fittler Katalin)

Pannon Filharmonikusok – 2019. október 18,

Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

„Virtus & Extázis” című programmal invitálta közönségét a Pannon Filharmonikusok október 18-án a Müpába (másnap pedig Pécsen a Kodály Központba). Miként bérletajánló magazinjukban hirdették: „Ajánljuk mindenkinek ezt a hangversenyt, aki szeretne legális úton a felvilágosodás korának letisztult, áttetsző zenéjétől az érzékeny lüktető mediterrán ritmusokon át a kábítószerek hatását megidéző misztikus, patetikus, mégis erotikus és transzcendens állapotba kerülni.”

Vélhetőleg a közönség jelentős részének figyelmét elkerülte ez a programkínálat – így akkor sem elégedetlenkedtek, ha a beígért „másállapot” nem következett

be. Annál is inkább, mivel zenei élményekben nem volt hiány!

Az est dirigense Gilbert Varga volt, akit 2019. január 1-jétől az együttes vezető karmesterévé neveztek ki (mely pozíciót Bogányi Tiborral közösen töltik be). A karmester, aki egy interjúban szellemesen úgy nyilatkozott, hogy „Beszélek angolul, németül, franciául, egy kicsit olaszul, spanyolul és magyarul is, de ha valaki megkérdezi, melyik az anyanyelvem, azt kell mondanom, hogy a zene”, ezt bizonyította ezen a fellépésen is. A hangversenynek további személyes töltetet adott, hogy éppen a dirigens édesanyja születésének 100. évfordulójára esett, ezért a nyitószámot, Haydn korai E-dúr szimfóniáját e megemlékezésnek szentelték.

Haydn zenéjét Lalo Spanyol szimfóniája követte, majd a szünet után Szkrjabintól Az extázis költeménye csendült fel. A műfaj-megnevezések és a címadások játéka (a Lalo-mű érdemben hegedűversenynek tekinthető, míg Szkrjabin e kompozícióját szívesen nevezte 4. szimfóniájának) sem terelhette el azonban a figyelmet arról, hogy három „stíluskörben” mutatkozhatott be az est során a zenekar. Öröndetes az a körülmény, amelynek eredményeképp a Haydn-szimfóniát kislétszámú együttes szolgáltatta meg, ami aztán fokozatosan növekedett (eleget téve a hangszerelés kívánalmainak).

Öröm volt hallgatni a fiatal Haydn üde muzsikáját (Németh Zsombor műsorismertetőjéből értékes információkat is kaptunk a mű keletkezéséről), a témák jól karakterizáltak követték egymást, mindig értelmezetten muzsikált valamennyi szóló. A pódiumot egyfajta derű hatotta át, talán csak a hegedűsök vettek néha túl vehemensre szólamuk kétségkívül jelentős mozzanatait. Az artikulációt, frazeálást illetően átgondolt-kidolgozott produkcióban gyönyörködhettünk.

Lalo Spanyol szimfóniáját főként azok élvez(het)ték, akik elsősorban a műre voltak kíváncsiak, nem pedig azzal foglalkoztak, hogy a japán származású, ám négy éves korától Németországban élő szólista, Mayu Kishima mennyiben képes életre kelteni az elhithető erejű spanyol koloritot. Erre ugyan valóban nagy szükség van, de az atmoszféra megteremtése korántsem egyéni feladat. Gilbert Varga (akivel Kishima először 2009-ben játszott verseny-fináléban, s rögvest utána meghívta a fiatal szólistát egy tajpeji koncertre) ideális környezetet biztosított a szólistának, aki – zeneileg indokolt mozzanatokban – maga is kamaramuzsikusi érzékenységgel kommunikált partnereivel (az „odaforulás gesztusát” ténylegesen megvalósítva). Ismét egy példa arra, hogy tényként, önmagában nem zavaró a szólista kottatartója – a koncentrációt gyakran behunyott szemmel erősítő játék során aligha volt nemcsak szüksége, de lehetősége sem a kotta tényleges használatára (nem más szerepet töltött be, mint a papok misekönyve a Miatyánk során...). Kishima Rosztropovics „felfedezettje” – ezt azonban emlegetni kell, másként

nem kerül be a köztudatba (mennyit változott a világ, amióta Karajannak köszönhetően Anna-Sophie Mutter került fiatalon az érdeklődés reflektorfényébe...) Úgy reklámozzák, hogy az „egyik legvirtuózabb japán hegedűművész” – ez azonban gyakorlatilag azért hatástalan, mert a legtöbb ajánló életrajz hemzseg a felsőfokú jelzőktől, másrészt ellenőrizhetetlen (nem beszélve arról, hogy a rácsodálkozás az idők folyamán okafogyottá válik, amikor a csodagyerekből a legritkábban lesz csodafelnőtt...). Tény, hogy technikai nehézséget nem ismerő játéka minden bizonnyal inspirálóan hathat mindenkori muzikuspartnereire (elsősorban a vonósokra), és minden frázisért felelősséget vállaló, át gondolt előadásmódja is tanulságos. E koncerten a „Walner” nevű Stradivari-hangszer hangjában gyönyörködhattunk, amely mély regiszterben már-már brácsára emlékeztető tömörséggel zeng, míg a magas hangok éterien könnyedek, csillogók tudnak lenni.

Külön elismerés illeti a zenekart, amiért fegyelmezetten vette tudomásul a tájékozatlan (!) fővárosi (!) közönség közbetapsolásait – ezek a zavaró mozzanatok sem zökkentették ki a muzikusokat az öttételes kompozíció egésze felépítéséből.

A száz éve bemutatott Szkrjabin-mű mit sem veszített az idők folyamán a hatásából, amiben kétségkívül része van annak is, hogy nem vált a hangversenytermi repertoár részévé. Nagy apparátusának biztosítása önmagában is külön szervezési feladat, ráadásul, mivel hangzó emlékképekből kialakított műismeret nem várható a potenciális előadóktól, igényes próbák szükségese a megtanulásához. Gilbert Varga kotta nélkül vezényelte ezt a művet – s ebben nem a memóriáját kell elsősorban értékelni, hanem azt a kitüntetett gesztust, amely ezúttal valamennyi hangszeresnek kijárt: a nagylélegzetű formáláson és a gyakorlati instrukciókon túl a szemkontaktusra is volt lehetősége (tehát a mindenkori hangzásarányokat aktívan irányító, közvetlen kapcsolatra a nagylétszámú együttessel).

(Fittler Katalin)

Óbudai Danubia Zenekar – 2019. október 25. és 26.

BMC

Immár hatodik éve kínál zeneszerző-portrékat (három hangversenyből álló kisbérlet keretében) a BMC hangversenytermében az Óbudai Danubia Zenekar. Ráadásul, korántsem csupán hangkép-albumról van szó! Eckhardt Gábor kedvelt műsorvezetőként különböző távlatokból ad - az általános műveltség kisebb-nagyobb fehér feltjainak felszámolásán túl – megannyi ismeretet a szerző korának társadalmi és kulturális életéről, társzművészetekről – és természetesen nem hiányozhatnak a komoly tudnivalók között a „bulvár”-infók sem. A vetítő engedelmes jószág a hozzáértő kezekben,

és a képi illusztrációk kétségkívül megkönnyítik az emlékezet munkáját. Hasznos az ilyesfajta élményt adó ismeretterjesztés, még akkor is, ha ezáltal némiképp rövidebb zenei műsorra jut idő. De az élmény pótolhatatlanul hatásos, és feltételezhető, hogy a felkeltett érdeklődés hatására gyakrabban-szívesebben vállalkoznak művészeti kirándulásokra a hallgatók.

Az idei portréválasztást megint csak telitalálatnak érezzük. Verdi az általában népszerűnek tartott komponisták közé tartozik – más kérdés, hogy műveit milyen mélységig ismeri a zenekarátok széles köre. Az operajongókat leszámítva, a komolyzenét elsősorban hangversenyteremben hallgatóknál könnyen perifériára kerülhetnek még a legkedveltebb művei is – és ha műegészek ismertetésére nem is vállalkoznak, de az ismert és kevésbé ismert részletek sorjáztatásával új impulzusokat adhatnak ezek a műsorok. Ráadásul, kifejezetten hasznosak a zenekar számára is, hiszen a zenekari részletek (nyitányok, közjátékok, balettzenék) változatosságot jelentenek a repertoárban, énekesekkel fellépni pedig másfajta „képességfejlesztő” feladat (nem lebecsülendő a kíséret-funkció!).

A három (két-két egymás utáni esten megszólaltatott) műsorban kórusrészletek, áriák és duettek is szerepeltek, az első est főhőse a „Noi” közössége, a másodiké a „Lei”, a harmadiké a „Lui” volt – a második esten a női főszereplők egyike, a Traviata Violetta partnerével is pódiumra lépett – sőt, a „pezsgő”-re tervezett fináléban a közönség „aktivitására” is számítottak...

A kórust (melyen a Nemzeti Énekkar működött közre) dirigense Somos Csaba volt, a másik kettőhöz operakarmesterként is aktív vendégeket hívtak, a záróestre Pál Tamást, a „Lei” programhoz pedig a fiatal generációból Erdélyi Dánielt (akinek szakmai életrajzában jelentős szerepe van az operának).

Vendégkarmesterrel játszani: egyaránt lehet élmény (netán kaland), és komoly figyelmet igénylő feladat (tekintettel a játékosok számára szokatlan mozdulatkészletre, irányítási stílusra). Erdélyi Dániel ideális választásnak tűnt: érezhető magabiztossága, a pregnáns karakterizálás és remek tempóválasztás inspirálóan hatott a zenekarra. Remekül szólt az együttes, ami alatt nemcsak az erőteljes dinamikát értem, hanem azt a lendületet, amellyel már-már láttatóvá tették a muzsikát. Egészséges hangzás, amely tud alkalmazkodni a zenekari szólókhoz és az énekes szólistákhoz egyaránt. Sodró ereje képes magával ragadni a hallgatót, hogy belefeledkezzen a felcsendülő részletekbe, és azokat teljes értékű produkciókként élje meg. A közreműködő két énekesnő (Ádám Zsuzsanna és Kriszta Kinga), valamint Balczó Péter természetesen olaszul énekelt, ám a kivetített magyar szövegnek köszönhetően állandóan követhette az áriák (és a duett) érzelmi történéseit a közönség.

Nagy sikert aratott a drámai szoprán Ádám Zsuzsanna (A végzet hatalma Leonorájaként és az Otello Des-

demonájaként egyaránt), és akit nem kötött le a magyar szöveg olvasása, figyelhetett interpretációjának igényes szövegmondására is (megvan az eredménye az itáliai tanulóidőnek!). Mind nála, mind Kriszta Kingánál értékelhettük, hogy tudatosan színpadot szándékoztak varázsolni a hangversenyterembe, ami annál is dicséretesebb, mivel a helyszűke miatt a nézőtér szinte összeért a pódium-területtel (a BMC hangversenylátogatói tudomásul vették, hogy dobogók híján, az azonos szinten szereplőkből alig látni valamit – jöhet a fanyar megjegyzés, „a zenét hallgatni kell!” – de például a Traviatabeli duettnél a szereplők helyváltoztatása kifejezetten többlet-élményt jelentett). Mindkét énekesnő értékes hanganyaggal rendelkezik (bár Kriszta Kinga kevésbé differenciáltan bánik vele), és érezhetően kedvvel szólaltatták meg műsorszámukat.

Erdélyi Dániel remekül tartja kézben az előadókat; figyelme egyaránt irányul a megszólaltatandó muzsikára, valamint az előadókra. Egyértelműek a mozdulatai, változatos a mozdulatkészlete a legkülönbözőbb karakterekre, megbízhatóan tájékoztatja a játékosokat a tempóváltásokról. Nem „irányít”, inkább sugall, mintegy emlékeztetőként rajzolja a zenei történéseket. Jut figyelméből a tényleges-születő hangzásra is, szükség esetén azonnal közbeavatkozik, a kívánt ideális hangzás érdekében, s mindeközben szinte együtt lélegzik az énekesekkel.

Üdítő-szép este volt.

(Fittler Katalin)

Nemzeti Filharmonikusok – 2019. november 6.

Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Kocsis Zoltán halálának harmadik évfordulóján ismét (bérleten kívüli) emlékkoncerttel adózott korábbi főzeneigazgatójának a Nemzeti Filharmonikusok és a Nemzeti Énekkar. A Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben november 6-án tartott est megtervezésére és kivitelezésére egyaránt a műgond jellemző. A műsorválasztás (megannyi hasonlóképp értékelhető verzió egyikeként) Kocsis munkásságának különböző területeire egyaránt tekintettel volt; a Ravel által részlegesen kiszzenekarra is meghangszerelt Le tombeau de Couperin ciklus egésze Kocsis hangszerelésében csendült fel (a műsorfüzetben a cím Couperin sírjaként olvasható – talán szerencsésebb a korábbi Couperin emlékezete fordítás, hiszen Couperin említése a nagy francia előd stílárú „megidézését” jelenti, az emlékezéssel viszont Ravel a háborúban hősi halt barátaira utal). Gesztus-értékű, hogy e mű irányításánál Hamar Zsolt átadta a karmesteri dobogót a fiatal amerikai-magyar dirigensnek, Thomas Kornélnak (a Savaria Szimfonikus Zenekar asszisztens karmesterének, akit a fővárosi közönség az Eötvös Alapítvány karmester

mesterkurzusának egyik résztvevőjeként is ismerhet). A folytatásban Chopin e-moll zongoraversenyét hallhattuk, Érdi Tamás szólójával. E műsorválasztás arra is utal, hogy 2007-ben ezt a művet Kocsis vezényletével játszhatta (a Pannon Filharmonikusokkal). Chopin zenéjéhez megannyi szállal kötődik Érdi Tamás, az életéről szóló könyv címe is erre utal (A kinek a madarak is Chopint énekelnek), és sokat idézett értékelő megjegyzésében Kocsis Zoltán is chopini mértéket említett (Parlando, 2010). És valóban, a dinamikai árnyalatok területén – kiváltképp a halk hangzások régiójában – rendkívüli élményt nyújt Érdi játéka. A monumentális hangversenyteremben persze az is eszünkbe juthatott: milyen intenzitású lehet ennek hatása szalon-méretű kis helyiségekben...

Érdi Tamásnak e hónapban lesz a 40. születésnapja – Kovács Zoltán, a második részben felcsendülő kompozíció szerzője, idén ötven éves. Tavaly a debreceni XXVIII. Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny nyitókoncertjén volt a most felcsendülő Missa Pannonica első, rövidebb változatának a bemutatója – most ezt a verziót is bemutatóként élhették meg. Ebben négy szólista – Kolonits Klára, Bakos Kornélia, Horváth István és Kovács István – mellett szerepet kapott a Nemzeti Énekkar is. Megbánnhatják, akik megelégedtek az első rész kínálta élményekkel, és nem tértek vissza a terembe a szünet után, mert értékes zenei élményről maradtak le. Maga a kompozíció nem támaszt speciális elvárásokat a hallgatókkal szemben – a miseszöveget annyira ismertnek tekintették a szervezők, hogy feleslegesnek ítélték a feliratozást. És valóban, még aki nem is tudta részletesen követni a latin szöveg jelentését, a zene és az interpretáció együttesen biztos érzelmi tájékozást biztosítottak. Kovács Zoltán, aki interjúkban szívesen hangsúlyozza a történeti zenéssel való szoros kapcsolatát (fagottosként több évszázad repertoárjában bizonyosodott meg a mindmáig érvényes/érthető zenei kifejezőmódokról, legyen szó dallamról, harmóniáról, stb.), olyan ciklust komponált, amely észrevehetően kapcsolódik a történeti zeneirodalomhoz. Mintákramodellekre ismerhetünk akár, szerkesztési technikákra, és valamely tartalmat hatásosan közvetítő kifejezőmódokra a ritmika és a hangszerelés területén is. Mindezt nem kell tudatosítani a hallgatóknak, a hatás – kinek-kinek a korábbi zenei emlékkészlete aktiválásával – működik. Hamar Zsolt, aki zeneszerzés-szakon maga is Petrovics-növendék volt, egykori diáktársának kompozícióját elhivatott felelősséggel vitte sikerre. És minden gyönyörködés közben is jutott figyelem a szép szólista-megoldások és a tudatosan megtervezett, hatásos kórusrészletek értékelésére. Ehhez az interpretációhoz minden bizonnyal Kocsis Zoltánnak is lett volna pár jó szava...

(Fittler Katalin)

Új felvételen Dohnányi Ernő két vonósnygyese

A Rondo Vonósnygyes a Rózsavölgyi Kiadó gondozásában korábban már lemezre játszott Dohnányi Ernő (1877–1960) két kvartettjét: egy korai, opuszsám nélküli a-moll (1893), és a szintén ebben a hangnemben komponált, érettkori a-moll (op. 33, 1926) darabot.¹ Az együttes most megjelenő második Dohnányi-lemezén az op. 7-es A-dúr (1899) és az op.15-ös Desz-dúr vonósnygyes (1906) hallható.

A megszólaltatás nem követi a komponálás kronológiáját, először az op. 15-ös mű hallható a lemezen. A Desz-dúr vonósnygyest méltatók különböző zenei előképek-hatások érvényesülését vélik felfedezni. Donald Francis Tovey például a német romantika wagneri és a szimfonikus költemény jellegű, valamint a szonáta-elvűség fúzióját véli felfedezni, emellett Beethoven és Bruckner párhuzamokat említ a kvartett formájának elemzésekor.² Vázsonyi Bálint Dohnányi komponista-művészetének egyik kimagasló darabjaként értékeli a Desz-dúr kvartettet,³ és külön elemzi Dohnányi művének Bartók 1. vonósnygyesére gyakorolt hatását.⁴

Abban minden elemző egyet ért, hogy Dohnányi e művével óriásit lépett előre. A berlini időszak zeneszerzői termésében (ahol szembetűnő a kamaraművek dominanciája) már félreismerhetetlen Dohnányi egyéni hangja, stílusa, a kompozíciók kifinomult formálása. Az is vitathatatlan, hogy ez az első olyan darab a Dohnányi-művek sorában, ahol világosan nyomon követhető az az újfajta formai modell, melynek koncepciója egyrészt a romantikából jól ismert egytétéles szonáta/versenymű, másrészt a szimfonikus költemény jellegzetességeit mutatja. Ennek tudható be a vonósnygyes néhány, a szokványostól eltérő sajátossága, mely a későbbiekben gyakran felbukkan az életműben:

- A korábbi négy tétéles struktúra három tételből álló egységet alkot;
- A művet lassú tétel fejezi be a korábban megszokott gyors befejezések helyett;

¹ A recenziót erről lásd: „Csodakamasz-csodafelnőtt-csodaggastyán. A Rózsavölgyi Kiadó Dohnányi Ernő-lemezeiről” *Zenekar* 2018/3, 44–47.

² Donald Francis Tovey: „Dohnányi, Ernst von.” in Walter Willson Cobbett (ed.): *Cyclopedic Survey of Chamber Music*. London: Oxford University Press, 1963, Vol. 1. 327–331, ide: 329–330.

³ Vázsonyi Bálint: *Dohnányi Ernő*. ²Budapest: Nap Kiadó, 2002, 128.

⁴ Uő: 343–352.

- Az 1. tétel szonátaexpoziíói Dohnányi korábbi műveiben jellemzően háromtémájúak voltak (fő-, mellék- és zárótémával), itt a zeneszerző megelégszik a főtéma és a mellék téma (tonika-domináns) szembeállításával;

- A befejezés megoldást-megnyugvást nem hoz, a feltejt kérdések nyitva maradnak Dohnányi legmélyebből fakadó személyes vallomásaiként;

Mindezen sajátosságokat az az egész kompozíciót átszövő szerves tematikus egység erősíti, melynél az előző tétélek témái jelennek meg a zárótétel témáinak elhangzása között/után. Arra is felfigyelhetünk e mű elemzése során, hogy a zeneszerző egyszerre ontja bőkezűen a témákat, és bának takarékosan, már-már monotonematikusan azokkal. Előbbire az 1. tétel introdukciója ad szemléletes példát, utóbbira a bevezetés és a főtéma közti szoros rokoni kapcsolat, a főtéma-mellék téma közti átvezetés és – természetesen – a zárótétel.

Mielőtt még elindulna a klasszikus értelemben vett főtéma, háromféle anyagból (egy tétován felfelé induló dallamból, egy határozott, daktilus-ritmusú köztes anyagból és egy ismét elbizonytalanodó lehajlásból) álló bevezetés készíti fel a hallgatót a továbbiakra. Ez a három anyag nemcsak az 1. tételben, hanem a zárótételben is fontos szerephez jut majd. A zeneszerző e motívumok rekapitulációjával fonja majd egyre szorosabbá a saroktétélek közti kapcsolatot, melyek újra és újra felbukkannak, mintha nem tudnának szabadulni az ismételt megjelenés rögeszméjétől.

A lemez másodikként elhangzó darabja, Dohnányi A-dúr vonósnygyese (op. 7) voltaképp az angliai sikeres bemutatkozásnak és az azt követő hangversenykörutaknak köszönhető létrejöttét. 1898 őszén, az akkor még ismeretlen, fiatal magyar zongoraművész az Angliában nagy népszerűségnek örvendő Hans Richter karmester meghívására ment először az angol fővárosba, hogy szólistája legyen Beethoven G-dúr zongoraversenyének (op. 58). Dohnányit hatalmas ovációval ünnepelték, a zenekari koncertet pedig rövid egymásutánban még hét – előre nem tervezett – hangverseny követte. E fellépések egy kivételével mind Londonban voltak,⁵ és nem mindennapi szerencsének mondható, hogy Dohnányi fiatal korához képest már ekkor is hatalmas repertoár-

A lemez másodikként elhangzó darabja, Dohnányi A-dúr vonósnygyese (op. 7) voltaképp az angliai sikeres bemutatkozásnak és az azt követő hangversenykörutaknak köszönhető létrejöttét. 1898 őszén, az akkor még ismeretlen, fiatal magyar zongoraművész az Angliában nagy népszerűségnek örvendő Hans Richter karmester meghívására ment először az angol fővárosba, hogy szólistája legyen Beethoven G-dúr zongoraversenyének (op. 58). Dohnányit hatalmas ovációval ünnepelték, a zenekari koncertet pedig rövid egymásutánban még hét – előre nem tervezett – hangverseny követte. E fellépések egy kivételével mind Londonban voltak,⁵ és nem mindennapi szerencsének mondható, hogy Dohnányi fiatal korához képest már ekkor is hatalmas repertoár-

⁵ 1899. október 24., november 10., 16., 26., 28., december 12., 17. – London, november 22. – Birmingham. Lásd Kovács Ilona, „Dohnányi Ernő zongoraművész pályája, I. rész: 1897-1921”, *Dohnányi Évkönyv 2005*, 63–150, ide 65–66. ill. 101.

ral rendelkezett. Így minden este – ha voltak is kisebb ismétlődések – más-más összeállítású műsorral tudott kiállni. Nemcsak zenekari szólistaként mutatkozott be, hanem mint szólószongorista, kamarazenesész és zeneszerző is. A kamarazenesészek létrejötte a lehető legjobb alkalom volt a fiatal művésznek kapcsolatai kiépítésére, melyeket az elkövetkezendő évadokban jól tudott kamatoztatni. Ekkor ismerkedett meg többek között Lady Halle-vel, a kor kiváló hegedűművészeivel, akivel az első londoni turné során és utána is több sikeres hangversenyt adott. Ismét munkakapcsolatba került egykori zeneakadémiai iskolatársaival, az akkor már Angliában élő Ludwig Lebell [Löbel Lajos] gordonkaművésszel⁶ és Louis Pécskai [Pécskai Alajos] hegedűművésszel.⁷ Egykoron mindhárman Hubay Jenő kamarazene-tanítványai voltak.

1899 szeptemberében a 22 éves Dohnányi Ernő kevesebb, mint egy év leforgása alatt immár harmadszor kelt át a csatornán, hogy Anglia közönségének újra és újra megismételje azt a varázst, amit szongoraművészetével először 1898. október 24-én nyújtott át a londoni Queen's Hallban egybegyűlteknél. A szongoraművész több mint hatvan művel készült, s a zeneszerző is három új művel a tarsolyában érkezett: az e-moll szongoraverseny háromtételes változatával (op. 5), melyet még csak egyszer (Budapesten) játszott el közönség előtt, a nemrég befejezett vonósnégyessel (op. 7), és a készülő csellószonátával (op. 8), londoni ősbemutatót tervezve a két utóbbinak. A rendkívül szoros, harminckét hangversenyből álló körút „inkább a Brit Államvasutak menetrendjére hasonlított, mint egy szongorista előjegyzési naptárára”.⁸ Az A-dúr vonósnégyes londoni bemutatóján nem aratott egyértelmű sikert, a kritikusok minduntalan a c-moll szongorás-kvintett-tel (op. 1) hasonlították össze.

A zeneszerző – ha egyáltalán ismerte is ezeket a kritikákat – nem tulajdonított nagy jelentőséget a megjelent írásoknak, hanem inkább egyre több hangverseny műsorában szerepeltette a vonósnégyest. Így közvetlenül az angol turnét követő első hangversenyen 1900. január 3-án Bécsben, a Bösendorfer-Saale-ban, a Fitzner Vonósnégyessel⁹ közös hangversenyen a nyitószám volt az op. 7.¹⁰

Dohnányi szerette volna, ha – néhány magyarországi és külföldi fellépés közepette testvérével, Micivel közös szervezésben – szülővárosában is előadták volna egyik legújabb opuszát:

*Febr. 2.-ika nekem természetesen passzol, csak az a kérdés vajjon Fitznerék jöhetnek-e. Én azt hiszem, hogy igen.*¹¹

Fitznerék ráértek, így 1900. február 2-án Pozsonyban, a Városi képviselőteremben egy hónapon belül ismét elhangzott a mű a Fitzner Vonósnégyes előadásában, sőt a fiatal komponista egy másik műve, a B-dúr vonósnégyest is megszólalt Dohnányi szülővárosában – bizonyára nagy sikerrel. A vonósnégyes Fitzneréknek is köszönhetően elindult a nemzetközi hangversenyéletben, megbecsülést hozva szerzőjének.

Már legalább Joseph Haydn óta ismert, hogy vonósnégyest írni a zeneszerzés csúcsát jelenti. A négy egyenrangú szólam vezetése komoly szakmai tudást követel alkotójától, és ennek interpretációja is hasonlóan magas követelményeket támaszt az előadókkal szemben. Dohnányi – vonósnégyeseiben is – hálás játszani valót írt a műveit megszólaltató muzikusoknak. A Rondo Kvartett tagjai élnek is a lehetőséggel, szólóikat szépen formálják, együttes játékuk pedig plasztikus, szellős, egymásra figyelő. A lemez előadói közül hárman a magyar zenekari élet jeles reprezentásai: Pintér Dávid a Zeneakadémia hegedű tanszakának tanára és a MÁV Szimfonikus Zenekar koncertmestere; Dóczi Áron a Magyar Állami Operaház zenekarának szólamvezetője, egyben a Zuglói Filharmónia koncertmestere; a brácsaszólamot játszó Tornyai Péter a Zeneakadémia zeneszerzés tanszakán tanít, Mód Orsolya pedig a Budapesti Fesztiválzenekar csellóművésze. E két vonósnégyes rögzítésével a Rondo Kvartett „történelmi tettet” hajtott végre: elsőként vette fel a magyar kvartettegyüttesek közül Dohnányi Ernő mindhárom érettkori vonósnégyesét. Interpretációjuk sok szép pillanatot szerez hallgatóiknak. Tökéletes technikával és érzelemgazdagon játszanak, az összhatás mégis jótékonyan mértéktartó, játékuk – Dohnányi stílusához méltóan – letisztult, sallangmentes és nemesen egyszerű. Ezzel a letisztultsággal pedig mély igazságokat tudnak elmondani a komponista remekeiről. Teljesítményük fontos mérőföldkő Dohnányi Ernő kompozícióinak interpretációtörténetében. (*Rondo Quartet – Dohnányi Ernő: Vonósnégyesek II. – Rózsavölgyi és Társa Kiadó, RÉTCD 094*)

Kovács Ilona

⁶ Dohnányi 1898. november 16-án a Hampstead Conservatoriumban adott Lebell-lel közös kamarazenesét, melynek nyitószáma Dohnányi op. 1-es kvintettje volt, Pécskai, Verbruggen és Féris urak társaságában.

⁷ Pécskai Alajost szintén régi ismerősként üdvözölhette, hisz már 1894. szeptember 14-én, családjának zeneakadémiai felvételijéről beszámoló levelében közös ismerősként említette (Vázsonyi: i. m. 24). Dohnányi Pécskaival 1899 után 1904-ben Manchesterben és 1914-ben Londonban játszott még együtt, hegedű-zongora szonátákat. Kovács, i. m. 215.

⁸ Vázsonyi: i. m. 66.

⁹ A Vonósnégyes tagjai: R. Fitzner, J. Czerny, O. Žert, F. Buxbaum.

¹⁰ A hangverseny műsora a továbbiakban Beethoven Esz-dúr szongorás triója (op. 70), és Bruckner Vonóstriója volt.

¹¹ Dohnányi Ernő levelezőlapja Dohnányi Máriának (Micinek), 1900. január 14-én. Kelemen Éva (összeállította): *Dohnányi Ernő családi levelei*. Budapest: Országos Széchényi Könyvtár–Gondolat Kiadó–MTA Zenetudományi Intézet, 2011. 109. (no. 98. levél).

Az opera „házhoz megy” – „Nyitott kapuk”. Zene és kiállítások Cataniában az operaműfaj megismertetése érdekében

Új edukációs programot mutatott be 2019. november 7-én Bellini szülővárosa, Catania operaházának intendánsa, Antonio Fiumefreddo, amelynek címe: „Bellini – nyitott kapuk”. A program célja, hogy olyan szociálisan hátrányos helyzetű városnegyedekbe is eljuttassák a műfajt, ahol egyébként senki sem keresné. A közönség valamennyi rétegét igyekeznek megszólítani: azokat, akik járnak ugyan színházba vagy operába, de még sohasem volt alkalmuk betekinteni a színpaloták mögé, és azokat is, akik még életükben nem voltak teátrumban. Mindez része a „nyitott színházról” való elképzelésnek – nyilatkozta az intendáns – „amellyel már az első naptól kezdve ki akartam tüntetni a Teatro Massimo Belliniben végzett tevékenységemet. A színház, ami egy város büszkesége és jelképe, nem viselkedhet zárt műemlékként. Az egész város, a központ és a külvárosok számára egyaránt lehetővé kell tenni, hogy megismerje azt az értékes és magas szintű szakmai tevékenységet, amelyet a különböző mesterségek képviselői végeznek: gépészek, szcenikusok, jelmezkészítők, sminkesek, fodrászok, vilanyszerelők és így tovább. A művészettel kapcsolatos vonzó és érdekesítő szaktudás nem maradhat rejtve a raktárak mélyén, vagy érinthetetlenül bezárva a színpadra. El kell vinnünk oda a színházat, ahol a legnagyobb társadalmi szükség van rá a polgári fejlődés érdekében,

például Catania külső városrészeibe, hogy felébresszük az igényt a szépség iránt, ami a beletörődés és a bűnözésre való indíttatás egyik leghatékonyabb ellenszere. Ebben az értelemben szeretnénk segíteni azoknak a szervezeteknek a munkáját, akik ezen a területen működnek – összegezte a program lényegét Fiumefreddo. Ezt követően rátért azokra a vitákra, amelyekre az elmúlt napokban került sor a programmal összefüggésben, hangsúlyozva, hogy „a színház érdekében dolgozunk, az intézmény céljait szem előtt tartva, és az ilyen kezdeményezések, mint amelyet ma is bemutattunk, ezt tanúsítják. A következő napoktól a nyilvános helyeken – akár zárt, akár nyitott terek ezek – a kultúra helyszínén a városközpontban, de a külső városrészek tömegeket vonzó színhelyein is, mint például az üzletközpontok, kiállításokat hozunk létre a díszletekből, jelmezekből és a színház egyéb tárgyi kellékeiből. A fiatalok részt vehetnek a díszlet- és jelmeztervező műhelyek munkájában. A kiállításokat zenei programok vezetik be, mintegy „nyitányként” annak az operának, amelynek díszletei és jelmezei bemutatásra kerülnek.” Az elkövetkező hetekben az intendáns találkozik a különféle városrészek közösségeivel: polgármesteri hivatalokkal, plébániákkal, egyesületekkel és civil szervezetekkel, hogy bemutassa a programot az ott élőknek.

Megkerült a 310 éves David Tecchler mesterhegedű

Stephen Morris, az a brit hegedűművész, aki a londoni vonaton felejtette 310 éves David Tecchler hegedűjét rendkívüli örömet és háláját fejezte ki, hogy sértetlenül visszakarta a hangszert.

A zenekari és kamaramuzsikusként a twitteren osztotta meg a hírt: „a hegedűm épségben megkerült, és ugyanúgy szól. Köszönet a hatalmas segítségért.”

A művész az Orpington vonalon felejtette a hangszert, amikor éjjel leszállt a helyi állomáson, Penge East-en. A BBC-nek nyilatkozva elmondta, hogy nagyon nehéz hét állt mögötte, emiatt fáradt és kimerült volt, ráadásul nagyon későn fejezte be a munkát az Abbey Road stúdióiban. Amikor leszállt a lakóhelye vasútállomásán, a vonaton felejtette a hegedűt. Másnap reggelig nem is vette észre, akkor azonban dermesztő sokként érte a felfedezés.

Bejelentést tett a Brit Közlekedési Rendőrségen, és a Délnyugati Vasúttársaságnál. A híradásokban pedig széles körben tettek felhívást a hegedű megtalálása érdekében. A rendőrség ezt követően fotót közölt arról a férfiről, aki vélhetően kapcsolatba volt hozható az esettel. Morris ezután twitter üzenetet kapott olyan információkkal, amelyek elvezettek a hangszerhez. Végül egy bekenhami szupermarket autóparkolójában jelölték meg a találkozó helyét a hangszer átadására, amelyen óvatosságból civil ruhás rendőrtisztek is jelen voltak. A

Brit Közlekedési Rendőrség nem jár el a megtalálóval szemben, hiszen megtette a megfelelő lépéseket a tulajdonossal való kapcsolatfelvételre és a hangszer visszaszolgáltatására. „Gyakorlatilag olyan, mint az egyik testrészed” – nyilatkozta Morris a Tecchler hegedűről. „A mód, ahogyan a vonóra rezonál teljesen egyedi. Kialakítasz egy kapcsolatot a hangszerrel, és évekre telik, míg megszoksz.”

Morris 2003 óta tulajdonosa a hegedűnek, ami a „David Tecchler Liutaro – Fecit Romae Anno 1709” cédulát viseli. A hegedűkészítőt a római iskola egyik kiemelkedő mestereként tartják számon. Bár leginkább kiváló csellóiról ismert, hegedűit is nagyra értékelik. Tecchler 1666 körül született a Füssen melletti Lechbruckban és húszas életéveinek végén költözött Rómába, ahol, a szintén főként csellóiról híressé vált Michele Platnernél tanult, mielőtt saját műhelyét megnyitotta volna. Keveset tudunk szakmai tevékenységéről azokon a dokumentumokon kívül, amelyek római működését tanúsítják. Az örök városba való érkezése éppen egy időbe esett a vonós hangszerek iránti kereslet megnövekedésével, ami a későbbi 17. századtól jellemezte a régiót. Több mint harminc éves működése során számos kiváló mesterhangszert készített, amelyek osztrák kollégájának, Jacob Stainernek jelentős hatását mutatják, de kevésbé markáns boltozatalt, valamint több cremonai és velencei stílusjeggyel.

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT.

próbajátékot hirdet

HÁRFA egész állásra

(megegyezés szerint félállás is betölthető, illetve rugalmas, állandó kiegészítői konstrukció is alkalmazható)

Próbajáték ideje: 2019. november 28. (csütörtök) 14.00

helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza
(Malom, Fábán u. 6/a)

Hangszer: Lyon & Healy koncerthárfa

A próbajáték anyaga:

- Händel: Hárfaverseny vagy Debussy: Két tánc

Zenekari állások (kijelölt részek):

- Bartók: Concerto – 1. és 4.tétel
- Berlioz: Fantasztikus szimfónia – 2. tétel
- Britten: Purcell-variációk op.34 – a hárfa téma
- Franck: d-moll szimfónia – 2. tétel
- Mahler: 5. szimfónia – Adagietto
- Csajkovszkij: Diótörő – Virágkeringő

Jelentkezés: e-mailben, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) 2019. november 25. hétfőig a vasas.xenodike@mso.hu címen, vagy személyesen a zenekar irodájában (cím: 3525 Miskolc, Fábán u. 6/a). A zenekari színlamok kottái az irodában átvehetők, ill. e-mailben igényelhetők.

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít. Kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani, további információ a 46/323-488-as telefonszámon.

Miskolc, 2019. október 22.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT.

próbajátékot hirdet

NAGYBŐGŐ TUTTI félállásra

Próbajáték ideje: 2019. november 28. (csütörtök) 14.00

helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza
(Malom, Fábán u. 6/a)

A próbajáték anyaga:

- egy tetszőlegesen választott nagybőgőverseny I. tétele

Zenekari állások (kijelölt részek):

- Beethoven: IX. szimfónia - IV. tétel eleje (recitativo)
- Mahler: II. szimfónia - I. tétel eleje
- Bartók: Concerto - I. tétel eleje
- Smetana: Eladott menyasszony - nyitány eleje
- Mozart: g-moll szimfónia - I. tétel eleje

Jelentkezés: e-mailben, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) 2019. november 25. hétfőig a vasas.xenodike@mso.hu címen, vagy személyesen a zenekar irodájában (cím: 3525 Miskolc, Fábán u. 6/a). A zenekari színlamok kottái az irodában átvehetők, ill. e-mailben igényelhetők.

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít. Kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani, további információ a 46/323-488-as telefonszámon.

Miskolc, 2019. október 22.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

művészeti vezető: Daniel Boico

próbajátékot hirdet

BRÁCSA TUTTI egész állásra

Időpontja: 2019. december 9. (hétfő), 10 óra

Helye: a zenekar próbaterme (1088 Budapest, Múzeum u. 11.)

A próbajáték anyaga:

I. forduló – függőny mögött:

- Egy szabadon választott versenymű I. tétele kadenciával
- Egy zenekari szemelvény a megadott zenekari anyagból, a zsűri választása alapján

II. forduló:

- Egy szabadon választott darab
- Zenekari anyag

Regisztráció december 9-én 10 órakor.

Jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével együtt a zenekari titkárnak levélben (1088 Budapest, Múzeum u. 11.), vagy e-mailben (csgyurkovics@mavzenekar.hu) kérjük eljuttatni 2019. november 29-ig.

A zenekari szemelvények részletes listája és kotta anyaga a jelentkezést követően a zenekar székházában átvehető vagy e-mailben kérhető.

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

További információ a zenekari titkártól kérhető telefonon: 0620/5399554.

Budapest, 2019. október 14.

Lendvai György
ügyvezető igazgató

A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

művészeti vezető: Daniel Boico

próbajátékot hirdet

PRÍM HEGEDŰ TUTTI egész állásra

Időpontja: 2019. december 12. (csütörtök), 10 óra

Helye: a zenekar próbaterme (1088 Budapest, Múzeum u. 11.)

A próbajáték anyaga:

I. forduló – függőny mögött:

- Egy szabadon választott versenymű I. tétele kadenciával
- Egy zenekari szemelvény a megadott zenekari anyagból, a zsűri választása alapján

II. forduló:

- Egy szabadon választott darab
- Zenekari anyag

Regisztráció december 12-én 10 órakor.

Jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével együtt a zenekari titkárnak levélben (1088 Budapest, Múzeum u. 11.), vagy e-mailben (csgyurkovics@mavzenekar.hu) kérjük eljuttatni 2019. november 29-ig.

A zenekari szemelvények részletes listája és kotta anyaga a jelentkezést követően a zenekar székházában átvehető vagy e-mailben kérhető.

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

További információ a zenekari titkártól kérhető telefonon: 0620/5399554.

Budapest, 2019. október 14.

Lendvai György
ügyvezető igazgató

A GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR
próbajátékot hirdet
CSELLÓ TUTTI állásra

A próbajáték időpontja: **2019. december 10., kedd, 10 óra**

A próbajáték helyszíne: Győr, Richter Terem (9021 Győr, Aradi vértanúk útja 16.)

A próbajáték anyaga:

- J. S. Bach: D-dúr, c-moll, vagy Esz-dúr szvitéből 1 szabadon választott tétel
- J. Haydn: D-dúr csellóverseny I. tétel kadenciával
- zenekari szemelvények
 - J. Brahms: III. szimfónia 3. tétel
 - L. van Beethoven: V. szimfónia 2. tétel
 - L. van Beethoven: IX. szimfónia 4. tétel Recitativo
 - G. Verdi: Requiem-Offertorio
 - Bartók B.: Zene...2. tétel
 - R. Strauss: Don Quixote
 - B. Smetana: Az eladott menyasszony – nyitány

Érvényes jelentkezés feltétele:

- szakmai önéletrajz, kérjük megadni azt a mobiltelefonszámot is, amelyen a pályázót elérhetjük (ennek hiányában a jelentkezés érvénytelen)
- motivációs levél

A fentieket kérjük a zenekar titkárságára (9021 Győr, Aradi vértanúk útja 16.) vagy e-mailben (office@gyfz.hu) eljuttatni 2019. december 5-ig. A zenekari állások részletes listája és kottaanyaga a titkárságon átvehető, vagy a zenekar honlapjáról www.gyfz.hu letölthető. Zongorakisérőt a zenekar igény szerint biztosít.

A próbajáték menete:

A próbajáték előtt rövid bemutatkozó beszélgetés a GYFZ igazgatói irodájában, melyen részt vesz a GYFZ igazgatója, művészeti vezetője és igazgatóhelyettese.

10 órától próbajáték

További információ Ősz Gábor igazgatóhelyettesnél. Tel: +36 30 864 1693

Az álláshely betöltéséhez felsőfokú szakirányú végzettség, erkölcsi bizonyítvány, és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 20§-ban előírtak megléte szükséges.

Bérezés: versenyképes fizetés, kedvezményes lakhatási lehetőség

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Győr, 2019. október 31.

Fűke Géza
Igazgató

**REGIONÁLIS ZENEKAROK
SZÖVETSÉGE**

1088 Budapest, Krúdy Gyula u. 15. III./40.
Elnök: Szabó Sipos Máté
szabosiposmate@gmail.com
Főtitkár: Horváth Gábor • paga1@freemail.hu

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Békés Megyei Szimfonikus
Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület
Békéscsaba 5600 Andrassy út 3.
Telefon: 20/4322-948
E-mail: uhrinviktor@freemail.hu
Honlap: www.bekesszimf.hu
Művészeti vezető: Uhrin Viktor

**Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület
Magyarország**

(korábbi Váci Szimfonikus Zenekar)
2120 Dunakeszi, Állomás sétány 17.
Honlap: www.vsz.net
E-mail: vacisimfonikus@gmail.com

Egri Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Egri Szimfonikus Zenekar
Kulturális Egyesület
Eger 3300 Knézház K. u. 8.
Telefon: 20/964-1518
Honlap: www.egrisimfonikusok.hu
Művészeti vezető: Szabó Sipos Máté

Gödöllői Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Gödöllői Szimfonikus
Zenekar Alapítvány
Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.
Telefon: 30/546-1852
E-mail: gso.zenekar@gmail.com
Honlap: www.gso.hu
Művészeti vezető: Horváth Gábor

Kecskeméti Szimfonikus Zenekar, Hírös Agóra

Kulturális és Ifjúsági Központ
6000 Kecskemét, Deák tér 1.
Telefon: 06-20/3230-001
E-mail: kszztitkar@gmail.com
gerhat.laszlo@gmail.com
Honlap: www.hirosagora.hu
Művészeti vezető: Gerhát László

Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar

Pro Kultúra Sopron Nonprofit Kft.
9400 Sopron, Liszt Ferenc utca 1.
www.prokultura.hu

**Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Közhasznú
Egyesülete**

Székhely: 4400 Nyíregyháza,
Szent István u. 12.
mobil: 30 9656 453
E-mail: szabolcsiszimf@gmail.com
Képviselő: Nagy Gyula

Tatabánya Város Szimfonikus Zenekara

Levelezési cím: TatabányArt Művészeti Egyesület
Tatabánya Fő tér 34.
Telefon: 30/6926489
E-mail: gezaroman@t-online.hu
Művészeti vezető: Román Géza

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZÉK ÉS
TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA,
A NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL.

A szerkesztőség levelezési címe:
ZENEKAR MŰVÉSZETI BT.
1222 Budapest, Fenyőtoboz utca 6.
e-mail: info@zenekarujsg.hu
www.zene-kar.hu
Felelős kiadó és szerkesztő: **POPA PÉTER**

Nyomás: EPC nyomda
ISSN: 1218-2702

*Az interjúkban és a kritikákban elhangzott
véleményekkel és kijelentésekkel
szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul.
Észrevételeknek, helyesbítéseknek
készülget helyt adunk.*

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

**HIVATÁSOS SZIMFONIKUS
ZENEKAROK**

**Budafoki Dohnányi Ernő
Szimfonikus Zenekar
Közhasznú Nonprofit Kft.**

Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.
Levélcíme: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság: 1087 Budapest,
Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: nfo@bdz.hu • www.bdz.hu

Duna Szimfonikus Zenekar

Duna Palota Nonprofit Kft.

1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
Tel./fax: (+36-1) 355-8330
E-mail: duna.szimf@dunapalota.hu
www.dunaszimfonikusok.hu

Győri Filharmonikus Zenekar

9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232
E-mail: office@gyfz.hu • www.gyfz.hu

Kodály Filharmonia Debrecen

4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

**Magyar Nemzeti Filharmonikus
Zenekar, Énekkar és Kottatár
Nonprofit Kft.**

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
E-mail: info@filharmonikusok.hu
foigazgato@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

**Magyar Rádió Zenei Együttesek
Szimfonikusok – Énekkar –
Gyermekkorús**

Székhely:
1037 Budapest, Kunigunda útja 64.
Levelezési cím: 1088 Budapest,
Bródy Sándor u. 5-7.
E-mail: info@radiomusic.hu
www.radiomusic.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar

1087 Budapest, Kerepesi út 1-5.
Levélcíme: 1088 Budapest,
Múzeum u. 11.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

**Miskolci Szimfonikus Zenekar
Nonprofit Kft.**

3525 Miskolc, Fábán u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: info@mso.hu • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar

1033 Budapest,
Laktanya u. 35. (I. em., 2-es kapucs.).
Tel.: (+36-1) 373-0228, (+36-1) 269-1178
E-mail: info@odz.hu • www.odz.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320 • Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pfz.hu • www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu • www.sso.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu •
www.symph-szeged.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

5000 Szolnok, Hild tér 1
Aba-Novák Kulturális Központ
Tel.: (30) 9358-368
E-mail: info@szolnokisimfonikusok.hu
www.szolnokisimfonikusok.hu

Zuglói Filharmonia Non profit Kft.

**– Szent István Király
Szimfonikus Zenekar**
1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel.: (36 1) 467-0786
E-mail:
rendezveny@zugloifilharmonia.hu

**EGYESÜLETKÉNT MŰKÖDŐ
ZENEKAR**

**Budapesti Filharmoniai Társaság
Zenekara**

1061 Budapest, Andrassy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
<http://www.bpo.hu>

KAMARAZENEKAROK

Liszt Ferenc Kamarazenekar

1036 Budapest, Kiskorona utca 7.
Tel./Fax: +36 1 250 4938
[lfkz@lfkz.hu](http://www.lfkz.hu) <http://www.lfkz.hu>

Egy valódi hangszerbolt

Kiemelkedően széles választékkal várjuk vásárlóinkat 2019-ben is!

fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14.

+36 1 210 2790, +36 30 488 6622

Nyitvatartás: h-p 9⁰⁰ -17³⁰

Adams Alexander Alphasax A&S Bach Bags Berg Larsen BG Blackburn Buffet Crampon B&S
Cannonball Cherub Conn-Selmer Courtois D'Addario Denis Wick Dotzauer Edwards Francois
Louis Gard Gator Getzen Hammig Hohner Holton Hoyer Jody Jazz Jupiter Keilwerth King
König & Meyer Kromat Leblanc Lorée Ludwig Majestic Manhasset Marca Marigaux Melton
Muramatsu Musser Neotech P. Mauriat Pearl Powell Rigotti Sankyo Schagerl Schilke Schneider
Schreiber Seiko Selmer Silverstein Steuer Straubinger Studio 49 Theo Wanne Trevor J. James
Vandoren Wilde+Spieth Wittner Yamaha Yanagisawa Zoom